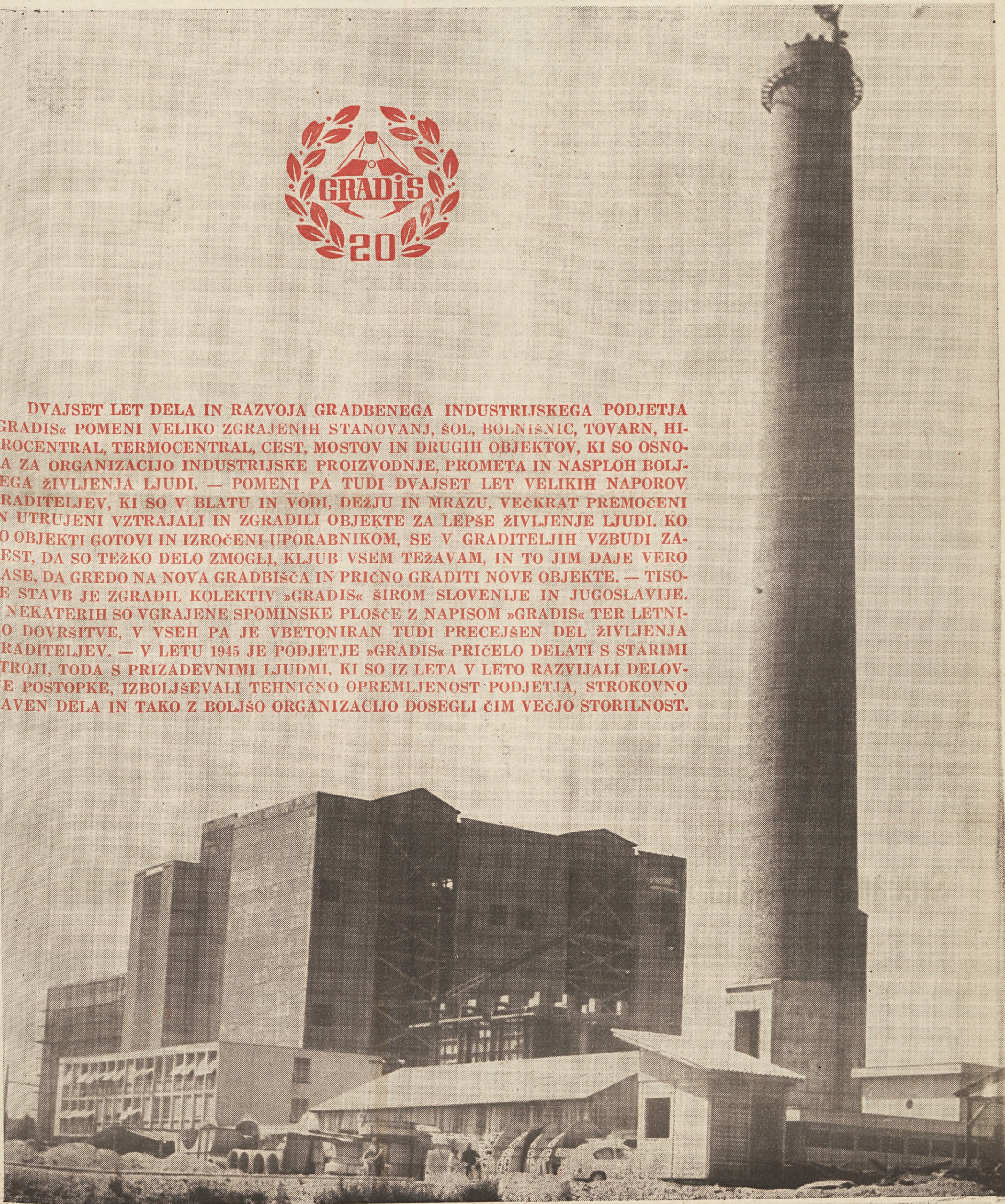

gradisov vestnik

GLASILO KOLEKTIVA PODJETJA »GRADIS«

DVAJSET LET DELA IN RAZVOJA GRADBENEGA INDUSTRIJSKEGA PODJETJA »GRADIS« POMENI VELIKO ZGRAJENIH STANOVANJ, ŠOL, BOLNIŠNIC, TOVARN, HIDROCENTRAL, TERMOCENTRAL, CEST, MOSTOV IN DRUGIH OBJEKTOV, KI SO OSNOVA ZA ORGANIZACIJO INDUSTRIJSKE PROIZVODNJE, PROMETA IN NASPLOH BOLJŠEGA ŽIVLJENJA LJUDI. — POMENI PA TUDI DVAJSET LET VELIKIH NAPOROV GRADITELJEV, KI SO V BLATU IN VODI, DEŽJU IN MRAZU, VEČKRAT PREMOČENI IN UTRUJENI VZTRAJALI IN ZGRADILI OBJEKTE ZA LEPŠE ŽIVLJENJE LJUDI. KO SO OBJEKTI GOTOVI IN IZROČENI UPORABNIKOM, SE V GRADITELJIH VZBUDI ZAVEST, DA SO TEŽKO DELO ZMOGLI, KLJUB VSEM TEŽAVAM, IN TO JIM DAJE VERO VASE, DA GREDO NA NOVA GRADBIŠČA IN PRIČNO GRADITI NOVE OBJEKTE. — TISOČE STAVB JE ZGRADIL KOLEKTIV »GRADIS« ŠIROM SLOVENIJE IN JUGOSLAVIJE. V NEKATERIH SO VGRAJENE SPOMINSKE PLOŠČE Z NAPISOM »GRADIS« TER LETNICO DOVRŠITVE, V VSEH PA JE VBETONIRAN TUDI PRECEJŠEN DEL ŽIVLJENJA GRADITELJEV. — V LETU 1945 JE PODJETJE »GRADIS« PRIČELO DELATI S STARIMI STROJI, TODA S PRIZADEVNIMI LJUDMI, KI SO IZ LETA V LETO RAZVIJALI DELOVNE POSTOPKE, IZBOLJŠEVALI TEHNIČNO OPREMLJENOST PODJETJA, STROKOVNO RAVEN DELA IN TAKO Z BOLJŠO ORGANIZACIJO DOSEGLI ČIM VEČJO STORILNOST.

»Četniki so me obsodili na smrt...«

Kaj vse je doživel med NOB naš inštruktor vajencev tovariš Jože Ovijač

Marsikdo je med okupacijo doživljal hude čase. Tudi naš inštruktor vajencev, visoko kvalificirani zidar Jože Ovijač, je med vojno doživel toliko hudega, toliko nevarnih ur in dni, da se danes vse to zdi skoraj neverjetno.

»To, kar vam bom povedal, je samo drobec iz nešteti zgodbin doživljanja, ki sem jih doživel med vojno,« je dejal tovariš Ovijač za uvod.

Že takoj leta 1941 se je pridružil naprednemu osvobodilnemu gibanju, začel je aktivno podpirati Osvobodilno fronto in partizane. Prvo vojno leto ga je zateklo v Medvodah, kjer je stanoval, večkrat pa je moral po opravkih na Jesenice.

»Nekega dne sem nosil na Jesenice tajno pošto. Imel sem jo v aktovki,« je pripovedoval tovariš Ovijač. »Komaj pa sem stopil na Jesenicah iz vlaka, že so nas obkolili Nemci. Racijski Bil sem čisto trg od groze, kajti vedel sem, da me bodo Nemci takoj zaprli, če najdejo pri meni skrivno pošto. Seveda se samo z zaporom ne bi končalo vse tisto hudo, kar bi me doletelo, najmanj, kar mi je grozilo, bi bila pot v koncentracijsko taborišče, lahko pa tudi v smrt.

Tedaj me je rešilo golo naključje. V množici na postaji sem opazil znanca — železničarja, za katerega sem vedel, da dela za partizane in tudi on je mene poznal. Opazil me je in takoj videl, da sem v stiski. Pomignil mi je, vzem mojo aktovko in jo odnesel. Njega Nemci niso sumili in preiskovali, ker je bil v železničarski uniformi.

Poleti 1945 je tudi za tovariša Ovijača postalo na Gorenjskem prevroče. Gestapo je dolgo vohljaj in sumil, končno so mu prišli na sled. Našel se je domači izdajalec, ki ga je prijavil, da je »rdeč«.

»Točno 4. julija 1945 sem odšel v partizane,« je pripovedoval tovariš Ovijač. »Izginil sem še ponoči, ob treh zjutraj.« Se isto jutro so ob 9. uri na Ovijačevem domu zaropotali gestapovski škornji. Toda Nemci so se tokrat usteli. Žrtev jim je še pravočasno pobegnila. Prijatelji so Ovijača pravočasno posvarili, ko so zvedeli, da ga bodo aretirali. Ko je gestapo divjal po njegovem stanovanju, je bil tovariš Ovijač že na varnem v gostih gorenjskih gozdovih...

Potem ga je pot vodila iz medvoške čete škofjeloškega bataljona v Prešernovo brigado. Bil je v 2. bataljonu 2. čete in prve mesece partizani po Dolenjski in Kočevskem.

»Na jesen 1945 sem bil tudi pri napadu na Turjaški grad,« je naprej obujal spomine tovariš Jože. »To je bil moj najhujši boj v partizanih. Spominjam se še prav dobro, da smo ob 8.30 nekako uspeli vdreti v grad. Ura je bila pol treh, ko sem prišel po šesturnem boju z drugimi borci ven, ves prašen, krvav, znojen in umazan od dima, saj in prahu. To je bila strašna borba, domobranci so se borili kot levi. Borili smo se za vsako sobo, s puškami, strojnimi, ročnimi granatami in noži. Enkrat je za las manjkalo, da nas domobranci niso stisnili. Popoldne smo jih slednjič le premagali. Zajeli smo več kot 700 domobrantskih vojakov...«

Od Turjaka je šla njegova pot na Gorenjsko in nato na Primorsko. Z Nemci so se tolkli po krajih okrog Cerknega, Sorice in prav blizu Kranja, pa spet v Poljanski dolini in še marsikje.

Nekega dne pa bi muhasta usoda skoraj preveč hudo zagodila tovarišu Ovijaču. Le za las je manjkalo, da mu ni niti življenja pretrgala — partizanska krogla. Prišlo je namreč do nesrečnega in usodnega nesporazuma. Komandant mu je dal neko povelje, tovariš Ovijač, ki slabo sliši na eno uho, pa ga je napak razumel. Seveda je prišlo zaradi te pomote do zelo neljube in nevarne situacije. Komandant in še nekateri z njim so bili prepričani, da gre za sabotažo, da je tovariš Ovijač

pač na skrivaj povezan z Nemci. Le za las je manjkalo, da ga niso ustrelili. Za življenje se mora zahvaliti nekaterim starim komunistom, ki so ga poznali že od prej in so zanj jamčili. Toda moral je oddati orožje, brzostrelko, ki si jo je pridobil v borbi.

»Bilo mi je nepopisno hudo,« je pripovedoval, »ker so me nekateri sumničili in mislili, da lažem, ker mi niso verjeli, da je bil vsemu kriv nesporezum, pravzaprav moj slab sluh.«

Zadevo je kmalu nato razčistil general Rozman Stane, s katerim sta se poznala že od prej, saj je bil legendarni partizanski komandant Stane doma prav blizu Medvod, v Pirničah. Nekega dne sta se srečala in Stane je poprašal Ovijača, kako in kaj. Ko mu je omenil svojo neprijetno zadevo, je general Rozman-Stane takoj odšel v štab in vso stvar razčistil. Uredil je tudi, da je tovariš Ovijač takoj dobil nazaj svojo brzostrelko. Od takrat naprej ga nihče ni več sumičil, da je na skrivaj delal za Nemce.

Leta 1944 je odšel v prvo gorenjsko linijo, kjer je vzdrževal zveze preko Save blizu Gorenje vasi. Imeli smo 6 čolnov za prevoze čez Savo,« je pripovedoval tovariš Ovijač. »Čolni so bili majhni kot lupine, komaj za dva človeka. Končno so nam Nemci uničili vseh šest čolnov, drugega za drugim.«

Na jesen 1944 pa so prišli hudi časi. Velika hajka! Več kot 7000 vermanov, policajev in es-esovcev je sodelovalo v veliki čistki.

»Ravno 11. novembra 1944 so nas Nemci obkolili,« je pripovedoval tovariš Ovijač. »Prišlo je do strašnih, ogorčenih borb. Nas, partizanov, je bilo samo 36. V teh bojih je padla skoraj polovica naših. Mene je zadela krogla dumdumka v roko; še danes imam kroglo v telesu. Vrh tega sem dobil tudi strel skozi stegno in rano v hrbet. Toda imel sem neverjetno srečo. Nekako sem se priplazil v tisti teren, ki so ga Nemci že »prečesali«. Tam sem ždel pod košato smreko in čakal, da bo najhujše mimo. Ob meni je bil še nek partizan, ki je bil ranjen v obraz: krogla mu je šla skozi usta tako, da mu je prebila obe lici. Strašno je trpel in stokal od bolečin, čeprav je vedel, da naju njegovo stokanje lahko izda.«

Potem se je tovariš Jože nekaj dni skrival v mrtvašnici v Retečah pri Skofji Loki. Sedem dni je ždel in krsti in se tako skrival pred Nemci. Od tam je odšel na svoj dom. Ker je bila njegova hiša zapečatena — družino so namreč pred nekaj meseci izselili v Nemčijo oziroma poslali v koncentracijsko taborišče — je vdrl skozi okno. Mor-da ga je kdo videl in šel izdat: tu so ga Nemci presenetili in ujeli.

Njegova pot je šla potem v mučilnice begunjske jetnišnice in v znano taborišče pod Ljubeljem. Ko se je Nemcem približeval konec, so ga nekega dne — bilo je to že meseca marca 1945 — odpeljali v Tržič.

»Postavili so me pred sodišče in me obsodili na smrt. Spominjam se, da so kot sodniki za mizo sedeli sami četniki in domobranci, na sredi mize pa so imeli križ. Sodba se je glasila, da me bodo ob šestih zvečer ustrelili...« je pripovedoval.

Dobri dve uri pred ustrelitvijo je tovariš Ovijač pobegnil iz taborišča, kjer je čakal na smrt. »Še danes ne vem, kako mi je vse to uspelo,« je pripovedoval. »Spominjam se samo, da sem imel roke vse krvave, ko sem trgal bodočo žico. In okrog žice, ki je obdajala taborišče, je bilo še vse polno min in tudi stražarjev. Toda vseeno sem uspel. Bil sem svoboden, rešen...«

»To so bili strašni trenutki,« je končal svoje spomine — pravzaprav delček spominov — tovariš Ovijač. »Spominjam se še to, da so me četniki milostno vpraševali, kakšno smrt si želim: na vesalih ali pred puškami. Vem tudi to, da takrat, ko so me obsodili na smrt, nisem bil niti posebno hudo prizadet. Šele pozneje sem se zavedel, kaj me čaka. In še tega se spominjam, da je moj beg v prostost izkoristil še eden izmed ujetnikov, ki jo je skozi odprtino, katero sem napravil z rokami, takoj za menoj popihal v svobodo.«

P-n

Delo upravnega odbora podjetja

Dne 8. septembra je imel upravni odbor podjetja svojo V. redno sejo. Obravnaval je razna poročila o poslovanju in gospodarjenju v podjetju in sprejel s tem v zvezi konkretne predloge in navodila za nadaljnje delo.

Obravnaval je, kakšno je stanje v podjetju glede uvažanja nagrajevanja po učinku v smislu že izdanega začasnega navodila. Večina enot je dopolnila ugotavljanje uspeha na podlagi merjenja individualnega učinka. Vsekakor bo potrebno izpopolniti še samo organizacijo ugotavljanja stroškov proizvodnje zaradi merjenja uspeha po mesečnih obračunih, ker bomo le tako dosegli boljšo proizvodnost. Znano je, da vpliva na večjo storilnost ravno dobra obveščenost slehernega člana kolektiva o njegovem delovnem učinku. Mora pa biti to obveščanje za kratka razdobja in ne mogoče šele na koncu trimesečja ali celo leta, ko ljudje ne morejo več popraviti svojih napak ali pa ne vedo, zakaj so bili uspehi dobri. Stimulativno nagrajevanje dosežemo le takrat, če so uspehi znani neposredno po opravljenem delu. Zato je naložil upravni odbor vsem enotam, naj točno izvajajo že sprejeti sklep o mesečnem ugotavljanju obračuna proizvodnje in o uvedbi nagrajevanja po učinku po mesečnih obračunih.

Dalje je ugotovil, da je kolektiv podjetja resno začel analizirati stroške poslovanja in da so v večini primerov sprejeli veliko stvarnih predlogov za zmanjšanje rezijskih stroškov in za odkrivanje notranjih rezerv. Zelo potrebno je, da se zavest kolektiva že odraža v tem, da nenehno išče možnosti izboljšanja svojega dela in s tem tudi izboljšanja svojega standarda. Zlasti je to važno v sedanji situaciji, ko so nastopile številne težave pri osvajanju tržišča.

Potrebno bo še povečati produktivnost dela do takšne višine, ki bo

zagotavljala nezmanjšane osebne prejemke kljub močni konkurenci pri prevzemanju novih del. Prizadevati si moramo, da standard naših ljudi ne bo padel, temveč bi ga bilo potrebno izboljšati, saj se ne moremo pohvaliti, da je pri nas že zadovoljiv. To pa ne bo mogoče drugače kot samo z večanjem storilnosti in z izboljšanjem poslovanja ter z izkoriščanjem vseh notranjih rezerv.

Člani upravnega odbora so močno grajali malomaren odnos nekaterih naših strojnikov do strojev in prevoznih sredstev. Le-ti povzročajo celotnemu kolektivu precejšnjo škodo, ki pa je trenutno ni videti. Priučevanje na strojih opravljajo namreč tako, da prepuščajo še ne-veščim priučenim delavcem samostojno upravljanje s stroji, medtem ko se sami oddaljijo večkrat tudi za dalj časa od stroja in ostane tako tečajnik sam na stroju brez nadzorstva. Ne samo, da to ni način priučevanja, pomeni dalje lahko veliko škodo zaradi okvare, ki jo lahko nevešči upravljevalci stroja povzročijo brez svoje krivde. Največja škoda pa je nizka produktivnost, ki jo dosega tečajnik tedaj, ko se uči, ker stroj ni izkoriščen.

Zavedati se moramo, da so bila vložena precejšnja lastna s trdom kolektiva pridobljena sredstva za izpopolnitev že obrabljene mehanizacije. S takim ravnanjem pa bo ponovno potrebno zbrati denar, ker bo stroj prehitro izrabljen in bo treba kupiti novega. Na drugi strani pa primanjkujejo številna stanovanja, ki jih ne bo mogoče kupiti, če bomo težko pridobljena sredstva trošili v druge namene.

PRAVNI NASVETI

KAKO JE Z ODSKODNINO DELAVCU ZA ŠKODO?

Odszkodnina, ki jo mora gospodarska organizacija plačati delavcu, kateremu je bila povzročena škoda, na podlagi sodbe sodišča ali nesodne poravnave, se šteje za materialne stroške.

Če gospodarska organizacija po sodbi sodišča ali na podlagi nesodne poravnave ni obvezna plačati odszkodnine, temveč samo sklene, da bo dala temu delavcu pomoč, se sme ta pomoč izplačati iz sredstev za osebne dohodke, in sicer kot denarni prejemek, ki se šteje za osebne dohodke v smislu uredbe (Uradni list SFRJ, št. 51/64). Od takšne pomoči delavcu je treba plačati tudi prispevek iz delovnega razmerja (Uradni list SFRJ, št. 30/65). Na skupen znesek izplačila je treba obračunati in plačati še prispevek iz osebnih dohodkov (4 % za stanovanjsko izgradnjo, 1,5 % za popuste v potniškem prometu in 1 % za Skopje).

Ker takšna pomoč delavcu ne pomeni osnove za pokojnino, se od izplačanega zneska ne obračuna prispevek za socialno zavarovanje.

KAKO SE PLACUJEJO PRISPEVKI IZ OSEBNIH DOHODKOV?

Po tolmačenju zveznega sekretariata za finance morajo biti osebni dohodki praviloma izraženi v bruto znesku, tj. da poleg dela za osebno potrošnjo delavca vsebujejo tudi prispevke iz osebnega dohodka (prispevek iz delovnega razmerja — prej proračunski prispevek iz osebnega dohodka — in osnovni prispevek za socialno zavarovanje).

Vsaka sprememba v stopnjah prispevkov iz osebnega dohodka delavcev navzgor ali navzdol vpliva na čiste prejemke delavcev.

NA IZPLAČILA DNEVNIC IN KILOMETRINE NAD DOLOČENO VIŠINO SE NE PLACAJO PRISPEVKI IZ OSEBNEGA DOHODKA, IZPLAČILA PREKO DOLOČENE VIŠINE PA GREDO V BREME SREDSTEV, NAMENJENIH ZA OSEBNE DOHODKE

Dnevnice in kilometrine za uporabo lastnega osebnega vozila do višine, ki je določena v pravilniku podjetja, se v celoti štejejo za stvarne stroške v smislu 2. točke pod 4. odredbe o denarnih prejemkih, ki se smatrajo za osebne dohodke, od katerih je potrebno plačevati prispevke iz delovnega razmerja, in o denarnih prejemkih, ki predstavljajo nadomestilo stvarnih stroškov. Takšna izplačila bremenijo materialne stroške do višine, ki jo predpisuje uredba o izdatkih za službena potovanja, delo na terenu in ločeno življenje od družine. Razlike nad tem zneskom pa bremenijo sredstva za osebne dohodke s tem, da se na takšne izdatke ne plača nobenih prispevkov iz osebnega dohodka. To pa zaradi tega, ker dnevnice in kilometrine niso osnove za pokojnino niti ne služijo za osnovo pri uveljavljanju drugih pravic iz socialnega zavarovanja in se zato tudi ne plača prispevek za socialno zavarovanje.

Enako se obravnavajo tudi plačila neindividualiziranih osebnih dohodkov, od katerih se ne plačujejo prispevki iz osebnih dohodkov.

Srečanje z vojsko »Kralja Matjaža«

Gradbinci marsikaj doživijo v svojem poklicu, na potovanjih po terenu in po oddaljenih gradbiščih. Ampak — da bi srečali vojake »kralja Matjaža«? Saj ta kralj, kot pravi pripovedka, že dolgo dremlje s svojimi vojščaki pod Peco?

No, gre za drugačno »vojsko«, ne tisto, ki spi pod Peco, marveč za žive ljudi, ki so si nadele samo ime tega legendarnega kralja oziroma njegovih vojščakov. Bilo je to kmalu po osvoboditvi, ko so bili časi še precej nemirni, ko je po hostah hodilo še precej ostankov nekdanjih oboroženih skupin, zlasti četnikov, domobrancev, ustašev in drugih. In tako so se prva leta po osvoboditvi potikale po naših krajih oborožene skupine, ki

so si nadele zvoneče ime — vojska »kralja Matjaža«. Z eno takih oboroženih skupin se je leta 1947 srečal tovariš Marjan Fras.

»Bilo je v bližini Zalca, nekaj kilometrov stran, v hostah in gričih, ki se dvigajo proti Velenju. Šoferjem sem se peljal na teren. Kar iznenada se je pred kamionom pojavila skupina ljudi, oblečenih sicer v civilne obleke, toda vsi so bili oboroženi, s puškami in brzostrelkami. Ustavili so kamion in ukazali, naj se dve uri ne premakneva z mesta, če nama je življenje ljubo. Dali so nama celo nekakšno potrdilo in potem, ko so šoferja zaman skušali mobilizirati v svojo »vojsko«, izginili v gozdu. Čez nekaj časa sva slišala s šoferjem streljanje. Počaka-

la sva še kakšno uro, nato pa pognala tovornjak.

Nisva še daleč prišla, ko sva že zagledala naše vojaške enote — knojce — ki so že hiteli za to čudno »vojsko«. Edinici KNOJ je moral »Gradis« celo posoditi tri tovornjake, da so lahko hitro prepe-ljali vojaške. Vsekakor so bile oblasti že točno obveščene o tej sumljivi nezaželeni oboroženi skupini, in kot sem pozneje izvedel, so »Matjažovo vojsko« uspeli kaj hitro položiti in spraviti na varno.

Tovariš Fras je še dodal, da mu takrat, ko je pripovedoval o tem nenavadnem dogodku, v pisarni nihče ni verjel. Šele pozneje, ko je tudi šofer potrdil to zgodbo, so vsi verjeli, da sta dva gradisovca zares srečala vojaške »kralja Matjaža«.

Gradisovih 20 let

Dvajset let!

Saj si kot mladenič,
ki se, res, že redno brije
pa si vendar ves vihrav, prešeren
in ki ti dan tako je dolg,
kot nam je leto,
ki o življenju
bore malo veš
pa zato poguma ti ne manjka,
ki ti vihar le kuštra lase,
ne upogne pa hrbta.
Ki nič ne verješ
pa vse sam preskusiš,
ki v oblakih zidaš si gradove,
ki mavrice rišeš
in zvezde klatiš,
a pri delu si neutruden.
Si mar tak?

Dvajset let!

Saj si kot dekle,
ki ti lagodnost življenja
še ni zalila bokov,
ki te pri belem dnevu luna nosi,
a vendar ločiš zrno od pleve.
Ki si vitka v pasu
in jedrih prsi
pa vendarle bistre glave.
Ki si zaljubljena vase
in v vsakogar,
ki te v zvezde kuje
pa ne verjameš na lepe oči.
Ki dom bi rada,
tih in srečen,
ter zanj se žrtvovala.
Si mar tak?

Ali pa že zrel si mož,
ki že srebro mu sili v lase,
ki ne misli nič več nase,
ki videl hude je že dni,
preživel bridke je skrbi,

Predsedniki centralnega delavskega sveta in upravnega odbora podjetja

21. oktobra 1950 ob pol enajsti uri so delavci prevzeli samoupravljanje v svoje roke.
CDS, Franc Rakef, VK zidar
UO, Ivan Triler, VK tesar

Druge volitve: 18. april 1952.
CDS, Franc Rakef, VK zidar
UO, Ivan Triler, VK tesar

Tretje volitve: 30. maja 1953.
CDS, Anton Kocjanc, zidar
UO, Janko Košir, VK ključavničar

Četrte volitve: 13. maj 1954.
CDS, Alojz Sinko, gradbeni delovodja
UO, Franc Rakef, VK zidar

Pete volitve: 24. april 1956.
CDS, Franc Rakef, VK zidar
UO, Martin Zajšek, VK tesar

Šeste volitve: 10. maj 1957.
CDS, Martin Zajšek, VK tesar
UO, Franc Rakef, VK zidar

Sedme volitve: 24. april 1958.
CDS, Jernej Perne, zidar
UO, Berto Praprotnik, gradbeni tehnik

Osme volitve: 24. februar 1959.
CDS, Alojz Sinko, gradbeni delovodja
UO, Stane Habat, gradbeni delovodja

Devete volitve: 22. april 1960.
CDS, Martin Zajšek, VK tesar
UO, ing. Branko Vasle

Desete volitve: 1962.
CDS, Vinko Veit, gradbeni delovodja
UO, ing. Saša Skulj

Enajste volitve: 15. junij 1964.
CDS, Božo Lukač, gradbeni tehnik
UO, ing. Rudi Cerkovnik

Letos smo sprejeli 64 novih vajencev, Vsi stanujejo v modernu urejenem vajeniškem domu na Titovi cesti v Ljubljani

ki ga življenje je v klado dalo,
ki zastoj ni dobil nič
in kar ima,
vsega se pot drži.
Njegov!

Dvajset let!
Saj res si tak
kot tisti fant,
kot tisto dekle
in kot mož

Let morebiti res je mdo.
Morda.
A kaj porečete na tole:
Začeli smo iz nič
in še z ničimer.
Naposled, saj poznate tisti čas!
Obnova, udarništvo in tekmovalje,
pehanje trdo in garanje,
ko na uro nisi gledal,
ko delovne roke
in kramp,
samokolnica
pa še lopata
bilo je vse, kar smo imeli.
Pa borbeno srce,
da se, če ne drugače,
pregriznemo naprej,
naprej, samo naprej,
Proč od revščine in tlake!

Takšen bil je boj ta leta.
Gradili smo centrale,
tovarne,
stanovanjske hiše,
mostove,
ceste.
Pa še sebe zraven.

Dvajset let!
Tako nas je izučil čas,
da zreli smo moške po znanju
a po poletu in po moči
kot fant smo,
ki bo šel k vojakom,
pa taki tudi kot dekle,
ki mu brenči v ušesih
in kot srna skače.

In zdaj praznujemo
teh dvajset let.
Na zdravje, fantje in moške,
dekleta, živio, in žene.
kar nas premore Gradis!

Državni rekorder je moral kloniti pred Rakefom

Kako je naš Rakef premagal Milosavljeviča, takrat najboljšega zidarja v državi, ki je delal po Sirotanovičevem sistemu

Kdo pri nas ne pozna Franca Rakefa? Morda je tu in tam kak mlajši član, ki je prišel v naš kolektiv šele pred nekaj meseci ali letom dni, pa ne ve zanj. Prav gotovo pa ni niti enega »gradisovca«, ki je pri nas že nekaj let, pa še ne bi slišal za Rakefa ali ga ne bi celo videl in z njim govoril.

Torej — za tiste, ki ga morda še ne poznajo: Franc Rakef je bil prvi predsednik našega centralnega delavskega sveta. Bil je potem še večkrat izvoljen za to častno funkcijo, bil je tudi zvezni poslanec, star borec in revolucionar, ki se je že pred vojno boril za pravice delavskega razreda. Toda to je le ena plat, lahko bi rekli — bleščeča zunanost. Franc Rakef je predvsem tudi dober tovariš, iskren, odkrit, pošten, neomajen v svojem prepričanju. In vrh tega tudi dober delavec, zidar, da mu ni para.

Te dni, ko uživa dobro leto dni več kot zasluženi pokoj — seveda pa mu žilica ne da miru in tudi nasploh je kar čil, da venomer nekaj onegavi in pomaga svojemu zetu graditi novo hišo — smo ga obiskali na domu v Trzinu. Našli smo ga seveda — na gradbišču. Sonce je prijetno grelo zemljo in naš Franc je pomagal zetu, ki je zakoličeval zemljišče za gradnjo.

Malo smo pokramljali, saj Rakef vedno kakšno šegavo in tudi nabrušeno zine, da se mora človek od srca nasmejati. Potem smo napeljali pogovor na prva poveljna leta, na leto 1949. Takrat je bil namreč zelo »v modic« sistem udarnikov, po vzoru ruskega rudarja Stahanova. Naša država je imela takrat jugoslovanskega Stahanova, znanega rudarja Sirotanoviča, ki je gomilal tone in tone premoga na dan, drugi pa so ga skušali bolj ali manj uspešno posnemati.

Kar zmorejo rudarji, zmoremo tudi gradbinci — tako so si najbrž mislili v gradbenih podjetjih. In se je našel nekdo, ki je začel v gradbeništvu posnemati Sirotanoviča. To je bil beograjski zidar Milosavljevič. Njegov sistem je bil v tem, da je samo polagal opeko na opeko in zidal, njegovi pomočniki pa so mu stregli, skratka poskrbeli za to, da je Milosavljevič samo polagal opeko drugo vrh druge.

Milosavljevičev sistem — bolj smo ga poznali pod imenom Sirotanovičev sistem — je pozneje samega sebe pokopal. Za tiste čase je imel svojo vrednost, zlasti kot propagandno in mobilizacijsko sredstvo. Danes bi se takemu načinu zidanja vsi smejali, bil bi nevzdržen zaradi ekonomike in tudi kvalitete gradnje. Toda takrat smo ga imeli.

Zidar Milosavljevič je v raznih mestih organiziral tekmovalje in vselej zmagal. Nihče mu ni bil kos. Dosegel je najboljše rezultate, najvišje norme. Postal je oficialni državni rekorder. Slednjič je napočil dan, ko je prišel še v Ljubljano, da se tudi tu spoprime z našimi najboljšimi zidarji.

Tekma se je začela 3. novembra na litostrojskih stanovanjskih blokih. Najboljši zidar v državi je prispel iz Novoga Beograda v Ljubljano.

»Prvi dan zame ni bil ravno najboljši,« je obujal spomine Rakef. »Že prej sem si na bloku vse pripravil, da bi šlo delo čim hitreje od rok. Toda ko sva izbirala, kje bo začel on in kje jaz, sem moral biti vljuden, saj je bil Milosavljevič naš gost. Moral sem mu prepustiti lažji del stavbe, enostaven zid, medtem ko sem jaz imel težjo nalogo, — zid z okni in vrati.« je razlagal tovariš Rakef.

Zvečer je tehnik točno izmeril opravljeno delo. Rakef je imel pred Milosavljevičem le neznatno prednost.

»Moram pa povedati, da sem imel prvi dan, preden smo začeli, strašno tremo,« je pripovedoval Rakef. »Ko sem ugledal nasprotnikove »šape«, me je bilo kar strah. Imel je takšno roko, da bi lahko v njej skril kar tri opeke.«

Državni prvak je pod večer — po končani tekmi stopil k Rakefu in ga pobaral, kako mu je kaj všeč njegov izdelek — stena.

»Ti boš v Ljubljani premagan,« mu je odvrnil Rakef, ki se mu je že začelo svitati, da orjak iz Beograda vendarle ni nepremagljiv.

Vodstvo našega podjetja je bilo nekoliko v skrbeh za prestiž »Gradisa«, saj prvi dan še ni nič kazalo, da bi lahko Rakef v tej tekmi zmagal.

»Naš Rakef bo propadel,« je menil takratni direktor podjetja, ing. Ciril Mravlja-Mizek, ko je videl, da ima Rakef vse roke obvezane.

Toda drugi dan je bil zvečer rezultat že nekoliko drugačen: Rakef je imel prednosti pred Milosavljevičem že za 3 kubične metre zidu.

Tretji dan je spet prinesel zagrizen borbo.

»Jaz sem delal čisto mirno, premišljeno, brez nervoze,« je obujal spomine Rakef. »Vsak gib je bil preračunan, ne prehitel in ne prepočasen. Nasprotno pa je mojega tekmeča vse bolj grabila jeza in nervoza. Svoja pomočnika je na debelo obsipal z znanimi južnjaškimi cvetkami.«

Zvečer je Milosavljevič vprašal Rakefa, če mu dovoli, da zamenja pomočnika. »Uopšte mi ne valja,« se je pritoževal, čeprav sta mu pomagala dva kvalificirana zidarja, Rakefu pa le dva vajenca. Seveda je Rakef v zamenjavo privolil.

Četrty dan ni bilo tekme, Milosavljevič je čakal na novo moč, ki je prispela iz Beograda kar z letalom.

Peti dan je prinesel Milosavljeviču pravcato katastrofo. Kljub jezi na oba pomočnika je bil krepko zadaj: Rakef ga je prehitel kar za 15 kubičnih metrov.

»Takrat se je čisto zrušil, glava mu je kar klecnila,« je razlagal Rakef.

Končni rezultat tekmovalja, ki je bilo končano 10. novembra, je bil takle: Rakef je pozidal 61,67 m³ zidu, Milosavljevič pa le 49,78 m³.

Poraženi rekorder ni mogel športno prenesti poraza. Po končanem tekmovalju sta šla oba tekmeča s pomočniki na izlet na Gorenjsko. Ko pa je Milosavljevič v HE Moste pri Žirovnici ugledal na stencasu članek z napisom: »Rakef bo zmagal,« se je užaljen obrnil in izginil kot kafa.

Simon Mesarič,
Maribor

Jože Bolte,
Ravne

Franc Fras,
SPO Ljubljana

Anton Grile,
Ljubljana

Ludvik Grohar,
LO Sk. Loka

Jože Pukšič,
Maribor

Franc Slekovec,
Ravne

Rudi Triler,
LO Sk. Loka

GRADIS V ČRNI GORI

Predsednik Tito na avtomobilski cesti Ljubljana—Zagreb 18. julija 1958

Na avtomobilski cesti Ljubljana—Zagreb 19. julija 1958

Mogočna pesem strojev in preizkušnja organizacijskih sposobnosti ter požrtvovalno delo so odločali o veliki delovni zmagi, ki je sedaj že skoraj pozabljena.

Kdor se danes vozi po avtomobilski cesti Ljubljana—Zagreb, pozabi na takratne velike napore graditeljev. Pa poglejmo, kaj se je ta dan dogajalo na avtomobilski cesti.

Glavni štab avtomobilske ceste odseka pri Veliki Loki je bil v napol podrti baraki, ki bi ji težko določili leta starosti. Tu je sedel za mizo z razpeto srajco, ožgan od sonca, takratni šef ing. Milivoj Sircelj. Jezil se je na vse pretege. Že tri dni čakam na obljubljeni buldozer in ga še ni... Pa kaj hočemo, tradicija se ponavlja. Ta dan so dosegli plan 2500 kubikov, število mladincev se je povzpelo na 1200, »gradisovcev« pa je bilo 200, med njimi kar 50 strojnikov.

To je bilo življenje!
Čez dan so delali tudi po 14 ur, zvečer si eno uro čakal v menzi, potem pa spat. Zgodaj zjutraj so začeli znova. Delo je teklo kljub nekaterim zastojem po tekočem traku s presenetljivo vestnostjo in natančnostjo in kar je glavno — kvalitetno.

Tudi na odseku Smlednik—Bregana niso zaostajali. Tu so že betonirali cestišče. Iz betonarne je šlo vsak dan 300 m³ betonske mešanice. Prav ta dan so zabetonirali 372 metrov cestišča, torej nov jugoslovanski rekord.

„Gradisov vestnik“

»Gradisov vestnik« izdaja delavski svet podjetja Gradis. Ureja ga uredniški odbor. Odgovorni urednik Lojze Cepuš. — Tiska tiskarna »Toneča Tomšič« v Ljubljani — Izhaja mesečno

Most čez Krko v Brežicah

Nekaj dni pozneje je avtomobilsko cesto obiskal tovariš Tito. Takrat si je tudi šef tega odseka nadel kravato. Stroj so bili svečano okrašeni, na razdelilnem stroju pa je plapolala velika rdeča zastava. Prihajajo.

Dolga kolona avtomobilov se je ustavila pred gradbiščem. Iz avtomobila je izstopil tovariš Tito. Šef takratne »poslovne« enote, Jože Lipovec, je prisrčno pozdravil tovariša Tita in njegovo visoko spremstvo. Šef gradbišča je nato podrobno pojasnjeval potek dela. Tovariš Tito se je takrat zelo pohvalno izrazil o »Gradisu«.

Danes po tej cesti bratstva in enotnosti hite kamioni in avtomobili, ne da bi slutili, koliko je tu zabetoniranih žuljev naših delavcev. Uspeli smo in ponosni smo lahko na naše delo in graditelje.

L. C.

Črna gora je še slabo razvita republika, kjer je sorazmerno malo zelenja in več kamenja. So predeli, kjer je rodovitna zemlja, vendar je klima takšna, da je v zimskih mesecih ogromno dežja, v poletju pa po nekaj mesecev niti kaplje in zato suša.

Da bi izkoristili tiste površine, ki so plodne, so se odločili za namakanje. Pri iskanju novih načinov za proizvodnjo betona je »Gradis« delal poizkuse z »vakuumiranim betonom« po francoski licenci.

Predvidena so bila velika namakalna dela na sistemu Donava—Tisa, ker pa se je tam vrstni red del spremenil, smo naredili tam samo 100 m poskusnega kanala.

Da bi sistem tudi praktično preizkusili, je »Gradis« sklenil pogodbo z Vodno skupnostjo v Titogradu za 27 km namakalnih kanalov na 4 poljih v okolici Titograda.

Kanalet so bile parabolične oblike 4 m dolge, debeline od 4 do 8 cm in brez armature. Ker je bila tudi marka betona zelo visoka, je bilo v danih okoliščinah zelo težko ustreči vsem tehničnim zahtevam in kvaliteti.

Kanalet smo izdelovali v dveh odprtih halah, potem pa jih razvažali po terenu in montirali.

Pri montaži smo imeli velike težave, ker nas je oviralo deževje, ki je razmehčalo teren ali pa sploh ni bilo dovoznih poti. Nadaljnji problem je povzročalo tesnjenje stikov, ker je bila masa, s katero smo to prvič delali, pri vsaki pošiljki druge gostote.

Z velikimi naporji smo delo dokončali, nabrali smo si veliko iz-

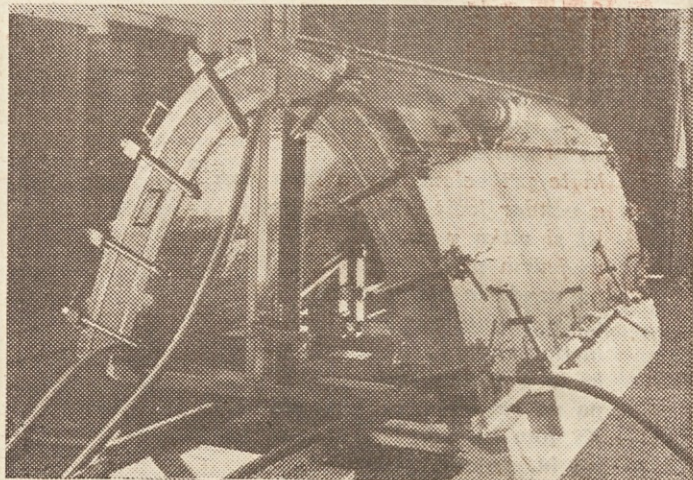
kušenj, ki pa jih žal nismo imeli priložnosti ponovno uporabiti.

Kolikor bi bili preštudirani še nekateri detajli, je sistem v redu. To smo videli na začetku obratovanja, iz ekonomskega stališča se pa izplača le, če se izvajajo dela v večjem obsegu. Vsekakor je pa po-

trebno da je montaža mehanizirana, pri nas pa ni bila. Z domačini smo bili na terenu veliki prijatelji in so nas večkrat »častili« s figami, grozdjem ali »lozo« (tj. slivovka iz grozdja). Namakalnemu sistemu pa niso bili naklonjeni, ker je vodna skupnost taktično slabo postopala. Zahtevali so prispevek prej, preden so dali posameznim interesom vodo.

Prepričan sem, da je sistem v redu, če je dovolj razsežen in če na prave vestno vzdržujejo.

Ing. Sever

Model za izdelavo kanalet v Črni gori

Zenica 1951: Zgradili smo koksarno

V akciji za pomoč bratskim republikam, ki niso imele dovolj tehničnih kadrov za kapitalno izgradnjo, je prišel »Gradis« v začetku leta 1951 v Zenico, kjer smo zgradili drugo in obenem največjo koksarno v Jugoslaviji.

Celotni objekt je obsegal 4 koksne baterije in v vsaki bateriji 48 koksnihih peči. V celoti je bilo ca. 30 objektov in večina med njimi tehnično zelo zahtevnih.

Vsa dela v takratni vrednosti ca. 3,5 milijarde dinarjev smo izvršili v 4 letih, in to od 1951 do 1954. Kljub težavnim razmeram je bila to verjetno najhitrejša gradnja, ki se je je lotil »Gradis« do- slej.

Priprava dela je bila podrobno preštudirana in urejena in točno po predvideni organizacijski shemi so vsa dela, vključno pripravljajna, tudi tekla.

Ves kolektiv je štel 500 ljudi in vsi so bili nameščeni v novozgrajenem naselju, ki še danes stoji in nosi naziv »Gradis«.

Tudi kulturno in športno udeleževanje je bilo zelo razgibano. Imeli smo soliden pevski zbor in

dobro kegljaško ekipo z lastnim kegljiščem. Vse projekte in načrte so izdelali Belgijci, ki so imeli tudi nadzor.

S kvaliteto našega dela so bili zelo zadovoljni, prav tako pa tudi s tempom dela in so nam ponovno zagotavljali, da smo enakovredni njihovim podjetjem, ki se merijo z zahodnimi merili.

Pri lokalnih podjetjih smo v začetku naleteli na odpor, potem pa so tudi oni morali malo bolj pljuniti v roke, in tako smo indirektno dosegli, da se je tudi njihov nivo dvignil.

Vsi zahtevnejši objekti so bili zaradi terenskih razmer sistema »Franki«. Ta dela je izvajalo podjetje Jugofund iz Beograda kot kooperant.

8. januarja 1951 je odpotovala prva ekipa na novo gradbišče. Seveda je bila to blatna poljana, kjer je bilo edino uspešno obuvalo gum škorenj.

Ze prvi dan so nam na kolodvoru sporočili, da je prispelo 5 vagonov barak. Posodili so nam ekipo 20 ljudi — ki so baje najboljši!

En vagon so razkladali 9 ur (20 ljudi). Naši 4 tesarji, ki so prišli z nami, so en vagon razložili v 2,5 ure.

Prvi mesec smo stanovali v provizoriju brez vode in sanitarij, vrata smo odpirali s »klamfo«, ker kljuk še ni bilo. Na tleh pa je bilo samo nasutje. Čez pol leta smo pa že imeli zgrajeno celotno naselje in ko je prišel na obisk takratni gradbeni minister LR Slovenije tov. Vipotnik je ob vstopu v našo barako vzkliknil: »Saj to je hotel.«

Mnogo je bilo težav, vendar z voljo smo vse premostili in mislim, da imajo vsi, ki so v Zenici delali, ponosno zavest, da so dali naši skupnosti z izgradnjo koksarne lep prispevek.

Ing. Sever

Alojz Čarman,
LO Sk. Loka

Maks Čermelj,
Ljubljana

Anton Gaber,
LO Sk. Loka

Rudi Jamnik,
SPO Ljubljana

Lado Janžekovič,
Maribor

Bogo Korbar,
Centrala

Drago Mandeljc,
Ljubljana

Franc Rednak,
Celje

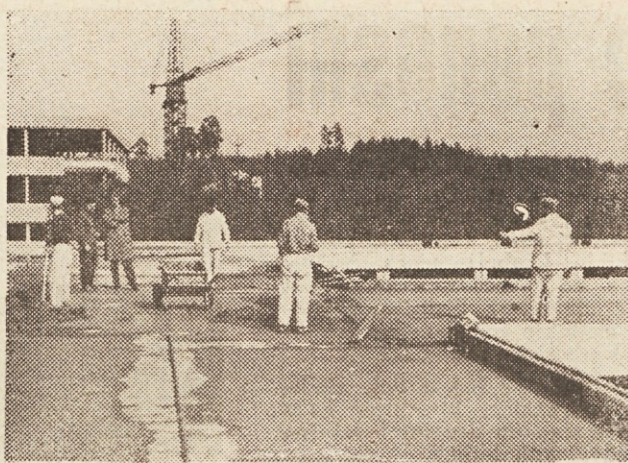
Naskok na tuja tržišča

V devetnajstem letu obstoja podjetja se je primerilo, da so previdno zbrali vso »korajžo« in krenili v široki svet »s trebuhom za kruhom«. Res je bil že zadnji čas, ker »devizne rezerve« podjetja so se že toliko zmanjšale, da so komaj zadostovale za potne stroške naših iskalcev dela. Dela je sicer v zunanjem svetu dovolj, pa saj ga tudi doma ne manjka, le z denarjem je pri nas vedno nekaj narobe, enkrat ga je preveč, potem pa zopet premalo.

V začetku julija 1964 je prva skupina, pretežno sestavljena iz gradbenega vodstva Maribor, preobložena z nepotrebnim orodjem, premalo obložena s cigaretami in s »slivovico«, korajžnih obrazov, pa vendar z določeno tesnobo v srcu odpotovala. Sli smo tako, skoraj bi rekli nekam sramežljivo in brez transparentov ostajati tuja tržišča. Še pijan ni bil nihče. Vlak je vozil hitro, pa tudi dolgo, dokler se nismo nekam utrujeni znašli v Frankfurtu na Majni. Potem je že vsak dobil svojo posteljo, pojedel zadnjo rezervo, za nameček pa poskusil steklenico, dve »hemigarja« in bil tako v novi gradisovi uniformi pripravljen za naskok na tuje tržišče.

Osvajanje se je začelo pravzaprav na nekoliko širši fronti, ki se je pa sčasoma le zoževala in končno tudi zožila na širino, ki jo zmoremo.

Marsikaj je postalo drugače od tistega, čemur smo bili vajeni. Že kar na stanovanju smo si morali sami postiljati postelje in počediti spalnico. Tudi nam niso dali nobenih možnosti, da bi se pritoževali čez hrano. Tam pravijo, naj vsak je to, kar nam najbolj tekne. Tudi pri delu imajo za nas nekam »čudne« nazore. Nikoli ne slišiš npr. da je zmanjkalo žičnikov, žice ali cementa ali kdo si vedi kaj. Vse, kar potrebuješ za delo, takoj dobiš. Pa tudi z delovodji je nekam drugače. Ti so dobesedno ves dan na stavbi, postavijo si celo prenosno uto za načrte kar sredi stavbe, tako da ne zamujajo dragocenega časa z odhodi v pisarno. V glavnem so vsi zelo ljubezni in dostopni, skoraj bi se kar dvakrat na dan rokovali. Seveda so tudi vedno pripravljeni pokazati in fizično pomagati, če je to potrebno. Tako minevajo še kar bitro delovni dnevi, od 5. ure zjutraj do 7. ure zvečer se pa kar vleče in po končanem delu se le še redkim ljubi osvajat »privatno tržišče«. Le ob nedeljah in redkih praznikih je vojni red nekoliko spremenjen. Za uvod ne more škoditi pranje perila, pa tudi zakrpati je potrebno kaj, potem je tu enkrat obilno kosilo brez »pasulja« in popoldne je že kar tu. V prvih mesecih so taki popoldnevi prave priložnosti, da si napasješ oči na vsem kiču in blišču, ki ga je vedno dovolj. Zelo so tudi obiskani razni sejmi, na katerih lahko zadeneš za malo denarja kar veliko punčko, le žal, da jo držiš lahko le v škatli. Tudi drugih priložnosti, da bi zapravil zaslužek, ne manjka. Raznih prekupevalcev, ki prodajajo »najboljšo robo« po najnižjih cenah, ne manjka. Tu se je celo dogajalo,

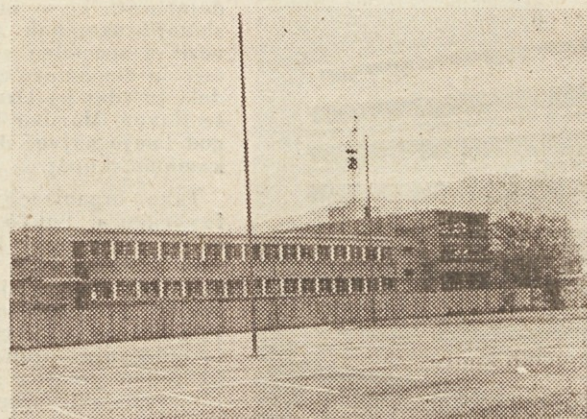

Gradnja visoke šole v Giessenu

da je prišla »gora k Mohamedu, če ne more Mohamed do nje«.

In kje smo pri delu posebno uspeli?

Prav gotovo pri izvedbi vseh tesarskih del na univerzitetni kliniki v Frankfurtu. Nad 180.000 m² opazev na enem samem objektu, nam bo ostala verna priča o visoki kvaliteti. Upravna stavba za tovarno Goedache v Freiburgu je tehnično izvedena brez pripomb in točno v roku. Zahtevna zidarska dela na pedagoški visoki šoli v Giessenu so bila predmet posebne pozornosti in hvale arhitektov in investitorjev. Izredno težka gradbena dela na gradbišču v Weilburgu so bila izvršena v roku na splošno zadovoljstvo. In še mnogo drugih objektov v Frankfurtu in daljni okolici bo ostalo v spomin mnogim našim sodelavcem. Delokrog se hitro širi — dober glas je že prodril v deveto vas in tudi druga podjetja se zelo interesirajo za naše

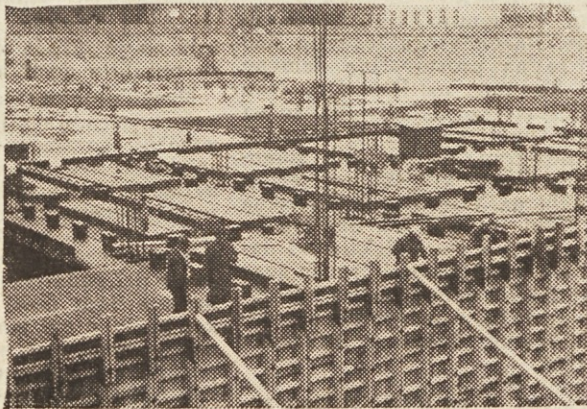
Upravna zgradba v Freiburgu

sodelovanje — seveda po strogih ekonomskih principih.

Od tistih prvih negotovih korakov na tujih tleh pa do danes je že »zdavnaj minilo leto dni. Tudi se je že prvotni stalež podvojil in potrojil. Delo se uspešno razvija naprej. Zbirajo se nove izkušnje, pa tudi marsikaj, kar je zanj koristno, bo sčasoma mogoče presaditi na domača tla. Morda bomo le odkrili, da smo nekje že pregloboko pogrnali korenine in da je slovenska zemlja veliko premajhna za tak trust, kot je »Gradis«.

Težko je primerjati enoto v tujini s poslovnimi enotami v domovini, ko so že pognale globoko korenine. Nekje morda že celo preveč globoko. Vendar je pa tudi resnica da je ta heterogena enota že uspešno napisala prvo stran zgodovine Gradisa na tujem tržišču.

J. Lipovec

Na gradbišču univerzitetne klinike v Frankfurtu

GRADIS na prvem mestu

VELIKA ŠPORTNA MANIFESTACIJA GRADBINECV SLOVENIJE V CELJU. NASTOPILO JE 1150 TEKMOVALCEV V 10 PANOGAH. DOSEGLI SMO POPREČNE REZULTATE. PREDSEDNIK LOJZE CAPUDER JE IZROČIL PREHODNI POKAL REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA GRADBENIH DELAVCEV SLOVENIJE NAŠIM ŠPORTNIKOM V TRAJNO LAST. ORGANIZATORJEM TE VELIKE ŠPORTNE PRIREDITVE »INGRADU« CELJE VSE PRIZNANJE.

Skoraj sredi gradbene sezone so se letos zopet srečali gradbinci iz vse Slovenije. To srečanje je bila ponovna manifestacija gradbincev in nov dokaz, kaj zmoreta volja in pripravljenost gradbenih delavcev.

Po nadvse slovesni otvoritvi so tekmovalci ob zvokih godbe odkorakali na tekmovalne prostore. Tokrat je na športnih igrah gradbincev sodelovalo 1150 tekmovalcev iz 33 gradbenih podjetij. Ekipa našega podjetja je štela 68 članov in nastopila v 9 panogah. Moramo priznati, da so se naši tekmovalci zelo potrudili in ves čas častno zastopali barve »Gradisa«. Posebna zahvala gre tudi gradbenemu vodstvu Celje za odlični sprejem in dobro ureditev prenočišča našim tekmovalcem.

Celoletna tekmovanja so potekala v duha zdravih tovariških odnosov, športnega znanja in tehnike v vseh panogah. Vse je bilo v redu, le in-

škega odbora sindikata gradbenih delavcev Slovenije ter šest plaket za druga in tretja mesta.

Najbolj poštvalna ekipa so bili nogometaši, ki so pod vodstvom priznanega športnega strokovnjaka tov. Janžekoviča po hudi borbi zasedli drugo mesto.

Resne priprave in kvaliteta naših tekmovalcev so nam priborili prvo mesto v namiznem tenisu. Razočarale nas niso tudi ženske, ki so po hudi borbi častno zasedle prvo mesto v kegljanju. Čeprav borbenost naših kegljačev ni popustila, je moška ekipa zasedla šesto mesto. Pri pominjamo, da je v kegljanju nastopilo največ tekmovalcev.

Ogorčen boj se je bil zadnji dan tekmovanja v finalu z ekipo iz Kočevja in »Ingrada« Celje ter našo ekipo in smo tako zasedli tretje mesto v odbojki. Z malo več sreče bi bil možen tudi boljši rezultat v

Predsednik republiškega odbora sindikata gradbenih delavcev SRS Lojze Capuder izroča našim tekmovalcem prehodni pokal v trajno last

cident pri streljanju je edini črni madež celotnih tekmovanj.

Vsi naši tekmovalci so šli iz Celja s prijetnimi spomini, nekateri so imeli še polna doživetja, posebno pa jim bo ostalo v spominu še tovariško srečanje »pri Ojstrici«.

V nedeljo je bil svečan zaključek na stadionu v Celju. Posamezni rezultati tekmovanj pa so naslednji:

Ekipno:
»Gradis« prvo mesto, 124 točk,
»Pionir« drugo mesto, 100 točk,
»Ingrad« tretje mesto, 99 točk.
Skupno je »Gradis« prejel pet pokalov in prehodni pokal Republi-

balnanja, kjer smo zasedli četrto mesto. Pri šahu smo zasedli četrto mesto. Moramo priznati, da se je naša šahovska ekipa zelo dobro držala, saj brzoturnir le ni kar tako. Kot običajno so se tudi naši strelci v Celju odlično izkazali. Moška in ženska ekipa sta dosegli prvo mesto in se tako uvrstili med najboljše tekmovalce.

Mnogo lepega so še doživeli naši tekmovalci v Celju, zato želijo, da bi se na prihodnjem srečanju, ki bo leta 1966 v Novi Gorici, zopet tako izkazali in našemu podjetju prinesli še vrsto novih zmag na športnem področju.

Janez Dežman,
predsednik

Ivan Drosnik,
KO Ljubljana

ing. Borut Maister,
Maribor

Valentin Manfreda,
SPO Ljubljana

Majda Ocepek,
Centrala

Regina Zajc,
Centrala

Anton Zakrajšek,
Ljubljana

Mihael Zrimšek,
Ljubljana

GV Ljubljana: Lahko smo ponosni

V glavnem sta obstajali v Ljubljani dve sindikalni podružnici leta 1945, in to gradbišče Ljubljana in Litostroj. Leta 1952 je bila ustanovljena sindikalna podružnica še na stavbišču stanovanjskega bloka na Titovi cesti v Ljubljani. Leta 1954 so se vse tri sindikalne podružnice združile in tako je nastala sindikalna podružnica gradbenega vodstva Ljubljana.

Tako je zapisano v poročilu sindikalne podružnice GV Ljubljana ob dvajsetletnici podjetja. In res je delovala v prvih letih poleg gradbišča Litostroj še neka ljubljanska uprava, kasneje se jima je pridružila še Titova cesta. Ko je bil Litostroj zgrajen, se je fuzioniral s Titovo cesto, kasneje pa je bila dejavnost našega podjetja v Ljubljani razdeljena na pet stavbnih vodstev: Gospodarsko razstavišče, lastne investicije, vojaške garaže, Zalog in Center. Iz tega se je formiralo ljubljansko gradbeno vodstvo.

V tem času je kolektiv ljubljanskega gradbenega vodstva zgradil 13 industrijskih objektov (Litostroj, turboinštitut, CO Gradisa, papirnica Količevo, tovarna usnja na Vrhniki, OGP, tovarna močnih krmil, hladilni stolp TE Brestanica, opekarna na Brdu, keramika OGP v Brežicah, tiskarna CP »Delo«, toplotna v Ljubljani in strojnica ravenske že-

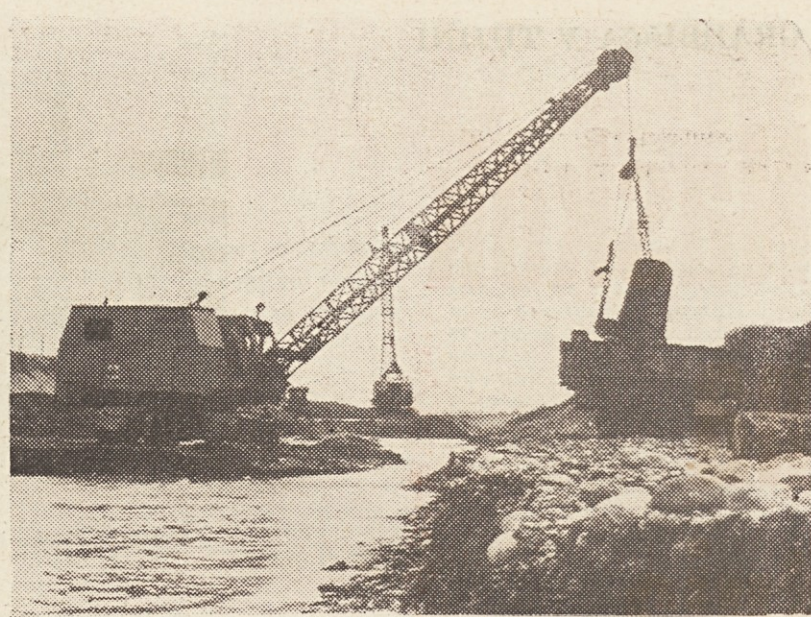
lezarne). Potlej so štirje veliki garažni objekti (vojaške garaže na Fužnah, javne garaže na Šmartinski cesti, garaže ob Celovski in lokomotivska hala v Mostah). Cela serija je stanovanjskih objektov. Med njimi so najpomembnejši stolpnice v Savskem naselju, »Kozolec«, bloki malih stanovanj, PBM, litostrojsko stanovanjsko naselje, naselje v Novih Jaršah, stanovanjski bloki B-1 in B-2, Gradis-62, »Rozeta« itd. Sedem je velikih poslovnih zgradb, ki jih je ta kolektiv zgradil (Parmova, združna zveza, gospodarsko razstavišče, Radio-Ljubljana, Gradis, »konzorcij« itd.), pa pet trgovskih objektov (žitni silos, potrošniški center v Šiški, »Trg na debelo«, Na-Ma ob Titovi, in še cela vrsta zdravstvenih, šolskih, gostinskih in športnih objektov. Ze samo to golo naštevaje, in to le enega gradbenega vodstva, se pravi ene Gradisove poslovne enote pove, ko-

nje ter ima za to poseben sektor. Ta je zgradil npr. zbiralni kanal, kanalizacijo v Vodmatu, cestni podvoz na Celovski cesti, avtomobilsko cesto Naklo-Ljubelj—odsek Naklo-Bistrica, na gorenjski avtomobilski cesti grade odsek Podtabor-Ljubno in viadukte čez Peračico, Lešnico in Ljubeljsko grapo itd.

Pa obrnimo še list iz dela sindikalne podružnice, ki verno kaže življenje tega (in drugih) kolektiva v teh dvajsetih letih.

V začetku se je sindikalna podružnica med drugim veliko ukvarjala s trgovino. Nabavljali smo ozimnico npr. jabolka, krompir, jajca, meso itd. Članom smo priskrbeli tekstil, obutev, plašče za kolesa, radijske aparate, ki so jih delili samo prek sindikatov. Imeli smo svoj industrijski magacin. Nekako leta 1955 smo prenehali z nabavo raznih artiklov za svoje člane, ker so se razmere na trgu uredile, zato pa smo ustanovili blagajno vzajemne pomoči. Ta še danes deluje.

Ker je manjkalo drv, smo izvedli množično akcijo ter hodili sekati drva tudi daleč: v Mokre, Kočevje, Litijo. Tam smo si s prostovoljnimi delom pripravljali drva. Ker je primanjkovalo premoga, smo organizirali množične akcije in so naši člani hodili ob nedeljah delat v za-

Naša mehanizacija na Srednji Dravi

SPO: Problemov in volje ne manjka

»Kaj naj rečem. Počutim se kot pes v cerkvi,« je šaljivo dejal šef strojno-prometnega obrata tovariš Anton Vovk in pojasnil, da je zdaj zaradi reforme pač manj dela in da plana letos ne bodo izpolnili...

Strojno-prometni obrat je bil ustanovljen marca 1963. leta z »veljavnostjo za nazaj«, se pravi, da se je računalo, kot da je bil ustanovljen na novega leta dan. Lani so ustvarili vrednosti za 1372 milijonov dinarjev, za letos so jih predvideli 1450 pa tega vsekakor ne bodo dosegli. Zdaj imajo tri poglavitne dejavnosti, ki so razdeljene po naslednjih skupinah: težki stroji, prevozi in specialna skupina za montažo in demontažo žerjavov. Največ dela je zdaj na Dravi, potlej pa so še Ravne, Maribor in Jesenice, drugod imajo največ do štiri stroje in kamione skupaj.

Taka organizacija zdaj še kar funkcionira. Lahko bi dosti bolje, če bi v podjetju bolje funkcionirala priprava dela. Ta pa je šele v povojih, navsezadnje pa tudi ne bo mogla do podrobnosti predvideti vsega in bo še precej dogovarjanja in odločanja sproti. Nemara pa bo to vedno določen problem. Da bi bili vsi stroji »zaposleni«, bi bila potrebna tudi ustrezna struktura prevzetih del. To pa bi verjetno povzročilo, da gradbene kapacitete ne bi bile ustrezno izkoriščene. Če pa gledamo predvsem na gradbene kapacitete in v gradbenem podjetju je to tudi prvenstvena naloga, potlej ostajajo nepokrite kapacitete v strojnem parku, ki pa jih je moč pokriti le v strogo planskem delu vseh, se pravi ob zares temeljiti pripravi dela, ki more predvideti, kdaj bodo posamezni stroji prosti in lahko za tisti čas preskrbi delo zunaj podjetja. Tu gre predvsem za stroje, ki so usposobljeni za zemeljska dela, včasih pa tudi za kakšne druge.

Letos je seveda stvar čisto drugačna, ker ostajajo nepokrite kapacitete tako pri strojih kot v gradbeni dejavnosti, ker so pač investicije zmanjšane, gradbene kapacitete se pa niso zmanjšale.

Druga izmena je seveda pametna in gospodarna, če... — pravijo v SPO. Problemov je več. Prvi je čisto tehničen. Poleti se v kiperju npr. vse segreje, tesnila popuste, olje pa je tekoče kot voda in stroj se obrablja dosti hitreje kot sicer.

Drugi problem pa je predvsem v amortizaciji. Ta kljub temu, da smo govorili, ko smo razpravljali o gospodarski reformi, naj bo funkcionalna, taka še vedno ni. To pa je tesno povezano z drugo ali celo tretjo izmeno na strojih ali pa pri prevozu. Stroji in prevozna sredstva se pa pri podaljšnem dnevnem delovnem času dosti bolj obrabljajo kot pa le v eni izmeni. To pomeni, da je amortizacijska doba, ki je predpisana, dosti predolga in bi morali biti glede tega dosti pogumnejši. Pripovedujejo o »tamuz«, za katerega so stala popravila v enem letu več, kot pa je bil ves kamion vreden. In so se dogovorili, da bodo raje kupovali nove kamione, kot jih popravljali. Brž ko pa se je bilo treba odločiti za to, da bi kako vozilo odpisali in amortizacijska doba še ni potekla, je bil to velik problem in so orali po starem. Gospodarski račun nas še dosti premalo boli, zanj imamo še vse predebelo kožo in ne moremo proč od doslej priznanih logičnih pravil, da npr. kamiona ne moreš odpisati v enem letu pa četudi gospodarski račun kaže čisto očitno, da bi ga moral. Taki smo pač vsi od kraja. Vsako leto imamo npr. zaradi poplav Velike Morave na desetine milijard škoda, ne najdemo pa ene milijarde, da bi to reko regulirali.

Težave, ki se z njimi srečujejo v tem kolektivu, so splošno znane.

Pred njimi samo skomignemo z rameni, kolektiv pa si mora pomagati, kakor ve in zna. Te težave so vsebovane zgolj v dveh besedah — rezervni deli. Teh ni ali jih skoraj ni. Seveda je hudo z rezervnimi deli za uvožene stroje, ker jih je treba plačati z devizami. Teh pa ni. Še huje je, kadar je treba dobiti kakšen rezervni del za stroj, ki ga tovarna ne izdeluje več pa je treba tak del posebej napraviti. V tem pa je zelo veliko ročnega dela, kar zunaj stane pa bi se bilo treba vprašati, če se to sploh splača. Najhuje pa je, da s tolikšno težavo dobiš rezervne dele od domačih podjetij. In ko navsezadnje rezervne dele le dobiš, nimaš vseh in spet stroški nesorazmerno rastejo. Z normalizacijo gospodarstva, se pravi s tem, da bo sproščen nakup deviz, da bo naposled tudi dinar konvertibilen, bo odpadel marsikateri strošek, ki zdaj pritiska na našo rentabilnost.

In končno velja povedati še to, da je SPO od ustanovitve sem v pasivi. Tega pa nemara ni sam kriv, pač pa bi bilo treba poiskati krivdo bolj v notranji delitvi dohodka v podjetju. Nemara bi se ob upoštevanju resničnih stroškov izkazalo, da je rentabilnostni račun drugačen. Tega bi se kazalo čimprej lotiti ter napraviti res podrobno analizo. Tak položaj, v katerem so zdaj, ko so pasivni pa naj se trudijo ali ne, prav gotovo tudi otopi prizadevanje za boljše gospodarjenje, ko pa naj store, kar hočejo, ne pridejo na zeleno vejo. Tak položaj pa nadalje poraja še zmanjšanje zanimanja za probleme gospodarjenja slehernega člana kolektiva in je torej škoda celo dvojna: gospodarska, ker bi kolektiv ob boljših rezultatih razvil tudi več iniciative, ter družbeno-politična, ker kopni zanimanje za samoupravljanje, s tem pa seveda krne tudi družbeni odnosi ter se v njih pojavljajo razmere, v katerih lahko poženo korenine mezne miselnosti, na drugi strani pa administriranje, odločanje v ožjem krogu in podobno. Torej bi s spremenjeno delitvijo dohodka med SPO in celotnim podjetjem, s preučitvijo le-tega predvsem odprli svetlejše perspektive temu kolektivu.

Kolektiv je doslej zelo veliko storil za strokovno izobrazbo. Priredili so veliko tečajev za upravljanje raznih vrst strojev, zdaj deluje še enoletna šola, ki bo dala prve strojnike že ob koncu leta, tako da kadrovskih problemov od sedanjem strojnem parku ne bo.

SAMOSTOJNA OBRACUNSKA ENOTA:

»GRADIS« Strojno prometni obrat Ljubljana

LANSKA REALIZACIJA: 1.372.300.000 din

ZAPOSLENIH: 258

USTANOVljena LETA: 1. 3. 1963

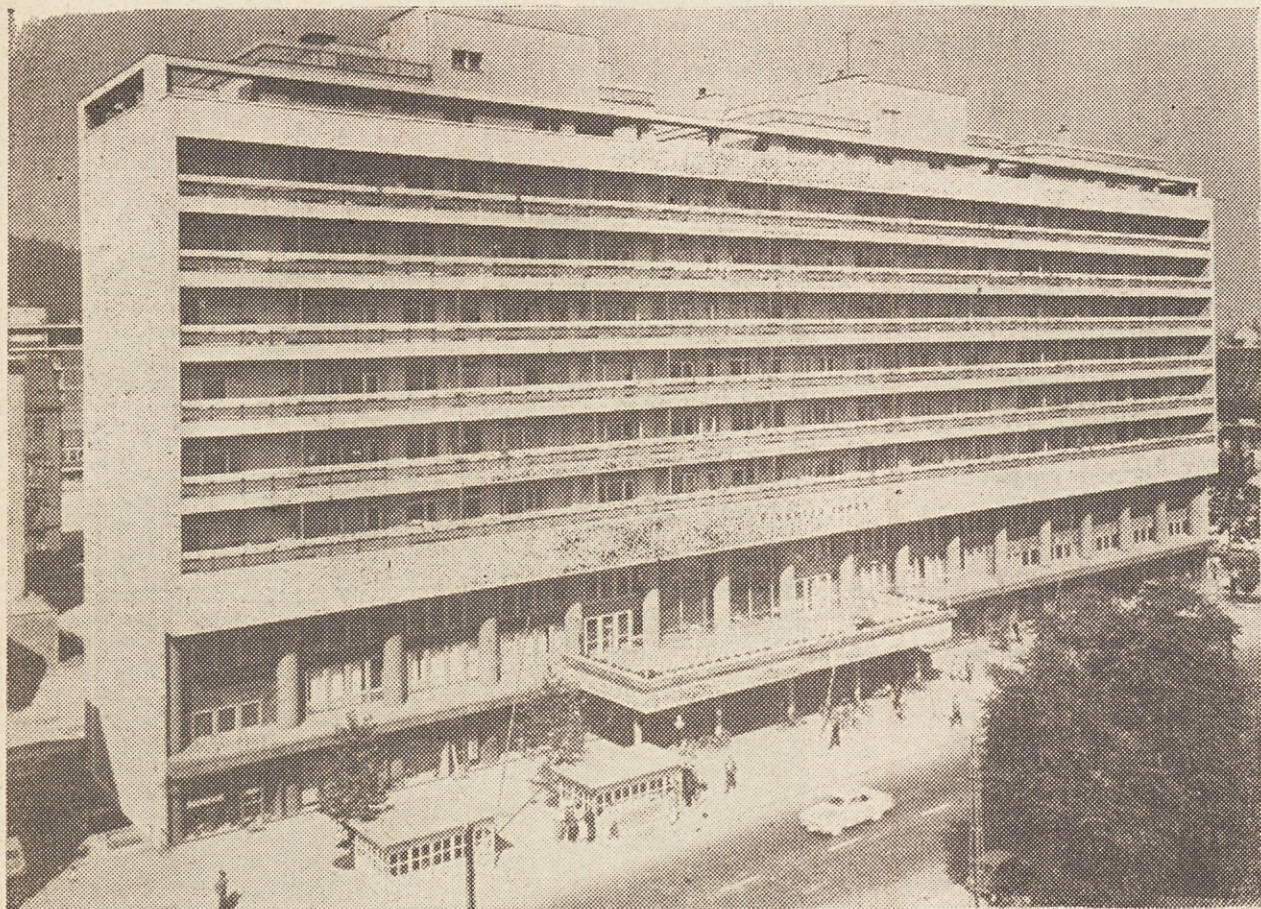
SEF POSLOVNE ENOTE: Anton Vovk

PREDSEDNIK SVETA SAMOSTOJNE OBRACUNSKA ENOTE:

Leopold Torkar
Sindikalna podružnica je skupna s KO Ljubljana

NAJVEČJE GRADNJE:

HC SD-1 — Železarna Ravne in Železarna Jesenice

»Kozolec« ob Titovi cesti

POSLOVNA ENOTA:

Gradbeno vodstvo Ljubljana

LANSKA REALIZACIJA: 3.443.359.183 din

ZAPOSLENIH: 990

USTANOVljena LETA: 1945

SEF POSLOVNE ENOTE:

Štefan Mesarič, dipl. gr. ing.

PREDSEDNIK DS:

Franc Pehan

PREDSEDNIK UO:

Leopold Pepelnik

PREDSEDNIK SINDIKATA:

Ivan Žorž

NAJVEČJE GRADNJE:

Litostroj, »Kozolec«, objekti Gospodarskega razstavišča, poslovna zgradba Glavne združne zveze, »Konzorcij«

NAJVEČJI USPEHI:

Uvedba polmontažne in montažne stanovanjske gradnje, uvedba žlindrinah betonov, enoznatih betonov, betuce-la, vacuum-betona, centralne betonarne, tablastih in drsnih opažev ter cevni odrov

NAJVEČJA ŽELJA:

Delo v normalnih tržnih razmerah

likšen je prispevek vsega Gradisa k spremembi vnanje podobe naše domovine v teh dvajsetih letih. Ljubljansko gradbeno vodstvo pa je lani ustvarilo za 3,4 milijarde dinarjev družbenega produkta (leta 1956 npr. le 504 milijone).

Restrikcije so naš močno prizadele, pripoveduje šef ing. Štefan Mesarič. To se v Ljubljani bolj pozna kot pa v drugih središčih, saj je ostalo v Ljubljani vseh 16 podjetij, ki nastopajo na licitacijah, dela je pa veliko manj. Zato je padeč v realizaciji v letošnjem letu dokaj močan in perspektiva za prihodnje leto dokaj slaba, čeprav je jeseni razpisanih precej kar interesantnih licitacij (soseska v Šiški, kjer bo v prihodnjih sedmih letih investiranih okrog 30 milijard dinarjev, 109-stanovanjski blok v Vodmatu pa skladišča v Zalogu in za tovarno Saturnus, no, tu je še bolnišnica, ki jo bo treba prej ali slej zgraditi itd. Do dela je v Ljubljani torej kar težko priti, stavež pa smo znižali na petsto ljudi...

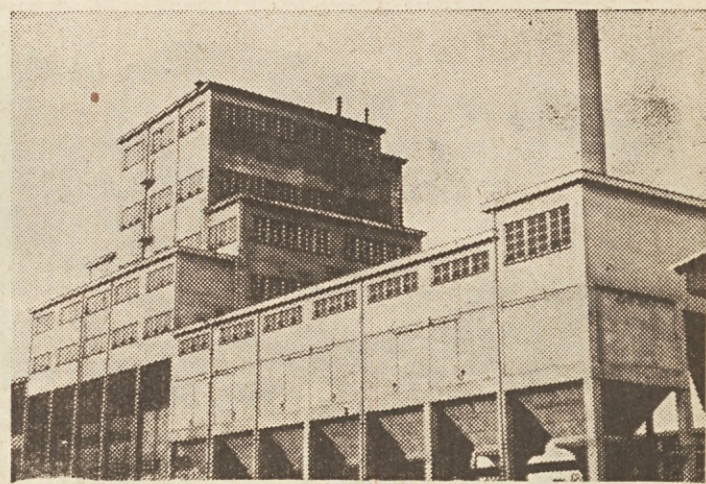
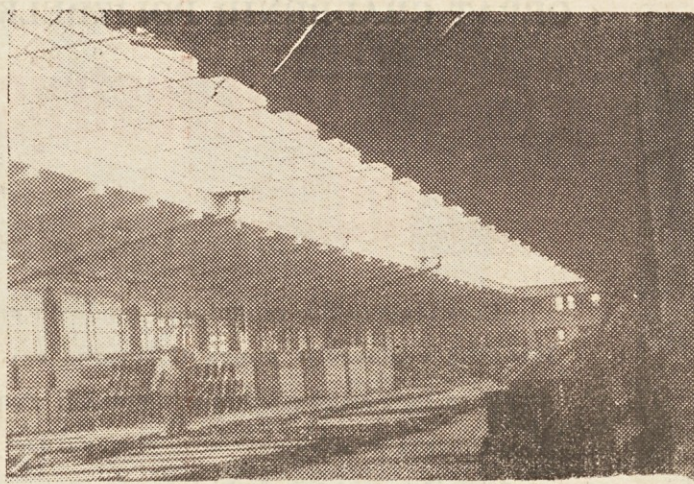
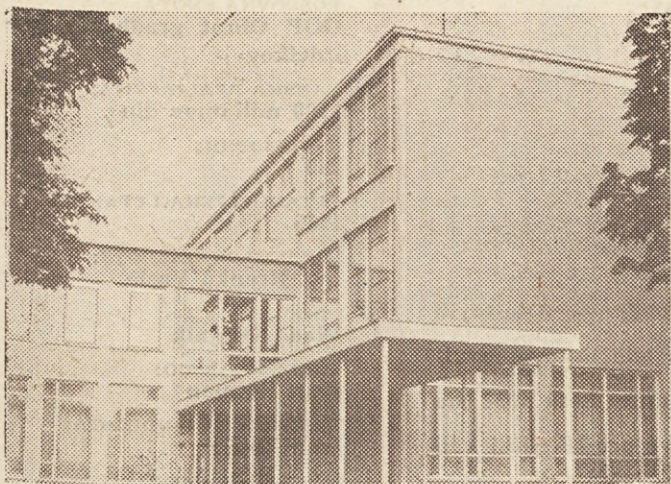
Glede nečesa imajo v Ljubljani povsem prav: tu je Gradis najprej začel najprej nove delovne metode in nove delovne postopke. V Ljubljani smo začeli z vacuumiranim betonom, ki se je tako obnesel pri izdelovanju kanalet v Črni gori, potlej so se tu pojavili drsni in tablasti opaži pa cevni odri ter žlindrini in enoznatni betoni, polmontažna in montažna gradnja stanovanj je prav tako začela v Ljubljani. Tudi prednapete konstrukcije so uporabljali npr. pri gradnji mostov nad ljubljanskimi podvozi. Zadnja leta se je enota usmerila tudi na nizke grad-

savske revirje — v Trbovlje, Hrastnik in Zagorje. Dalje smo imeli svojo ekonomijo, kjer so delali tudi naši člani. Kolektiv je hodil pomagat na ekonomijo v Kočevje in Groblje. Razen vsega tega pa smo hodili še na prostovoljne delovne akcije kot npr. na Rašico, v Iško vas, prostovoljno delo je bilo še na Ambrozevem trgu, pri kanalizaciji Moste-Bežigrad, pri mestnih stanovanjskih blokih v Šiški, pri občinski stavbi na Viču, domu Partizana v Zg. Šiški itd. Pri teh akcijah je sodeloval čisto ves kolektiv od delavcev do uslužbencev. Zraven tega pa smo bodi z delom bodi z odstopljenim zaslužkom prispevali h gradnji počitniških domov v Ankaranu in Poreču.

Le en list — pa toliko prizadevanja, naporov, nesebičnosti in zlasti požrtvovalnosti gradbenih delavcev, da bi prispevali k čimhitrejši zgraditvi domovine. Upravičeno so zapisali:

V teh dvajsetih letih je šlo skozi naše roke na tisoče kubikov betona, železa, opek, lesa in drugega gradbenega materiala v neumornem tempu. Zato mislimo, da smo lahko ponosni danes, ko vidimo, da je sad našega dela že dozorel.

Dopisujte
v naše glasilo

Šola ob Aškerčevi cesti v Mariboru — Velika hala »Avtoobnove« tik pred dograditvijo — TGA v Kidričevem, velik uspeh kolektiva mariborskega gradbenega vodstva

OBISK PRI MARIBORSKEM KOLEKTIVU

»Gradisovci« onstran Drave

Dvajset let napornega dela našega kolektiva onstran Drave je bilo kronanih z velikimi uspehi. 455 objektov v skupni vrednosti nekaj čez 20 milijard dinarjev je živa priča vitalnosti in požrtvovalnosti naših delavcev ob severni meji.

Mariborski otok, Kidričevo, Impol-Slovenska Bistrica, Ruše in na stotine industrijskih objektov so nam dokaz, da je »Gradis« sposoben izvršiti še tako težavna dela. Pomembno mesto v tem veličastnem obdobju pripada tudi delavskemu samoupravljanju, ki je v 15 letih zagotovilo mariborskemu kolektivu še večje uspehe in dvignilo zavest vseh delavcev, da so s treznim gospodarjenjem izgradili in napravili to veliko delo.

Prva večja dela segajo nazaj v leto 1945, ko so dokončali dela na HE Mariborski otok in objekte tovarne avtomobilov Maribor. Leta 1947 se je kolektiv začasno preselil v Kidričevo, kjer je kmalu nastalo naše največje gradbišče v Sloveniji.

Ko smo zgradili nekaj družinskih stanovanj, samski dom in novo upravno poslopje, so sedež poslovne enote zopet postavili v Mariboru.

Zaradi dobrega in kvalitetnega dela ter splošne priljubljenosti kolektiva je delovno področje poslovne enote kmalu zajelo celoten bivši mariborski okraj. Tako so leta 1958 že delali kar na 12 sektorjih: Kidričevo, Kapela Sladki vrh, Ceršak, Ruše, Slov Bistrica, MTT Maribor, tovarna železniških vozil, Partizanska cesta, Avtokaroserija, šola Podbrežje, ter vinarske zadruge.

Leta 1959 so zgradili žitne silose v Mariboru, ki so bili grajeni po metodi drsnih opažev. Leta 1962 pa so pričeli z gradnjo farne bekonov v Ptuj. Tu smo do danes zgradili 46 objektov in se dela na tem sektorju počasi zaključujejo.

Danes gradijo 2 veliki vinski kleti v Ormožu in Ljutomeru, objekte na Srednji Dravi, kjer bodo poleg ostalega zgradili še 7 mostov, med njimi dva dolga več kot 70 metrov. Na Avtoobnovi se dela zaključujejo, v tem ko so v tovarni »Impol« v

POSLOVNA ENOTA:
Maribor

LANSKA REALIZACIJA:
3.867.000.000 din

ZAPOSLENIH:
1100

USTANOVLJENA LETA:
1945

SEF POSLOVNE ENOTE:
Ing. Borut Maister

PREDSEDNIK DS:
Alojz Lisjak

PREDSEDNIK UO:
Vinko Vajt

PREDSEDNIK SINDIKATA:
Ludvik Javornik

NAJVEČJE GRADNJE:

Kidričevo, Impol, Ruše, vinske kleti Ormož-Ljutomer, itd.

NAJVEČJI USPEHI:

Izgradnja objektov v Kidričevem, Impol - Slovenska Bistrica, Tovarna dušika Ruše, Farma bekonov Turnišče

NAJVEČJA ZELJA:

Čimveč dela, dober finančni uspeh ter stalna zaposlitev vseh zaposlenih delavcev

Slovenski Bistrici pričeli s pripravljalnimi deli za gradnjo nove velike valjarne v vrednosti 990 milijonov dinarjev.

Posebej je treba povedati, da so Mariborčani posvetili družbenemu standardu posebno pozornost. Postavili so dva samska doma s 500 posteljami, skoraj z latnimi silami zgradili počitniški dom na Pohorju, ter skozi celotno obdobje podpirali gradnjo družinskih stanovanj. Tudi vprašanje prehrane delavcev so vzorno rešili. V njihovi menzi se kaj radi oglasijo Ljubljanci, ki službeno potujejo v Maribor.

V lanskem letu so napravili za 3.867 milijonov raznih del s povprečno 1100 zaposlenih. Letos se je to število zaposlenih zmanjšalo na 850 delavcev. Upajo pa, da tega števila zaposlenih ne bo treba zmanjšati ter da bo dela dovolj tudi v prihodnje.

Mariborčani slovijo kot dobri upravljalci, zato ni nič čudnega, če je bilo do danes največ predsednikov centralnega delavskega sveta prav iz Maribora.

In tako lahko mirno trdimo, da so Mariborčani dali v 20-letnem obdobju svoj prispevek na gospodarsko in družbeno-političnem področju ter se ves čas trudili, da socialistična družba lahko zaživi polnokrvno življenje.

Po neprevidnosti ob oko

Res je, da za vsako delo ni potrebna dokumentirana kvalifikacija. Res pa je tudi, da vsako delo zahteva svojo zakonitost, upoštevati je treba neka nenapisana pravila. Odstopanje od tega rodi velikokrat slabe posledice. Ali bi delo dobro opravljeno, ali je kdo poškodovan ali se prej ali slej pojavijo nepravilnosti, ki jih je vnaprej težko predvideti.

Pri takem enostavnem delu je prišlo do nezgode.

Skupina štirih delavcev, katere vodja je bil kvalificiran miner z dolgoletno prakso, 15 let že neprekinjeno dela v podjetju, je razopazovala 4 m visok kanalizacijski jašek, ki je stal kot steber v gradbeni jami. To delo bi lahko opravili brez kakih posebnih navodil nekvalificirani delavci, če imajo le malo prakse pri delih v gradbeništvu. Pa prav pri tem enostavnem delu je eden od skupine, ki je razopazovala jašek, iznenbil oko.

Zakaj je prišlo do poškodbe, ki je zahtevala oko enega člana kolektiva? Zato, ker so hoteli že tako enostavno delo še holi poenostaviti.

Z delom so pričeli tako, da sta dva z ene strani, eden pa z druge strani jaška od zgoraj navzdol pričela odvijati žico, s katero je bil zvezan opaž jaška. Na strani jaška, kjer sta žico odvijala dva, je šlo delo hitreje. Ko sta prišla do spodnjega okvira, ki je bil zaradi lahko posipljivih gramoznatih sten jame nekoliko zasut, sta vprašala skupinovodjo, ki je odvijal žico na nasprotni strani, kako naj sprostita spodnji okvir. Rekel jima je: »Okvir odkopljita in nato odvijta žico.« Ker se je pri odkopavanju material še posipal in bi bilo treba odmetati nekoliko več materiala, sta se odločila, da žico presekata. Vzela sta kramp in macolo. Eden je kramp nastavil, drugi pa udarjal. Pri udarjanju je z macolo zadel na kramp in ga odkrušil. Odkrušeni drobec krampa je priletel tistemu, ki je kramp držal, v oko. Poškodba je bila komaj vidna, vendar je zaradi nje ob oko.

S tem opisom nimam namenja komu očitati krivde. Hočem pa vsem članom kolektiva, tiste, ki odredajo ljudi na določena dela, in tiste, ki delo opravljajo, povedati, da nobeno delo ni tako enostavno, da bi se ga smeli lotiti nepremišljeno, brez potrebne priprave in orodja.

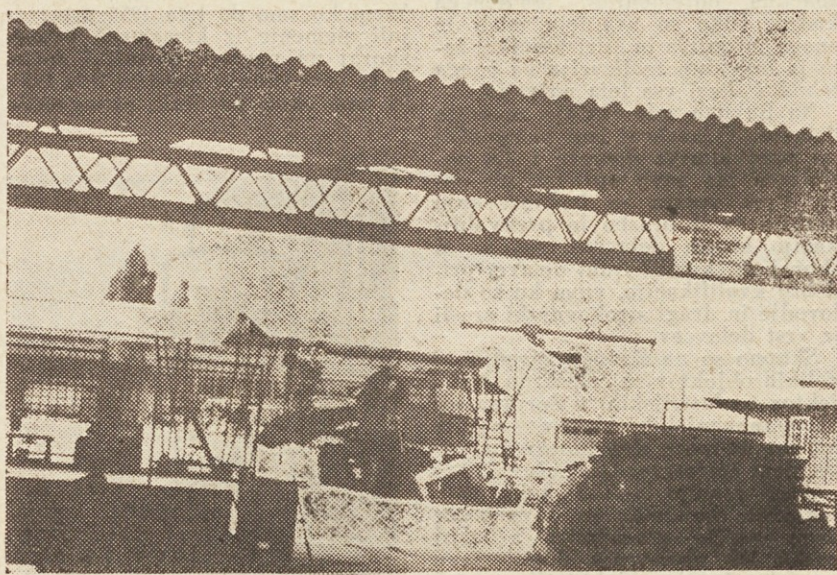
Zato si zapomnimo vsi, tudi tisti, ki so večkrat s posmehom gledali na varnostne ukrepe pri delu, da je en sam nepremišljen trenutek dovolj, da izgubimo zdravje za vse življenje.

Čuvajmo si ga, dokler ga imamo!

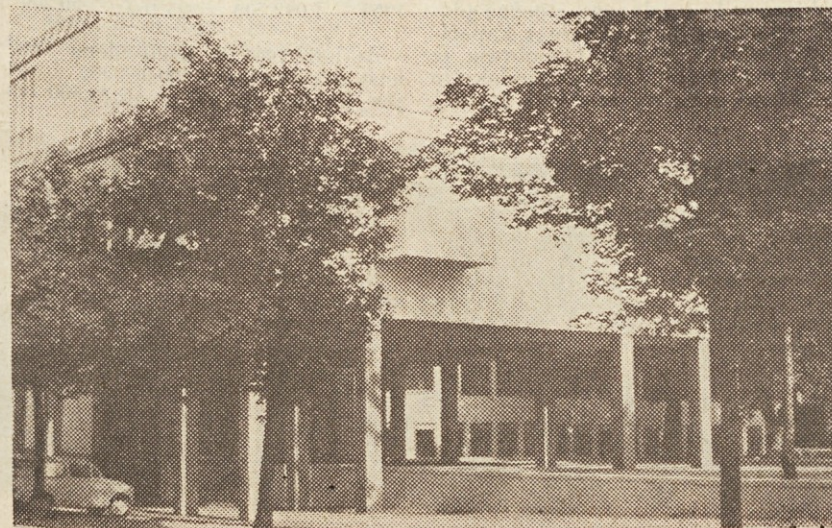
J. Škofic

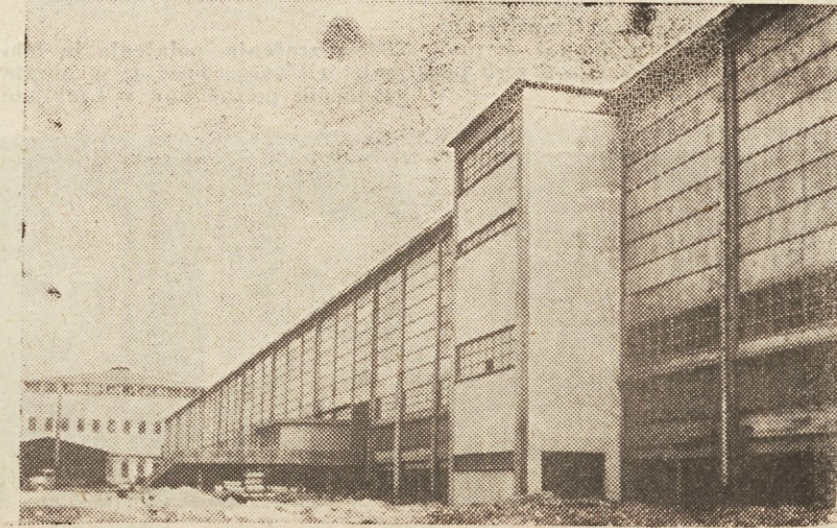
Stanovanjsko naselje v Rušah

Iz betonarne v Mariboru leta 1965

Višja komercialna šola v Mariboru

Hala B TGA v Kidričevem

Na Ravnah smo v 20 letih zgradili 18 velikih industrijskih objektov

Iz Mežiške doline

Dolgoletna dejavnost našega podjetja na Ravnah na Koroškem je zela vse obdobje velik uspeh. Meseca maja 1947 je bilo na Ravnah ustanovljeno prvo začasno gradbišče za izvajanje del v železarni na Ravnah, kmalu nato je postala začasna enota samostojno gradbišče. Železarna na Ravnah, topilnica in drugi objekti za rudnik Mežico, kompletno naselje v Čečevju, šola Prevalje, hotel v Črni na Koroškem itd. so sad naporov, ki so jih naši delavci vsa ta leta prispevali za ta koroški predel.

V sami železarni smo zgradili vrsto najmodernejših objektov, izmed katerih je najpomembnejša nova valjarna z najsodobnejšo švedsko opremo. Omembe vredni so tudi športni stadion z lepim domom telesne kulture.

Ravenske graditelje posebno od-

Gradili smo tudi daljnovode

Kmalu po osvoboditvi je naše podjetje prevzelo tudi pomembno nalogo pri izgradnji daljnovodnega omrežja. V letu 1947 smo gradili daljnovod na Gorenjskem in v Savinjski dolini. Pri graditvi daljnovoda v Savinjski dolini je sodelovalo okrog 200 delavcev, vodstvo nad obema gradnjama — gorenjskim in savinjskim daljnovodom — pa je imel ing. Anton Umek.

Trasa savinjskega daljnovoda je potekala od Laškega, kjer leži blizu zdraviliškega doma velika transformatorska postaja, čez hribe in gozdove do Žalca, nato pa naravnost do Ponikve, pri Velenju. Celotna trasa je dolga nekaj več kot 80 km. Daljnovod sestavlja sistem montažnih jamborov, ki so jih pripravljali v Sempetru. Tu je bilo tudi delavsko naselje z menzo, betonarna in sedež gradbišča. V Sempetru so bile tudi tesarske montažne skupine, ki so pripravljale odre za montažo jamborov. Na terenu pa je imela delovna skupina tudi nekaj potujočih barak, v katerih so spali tisti delavci, ki so postavljali na terenu jambore za daljnovode. Oba daljnovoda — tako gorenjskega kot savinjskega — so delavci postavili v rekordnem času, zlasti še, če upoštevamo dokaj pomanjkljivo mehanizacijo. Seveda pa je pomanjkanje strojev in mehanizacije v precejšnji meri odtehtal velik delovni elan, saj so naši delavci takrat delali od zgodnjih jutranjih ur pozno v noč in tudi ob nedeljah in praznikih.

LANSKA REALIZACIJA:
1.685.000.000 din

ZAPOSLENIH:
402

USTANOVLJENA LETA:
1947

SEF POSLOVNE ENOTE:
Ing. Lojze Štok

PREDSEDNIK DS:
Nikola Novak

PREDSEDNIK UO:
Tone Zaletelj

PREDSEDNIK SINDIKATA:
Franc Šijanec

NAJVEČJE GRADNJE:
Železarna Ravne na Koroškem, stanovanjski objekti v naselju Čečevje (800 stanovanj), industrijski objekti v Žerjavu

NAJVEČJI USPEHI:
Industrijski objekti železarne Ravne ter industrijski objekti v Žerjavu, šola Prevalje

NAJVEČJA ZELJA:
Dosti dela ter zgraditi čim več družinskih stanovanj za delavce

likujejo dobri medsebojni odnosi, ki so spodbudni za storilnost dela. Delo je organizirano tako, da vse probleme sproti in kolektivno urejajo. Ukrepajo hitro in to je tudi posebna odlika kolektiva.

Za enoto na Ravnah je posebno značilna obremenitev tehničnega kadra. Tako so vsa leta imeli le enega inženirja in štiri tehnike, zato je bila tudi realizacija na enega tehnika skozi vsa leta najvišja.

Na Ravnah zelo skrbijo za svoje delavce. V lanskem letu so zgradili tri nove samske domove z 250 posteljami ter novo upravno poslopje. Prek centra za izobraževanje skrbijo za izobrazbo in prekvalifikacijo svojih delavcev, saj so si skoraj vsi kvalificirani delavci pridobili kvalifikacijo, vtem ko so delovodje in drugi strokovnjaki zrastle iz vrst delavcev.

Skupno so na Ravnah zgradili 18 velikih objektov za železarno, 9 objektov (industrijskih) v Žerjavu ter 61 stanovanjskih blokov, vrstnih hiš ter stolpnic, dva hotela ter velik dom železarjev na Čečevju.

Zdaj gradijo veliko halo nove jeklarne, osemletko na Ravnah ter novo naselje »gramoznica« z nekaj preko 200 stanovanji. Na Žerjavu pa dokončujejo objekt rafinacije.

Ravenčani so prav tako dobri upravljalci, med njimi zasledimo imena predsednikov delavskega sveta kot so Franc Sagadin, Nikola Novak, Franc Bezljaj, Ciril Jerončič, Anton Sampl, Franc Polajner, Stanko Kostanjevec in drugi. Delavski svet zaseda redno ter se prav na sestankih pogovarjajo o vseh perečih problemih.

OBRAT GRADBENIH POLIZDELKOV:

Prehod na industrijski način proizvodnje

Prve idejne skice za »tovarno gradbenih polizdelkov« so sestavili leta 1948 v Sloveniji projektu. Tovarna naj bi bila osnova razvijajoče se industrijske izdelave betonskih elementov. Leta 1952 sta bila zgrajena prva objekta nova »betonarna«: dve produkcijski hali po 1600 m² s pomožnimi objekti.

Asortiment proizvodnje je bil takrat zelo različen, proizvodnja pa se prav zato ni mogla povzpeti nad obrtniško. Proizvedli smo okrog 2500 ton raznih proizvodov v vrednosti 46 milijonov dinarjev. Razvoj so najbolj zavirale neizkoriščene kapacitete tovarne pa v tistih razmerah tudi ni imela kaj prida perspektiv. Zato se je MLO Ljubljana odločil pripojiti tovarno Gradisu, kar je bilo storjeno v aktom, ki so ga izdali 27. junija 1955. Potlej se je proizvodnja strmo dvigala od 2500 na 6000 ton, vrednost pa se je povzpela na 121 milijonov dinarjev. S tem je bila zmogljivost tovarne povsem izkoriščena.

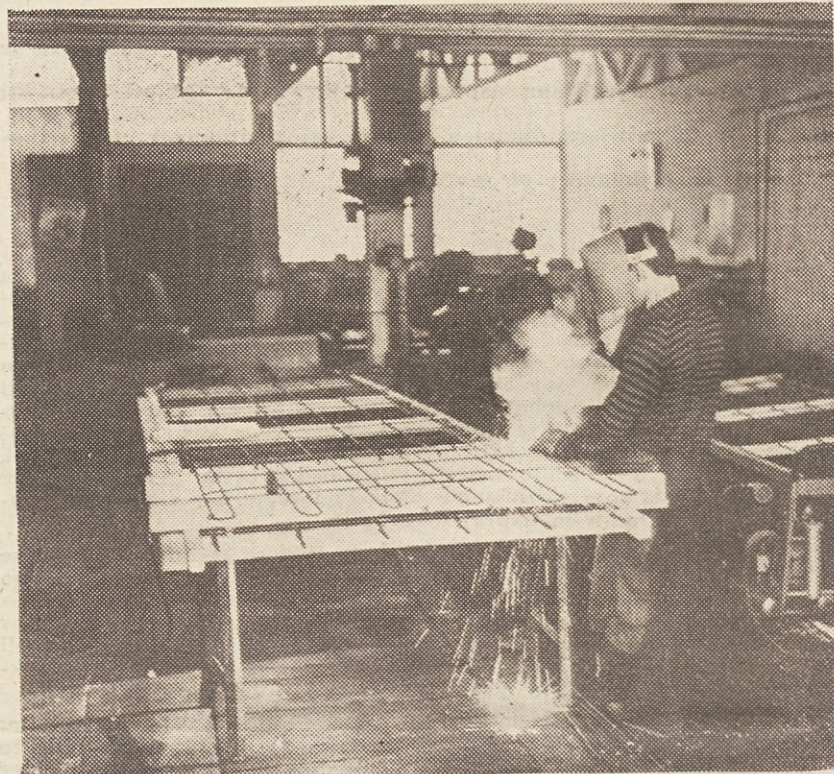
Leta 1958 se je Gradis odločil za povečanje obrata. Zmogljivost naj bi se povečala za več kot sedemkrat (od 3300 m³ na 24.700 m³). Program je temeljil na rastoči potrebi po stanovanjih in na predvidevanjih, da bomo prešli pri tem na kolikor le mogoče industrijsko izdelavo posameznih elementov za strop, zidove, predelne stene itd. Poleg tega pa naj bi betonarna izdelovala še druge vrste betonskih izdelkov, npr. prednapete železniške prage, razne krovne in fasadne plošče, nosilce, stebre, betonske cevi in še vrsto različnih elementov po tekočih naročilih.

Betonarna je ta program uspešno izpolnila hkrati pa se je tudi prilagodila potrebam tržišča. Spriče sedanjega značaja gradbenišтва, ki je še vedno izpostavljeno sezonskim nihanjem — ta pa so z vse večjo uporabo polmontaže in montaže vsekakor močno omiljena — bolj kot katera koli druga gospodarska panoga pa je izpostavljeno še preusmeritvam v gospodarskem sistemu ki skoraj redno najprej sežejo po investicijah in s tem seveda najprej prizadevajo gradbeništvo. To pa pomeni, da velikoserijska proizvodnja v betonarni zaniha in se mora oprijeti tudi obrtniškega načina proizvodnje, da bi se vključila v dogajanje na tržišču in izkoristila proizvodne zmogljivosti.

Vendar sta produktivnost in realizacija iz leta v leto naraščali. Vtem ko smo do leta 1955 proizvajali elemente iz klasičnega betona skoraj na povsem obrtniški način, se je proizvodnja zlasti po letu 1955, ko smo obrat povečali, preusmerila

na industrijskega ter začeli proizvajati vse vrste elementov in prednapetega, vakuuminiranega, parjenega, lahkega in klasičnega betona. Stekla je izdelava montažnih elementov za stanovanjske bloke po sistemu PBM (penal-blok-montaža) in je bilo iz njih zgrajenih 16 blokov po 40 stanovanj tj. 640 stanovanj.

S proizvodnjo žlindrin in betonskih blok-votlakov smo močno prispevali k stanovanjski graditvi. Proizvodnja le-teh se je v skrom-

Varjenje armature v obratu gradbenih polizdelkov

nem obsegu začela sicer že leta 1956, ko smo izdelali 105 ton teh izdelkov, leta 1958, tj. po povečavi obrata, pa je začela proizvodnja skokovito naraščati tako, da smo lani izdelali že 19.500 ton raznih take vrste zidakov. Podobno je s proizvodnjo elementov iz prednapetega betona po sistemu Koyer, ki je lani dosegla število 14.000 ton.

Obrat je sicer vezan na proizvodnjo v delavnicah v Ljubljani, vendar je prevzel tudi vrsto del na raznih gradbiščih. Predvsem je prevzel izdelavo in napenjanje kablov po sistemu Freyssinet v Kidričevem, Ormožu, na Jesenicah, v Splitu, Jasenovcu, Bakru in Ljubljani.

Med večjimi deli iz vakuimiranega betona velja omeniti izgradnjo namakalnega omrežja v Črni gori na področju Titograda in Nikšića v skupni dolžini 28.000 m. Za ta dela smo zgradili v Titogradu poseben manjši obrat za proizvodnjo vakuimiranih kanalov.

Obrat je zdaj tako opremljen in s tolikšnimi kapacitetami, kolektiv sam pa tako strokovno usposobljen, da prevzame tudi najbolj komplicirana dela. Zdaj proizvajamo letno 26.000 m³ ali 52.000 ton raznih izdelkov. V njegovem sestavu je še obrat v Brežicah, kjer izdelujemo izključno le prednapete opečne plohe za strop in preklade s kapaciteto 75.000 m na leto. Ob obratu je tudi separacija z letno produkcijo 83.000 m³ gramozna različnih frakcij.

POSLOVNA ENOTA:
OGP Obrat gradbenih polizdelkov

LANSKA REALIZACIJA:
1200 milijonov din

ZAPOSLENIH:
280

USTANOVLJENA LETA:
1955

SEF POSLOVNE ENOTE:
Ing. Branko Vasle

PREDSEDNIK DS:
Vlado Osojnik

PREDSEDNIK UO:
Ivan Rotman

PREDSEDNIK SINDIKATA:
Ivan Lovše

NAJVEČJE GRADNJE:
Elementi s prednapetega betona, betonski pragovi, montažni bloki PBM

NAJVEČJI USPEHI:
Montažni bloki PBM, proizvodnja, hmeljevk, notranja ureditev in organizacija obrata

NAJVEČJA ZELJA:
Čimvečnovih naročil, tesno sodelovanje, medsebojna pomoč ter dvigniti produktivnost del

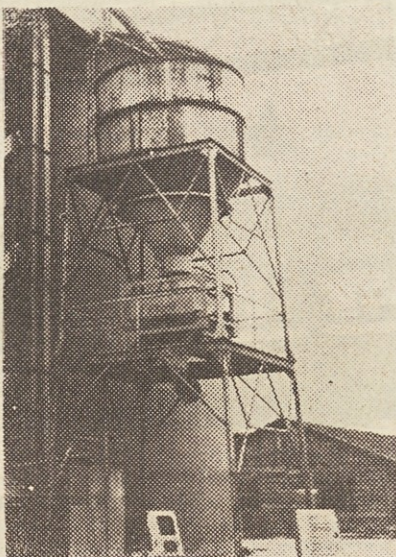
POVRSINA BETONARNE

Delovni prostor	Površina skupna m ²	Površina operativna m ²
Hala I.	1.600	900
Hala II.	1.600	1.040
Hala III.	1.500	990
Ploščad IV.	1.120	720
Ploščad V.	2.340	1.320
Ploščad VI.	1.520	1.520
Ploščad VII.	1.520	1.520
Ploščad VIII.	1.400	1.400
Skupaj	12.600	9.410

Iz navedenih podatkov je razvidno, da je dobra tretjina razpoložljivega prostora pokritega, ki se pozimi stalno ogreva, ostali 2/3 pa so letne ploščadi, kjer je produkcija na nepokritih prostorih varialna zaradi vremenskih vplivov.

Leto	Vrednost proizv. v 000 din	Izvršeno m ³	Izvršeno ton
1955	113.892	1.865	4.103
1956	135.484	1.926	4.937
1957	250.121	2.340	5.148
1958	295.435	3.710	8.162
1959	319.953	8.775	18.076
1960	433.855	12.000	24.700
1961	594.024	18.500	38.100
1962	729.633	18.100	35.700
1963	862.000	21.900	45.300
1964	1.092.300	25.162	50.200

Za leto 1965 je predvidena vrednost proizvodov 1.200.000.000 dinarjev, izvršeno 25.500 m³ ali 52.500 ton.

Sistem zračenja, polnjenja in tehtanja rinfuze cementa v obratu gradbenih polizdelkov v Ljubljani

Alfred Brank, KO Ljubljana

Jože Indof, Ljubljana

Anton Jankovec, SPO Ljubljana

Ernest Krajnc, Maribor

Jože Miklavčič, LO SK. Loka

Ivan Nipič, KO Maribor

Jože Umek, Ljubljana

Alojz Čelik, Jesenice

Škofja Loka - jedro specializirane tesarske enote

Ko so se po zmagoviti narodnoosvobodilni borbi umaknile zadnje okupatorske horde iz Škofje Loke, so sredi maja 1945 v zapuščeni vojaški bazi ustanovili obrat za predelavo lesa po imenoma Državna žaga Trata pri Škofji Loki. V obrat, ki je štel 50 članov, so se pozneje vključili še nekateri mizarji. Jeseni 1945 leta pa se je celotni obrat priključil podjetju »Gradis«.

Prvo večje naročilo, ki ga je novi kolektiv prevzel in uspešno dokončal, je bila obnova požganih Dražgoš. To je bil prvi večji preizkus afirmacije škofjeloškega kolektiva. Leta 1946 je bil obrat že sposoben prevzeti večja dela. Istega

leta smo jih že zasledili na gradbiščih, kot so Litostroj, Mariborski otok, Šoštanj itd., kjer so delali v glavnem za delavska naselja, postavljali barake in pripravljali razne opaze.

Jeseni 1947 se je obrat moral umakniti iz bivše vojaške baze ter si na hitro uredil nove obratne prostore. Vsi objekti razen žage so bili leseni. Od vseh teh barak stoji danes še baraka upravnega poslopja. Kljub temu si je obrat kmalu opomogel in tudi potrebe podjetja so narekemale obnove obrata, ker si pač »Gradis« brez lesnega obrata ne moremo zamisljati. Če bi v Škofji Loki samo rezali les, kot so prejšnja leta trdili bi obrata že davno ne bilo več. Tako pa se je obrat danes že razvil in je sposoben opraviti in sprejeti vsa tesarska in mizarska dela. V perspektivi bo LO Škofja Loka odigral zelo pomembno vlogo bodoče specializirane tesarske enote.

Danes tudi lesa ni na pretek, zato je specializacija tem nujnejša. Opravljajo tesarska dela, izdelujejo specializirane opaze, razne konstrukcije, specialne odre, mostove, barake za delavce itd. Opravljajo še mizarska dela za industrijske stavbe in stanovanjske bloke. Kvaliteta mizarskih del (čeprav so včasih malo dražja) slove daleč naokoli.

Lani je znašala vrednost proizvodnje 750.000.000 dinarjev, leta pa bo zaradi nastale situacije nekaj manj.

Vrednost proizvodnje se stalno spreminja, gre namreč za notranjo strukturo proizvodnje. Mizarstvo ali bolje rečeno stavbno mizarstvo nima velikih perspektiv, ker imamo že veliko obratov in industrijskih kombinatov, kjer serijsko izdelujejo okna, vrata in ostalo stavbno pohištvo. Zato se mizarska delavnica počasi preusmerja na druge proizvode.

Na splošno pa so Škofjeločani zvesti gradivo, ki bodo tudi v prihodnje odigrali veliko in pomembno vlogo specializirane tesarske enote.

POSLOVNA ENOTA:
Lesno industrijski obrat
Škofja Loka

LANSKA REALIZACIJA:
750 milijonov din

ZAPOSLENIH:
170

USTANOVLJENA LETA:
1945

SEF POSLOVNE ENOTE:
Ignac Suštaršič

PREDSEDNIK DS:
Vinko Florjančič

PREDSEDNIK UO:
Tone Demšar

PREDSEDNIK SINDIKATA:
Ivan Jagodič

NAJVEČJE GRADNJE:
Opaž hladilnika Šoštanj,
Most Kranj, Goričane, Med-
vode, Bled, Opaž stolpnice
Celje, Jesenice delavsko na-
selje itd.

NAJVEČJI USPEHI:
Reorganizacija obrata iz
obrtniške v tovarniško pro-
izvodnjo

NAJVEČJA ZELJA:
Postati specializirana enota
vseh tesarskih del podjetja,
organizirati lastno predpri-
pravo dela, predfabrikacije
opazov in s tem pocenitev
gradnje

L. C. Državna žaga pri Škofji Loki v začetku leta 1945

Čez dvajset let

Za mizo sedel je, na klop pri oknu,
kjer bil posedal je nekdanj tak rad.
»Si ti?« Prikimal je. In sem mu rekel:
»Le v nočnih urah se mi vračaš, brat.«

Ni odgovoril, a je vstal med nama
spomin na tiste dni, svetel kot nov:
gramozne jame, taborišča smrti
in pesem o svobodi iz gozdov...

Ni molk noči razparal spet rafal? —
Nikdar do kraja preživele sanje
zapredale so naju v stare čase; —
molčala sva, ujeta s srcem vanje.

In — kakor je prišel — je tiho vstal.
Zamahnil je z roko na pragu vrat;
kot senca stopil je pod mrzle zvezde
in se utrlil v noč, moj padli brat...

KADROVIKI SO SE ZOPET ZBRALI

Paragraf je kriv, ni pa vsega

Kako nujni so sestanki kadrovikov, je zopet pokazala zadnja seja, ki je trajala 6 ur in še je ostalo toliko nujnih nerešenih vprašanj, o katerih bi se morali pogovoriti. Živahnost na sestankih je zgovern dokaz, koliko si kadroviki prizadevajo, da bi si takrat, ko se zberejo, izmenjali čimveč izkušenj in s posvetovanji ter z razčističenimi mnenji reševali določena pereča vprašanja enako v vsem podjetju.

Kadrovsko socialni problemi so tako pestri in tako različni, da morajo biti kadroviki zelo spretni in elastični, da bi zmogli življenjsko urejati toliko različnih vprašanj. Problemov je skoraj toliko, kolikor je ljudi v podjetju. Vse te probleme pa ni mogoče urejati zgolj »po paragrafu«. Zveržen »paragraf« ter človek sta si kaj hitro v laseh. Zato pa so kadroviki tem bolj odgovorni, da pravilno tolmačijo »paragrafe« in urejajo vprašanja v duhu zakonodaje in naših internih predpisov. Kadroviki se zavedajo, kakšna odgovorna naloga jim je naložena spričo tako kompliciranih predpisov in v glavnem ne-napisane kadrovske politike. Deloma jim iz težavnega položaja zadnji čas pomagajo redni sestanki in kadrovske informacije, toda stihij-

skega dela je še vedno malo pre-

več.
Da bi bili kadroviki čimbolj uspešni pri delu, so se sami vprašali, kaj delajo. Zato so štiri tedne zapisovali svoja vsakodnevna opravila. In rezultat tega evidentiranja je bila ugotovitev, da porabijo 47,50 % delovnega časa za administrativna opravila in 27,60 % časa za dela, ki ne spadajo v kadrovske oddelke. To je skupaj 75,21 % delovnega časa. Komaj dobrih 14 % delovnega časa pa porabijo kadroviki za vse druge naloge: kot npr. planiranje kadra, uvajanje in izobraževanje, razgovori z bolnimi delavci, analiza nesreč, bolezni in izostajanja z dela, sodelovanje z zdravstvenimi službami, urejanje socialnih problemov in medsebojni odnosov, sprejemanje, razporejanje in odslavljanje delavcev, organizacija rekrutacije in pravilna izbira kadra, koordinacija z zavodi za zaposlovanje delavcev, KSS in drugimi službami za kršitve dela itd. Kadroviki ugotavljajo, da imajo vse premalo časa za tako pestre naloge in urejanje včasih silno perečih vprašanj. Zato so se dogovorili, da bi KSS na temelju dosedanjih izkušenj proučila potrebna administrativna opravila, odstranila nepotrebna dela in jih poenotila za vse poslovne enote.

Nadalje so kadroviki temeljito prediskutirali pravilnik o delu in poslovanje centra za izobraževanje, o stipendiranju in o nagrajevanju vajencev. Z zelo umestnimi pripombami in dopolnitvami bo pravilnik predložen delavskemu svetu podjetja v potrditev.

Kadroviki so se pogovarjali tudi, kako bi uredili kriterije za odmero dolžine letnega dopusta, ker sodijo, da je dolžina in organizacija odmora in počitka najbolj občutljivo poglavje v bodočem pravilniku o delovnih razmerjih.

-ar

Postaviti so morali „Božji grob“

Gradbinci so včasih vseh muh polni in nemalokateri delovodja ali sektorski vodja je imel večkrat precej težav zaradi svojeglavosti tega ali onega delavca. Največ pregledov so imeli delovodje in sektorski vodje ponavadi poleti, ko je bilo na polju največ dela in jo je ta ali oni delavec meni nič tebi nič popihal z gradbišča. No, pa ni bilo vedno samo poletno delo na polju ali jeseni, ko je treba potrgati grozdje v vinogradu, krivo najrazličnejših težav. Včasih so bili tudi drugi vzroki. O tem nam je povedal tovariš Marjan Fras zanimivo pripetljaj.

»Bilo je kmalu po osvoboditvi, ko smo gradili daljnovid v Savinjski dolini. Delavci so bili pridni in delo je lepo napredovalo. Nekaj dni pred velikonočno nedeljo pa je pečja skupina tesarjev in zidarjev — bili so to v glavnem iz Prekmurja, Haloz in sosednjih krajev — zapustila delo. Rekli so enostavno: »Moramo domov, da izpolnimo svojo obljubo, da postavimo — božji grob.« Nič ni pomagalo prigovarjanje, ne grožnje, ne obljube. Fantje so šli na vlak in hajd domov — da postavijo božji grob. Obljubili pa so, da se takoj po veliki noči vrnejo in da bodo vse zamujene ure nadoknadili. In res so se vrnili tako, kot so obljubili in tudi potem pridno zavijali rokave, tako da so vse zamujeno nadoknadili.«

Vinko Irman,
SPO Ljubljana

Stefan Jus,
KO Maribor

Štefka Kaizer,
Centrala

Ivan Kenda,
Jesenice

Franc Kimovec,
Ljubljana

Ivan Perger,
Centrala

Anton Šepetavec,
KO Ljubljana

Janez Skofic,
Centrala

Industrijski objekti na novem jašku rudnika lignita v Velenju, ki jih je zgradila naša celjska enota

Iz Celja v Šoštanj in nazaj

Korenine poslovne enote Celje segajo nazaj v leto 1945. Bila je to močna enota »Gradisa«, od katere se je že leta 1951. odcepil del, ki je ostal v Celju in se na novo priključil »Betonu« Celje, drugi del pa se je preselil v Šoštanj in pod vodstvom »Gradisa« prevzel celotno izgradnjo termoelektrarne Šoštanj, industrijskih objektov rudnika lignita Velenje in stanovanj v novem Velenju.

Z dograditvijo termoelektrarne v Šoštanju je enota usmerila svojo dejavnost tudi zunaj bivšega šoštanjskega okraja ter se leta 1958 v celoti preselila v Celje.

V Šoštanju in Velenju sta ostala dva sektorja, ki sta uspešno nadaljevala začeta dela. Poleg termoelektrarne Šoštanj je »Gradis« zgradil v Velenju več kot 900 stanovanj, novi jašek v rudniku Velenje ter vrsto manjših industrijskih objektov.

Leta 1959 so zgradili Celju veliko šolo v Zgornji Hudinji, steklaro v Hrastniku in Rogaški Slatini, veliko sušilnico za hmelj v St. Petru itd. Za svoje delavce pa so zgradili 16 družinskih stanovanj ter sodobne upravne prostore v Celju.

Celjani so se posebno izkazali pri gradnji dveh hladilnih stolpov pri termoelektrarni v Šoštanju. Delo je bilo tehnično zelo zahtevno. Stolpa sta visoka 60 metrov in pomenita glede izvedbe in ekonomičnosti močan tehnični dosežek.

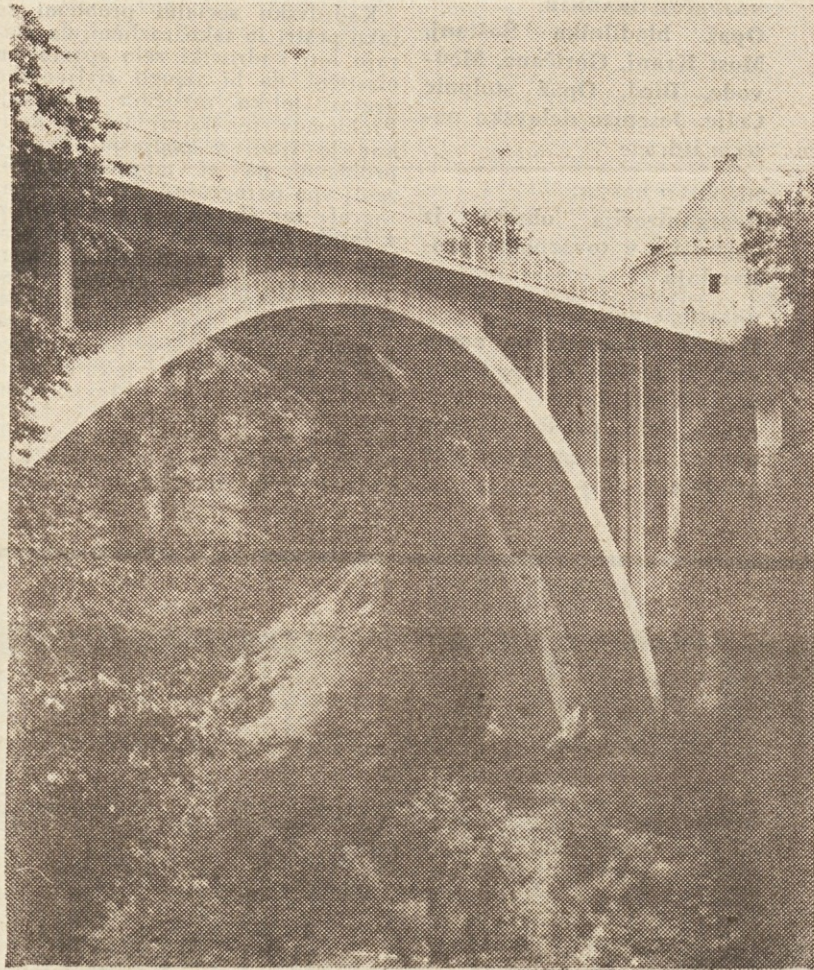
Zadnja leta je celjska enota zgradila nekaj prav lepih objektov, od katerih bi našli samo nekatere.

Skladišče žita v Celju, zahtevne objekte v cinkarni Celje, dvotirni most čez Voglajno na progi Celje—Zidani most, nove objekte in skladišča v usnjarni Šoštanj, kopališče

v Šoštanju, skladišče hmelja v Žalcu, novo terapijo v Rogaški Slatini, papirnico v Radečah, steklaro v Hrastniku, več rekonstrukcij in novih gradenj v kemični tovarni Hrastnik, halo B na gospodarskem razstavišču v Ljubljani, dve stolpnici v Celju in še mnogo manjših objektov.

Kolektiv lahko ob 20-letnici obstoja z zadoščenjem in ponosom pokaže sadove svojega dela, medtem ko že dolgo čaka na izgradnjo novega giganta naše industrije — energo-kemični kombinat v Šoštanju.

V planu je tudi izgradnja tovarne celuloze na Otiškem vrhu. Reforma je kapitalno izgradnjo nekoliko zavrla, zato bo potrebno malo potrpeti, prepričani pa smo, da bo kolektiv s takšno gradbeno tradicijo tudi nove naloge uspešno izvršil.

Most čez Kokro, ki ga je zgradila enota Kranj

Stolpiči na Zlatem polju

Takoj po osvoboditvi je »Gradis« formiral svojo enoto tudi v Kranju, kjer je naš kolektiv gradil sedanji glavni most čez Savo in predilnico ter barvarno v tekstilni »Intex«. Ko so bile v letu 1947 te naloge izpolnjene, se je v Kranju formiralo podjetje »Projekt«, ki je prevzelo nekatere »Gradisove« kapacitete.

V letu 1960 je v Kranju na novo oživel »Gradis«, ko smo začeli tamkaj graditi več objektov, predvsem veliko skladišče ob Savi pri železniški postaji in nov most čez Kokro. Pozneje se je v Kranju odprla še stanovanjska izgradnja, in sicer s 5 stolpiči na Zlatem polju, nato pa še z 2 stolpičema na istem mestu. Veliko obveznost smo prevzeli tudi z gradnjo industrijske hale za tovarno »Savo« na Gašteh, vrh tega pa smo zgradili še vrsto drugih objektov, zlasti športni stadion, ob-

jekt družbene prehrane, obnovili »Staro pošto«, ATC telefonsko centralo in druge. Lani je kranjska enota prevzela še nekatere objekte na ljubljanski toplarni (vodočistilnica in vodočrpalnica) ter na gorenjski magistrali (nadvoz pri vasi Podtabor).

V nekaj letih obstoja je kranjska enota zgradila več pomembnih objektov, med katerimi se zlasti odlikujejo most čez Kokro, industrijska hala Save, nadvoz pri Podtaboru, stanovanjski stolpiči itd. Zlasti

pa je bila v zadnjih letih v Kranju zelo dobro urejena komunalna služba, saj je bila menza v Kranju na dobrem glasu.

Pretekli mesec je enoto Kranj prevzela poslovna enota Jesenice, ki ima sedaj v Kranju svojo sektorsko pisarno. Poprej je bilo v Kranju zaposlenih nekaj čez 200 delavcev, ki so zdaj našli svojo zaposlitev v glavnem na Ravnah, na Jesenicah, v Celju in Zalogu. V samem Kranju jih je ostalo bolj malo čeprav perspektive na tem področju niso tako majhne. Razen dveh stolpičev se novemu sektorju Jesenice odpira nekaj dela na tekstilnem šolskem centru in pri gradnji opornega zidu na Savi. V prihodnosti pa se bo potrebno verjetno bolj orientirati še na stanovanjske objekte. Tako je tudi bivša poslovna enota Kranj uspešno prispevala svoj delež k 20-letnemu delu Gradisa.

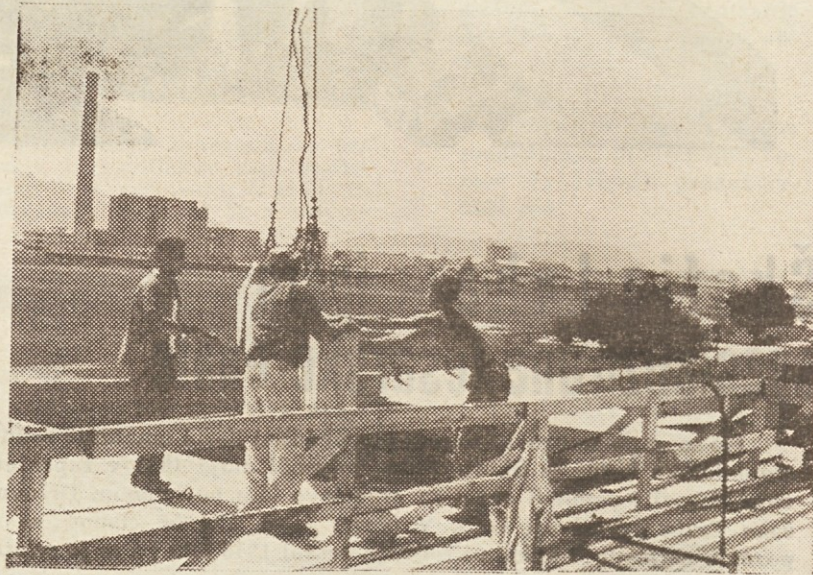
Zalog in bližnja okolica

V letu 1954, ko je bilo vse pripravljeno za gradnjo velike mesne industrije v Zalogu pri Ljubljani, je bila ustanovljena posebna delovna enota — Ljubljana-okolica.

V nepolnih 11 letih je tudi ta ekonomska enota zgradila številne objekte v precej prostrani okolici Ljubljane, saj segajo gradbišča te enote od Goričan pri Medvodah pa do Most, Novih Jarš, Zaloga in celo do Laz ob Savi. Vsekakor tako velika raztresenost gradbišč ni bila v prid toda s čvrsto voljo do dela je ta kolektiv uspel premagati vse ovire.

Ob 20-letnici našega podjetja se tudi poslovna enota Ljubljana-okol-

ica. V Goričanah je v letih 1960-1964 zraslo več objektov v Tovarni celuloze, med leti 1959-1961 pa je bila dograjena v Podutiku pri Ljubljani najsodobnejša opekarna »Indop« s prvo tunnelsko pečo pri nas. Leta 1959 je ta kolektiv zgradil most čez Savo pri Lazah ter lokomotivni kolodvor s skladišči in poslovno stavbo Ljubljana-Moste. Zadnja leta so zrastle pod rokami marljivih ljubljanskih »okolčanov« še naslednji večji objekti: proiz-

Na objektu »Yulona« tečejo dela s polno paro

lica lahko s ponosom ozre na številne objekte, zgrajene v zadnjih 11 letih. V Zalogu je zrasla velika mesna industrija »Emona« in sodobna hladilnica ter perutninska

vodna hala in upravno poslopje »Avtoobnove«, skladiščna hala »Jugotehnike«, garaže podjetja »Sap«, lokomotivska postaja Ljubljana-Moste in skladišče »Koteks-Tobus« v Zalogu.

V letu 1964 se je kolektiv lotil spet velike naloge: začela se je izgradnja sodobne kemične tovarne »Yulon« v Mostah, ki bo prva tovarna poliamidne svile pri nas, isto

POSLOVNA ENOTA:
Ljubljana-okolica

LANSKA REALIZACIJA:
1.200.000.000 din

ZAPOSLENIH:
200

USTANOVLJENA LETA:
1954

ŠEF POSLOVNE ENOTE:
Jože Zaje

PREDSEDNIK DS:
Janez Bučan

PREDSEDNIK UO:
Vinko Damijan

PREDSEDNIK SINDIKATA:
Evgen Tržan

NAJVEČJE GRADNJE:
»Emona« Zalog, »Indop«, velika hladilnica v Zalogu, Yulon

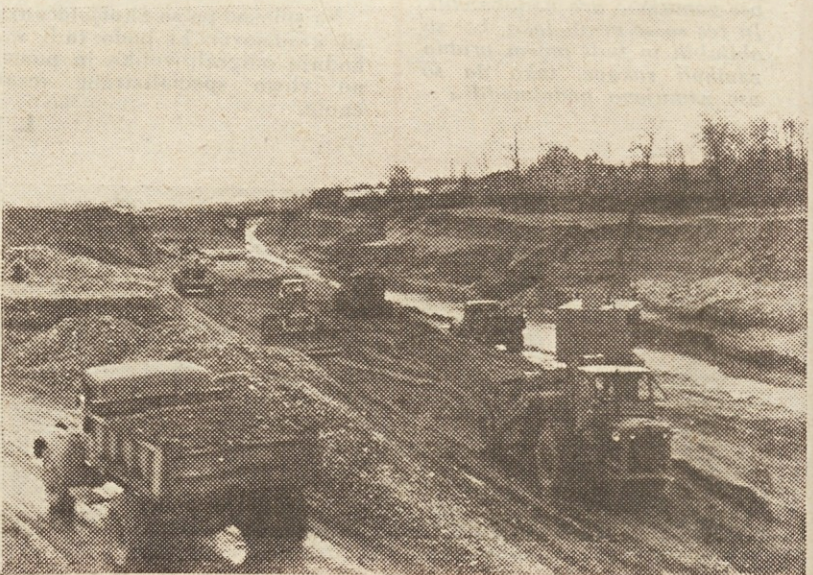
NAJVEČJI USPEHI:
Mesna industrija »Emona«, hladilnica ter perutninska farma

NAJVEČJA ZELJA:
Čim več sodelovanja v podjetju in ostati dober in močan kolektiv »Gradisa«

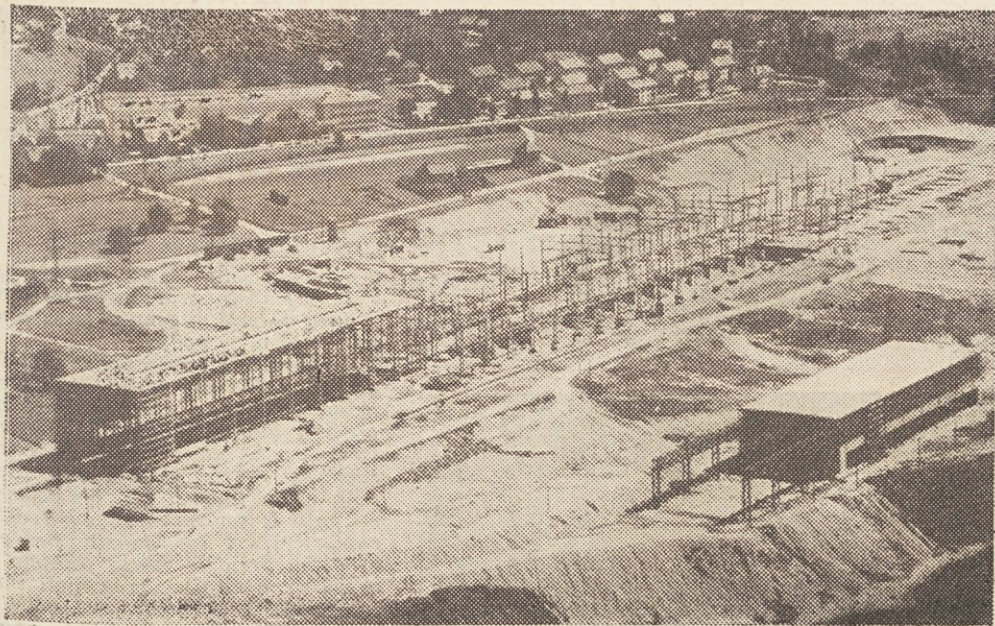

Z gorenjske magistrale: betoniranje opornika za most čez Peračico

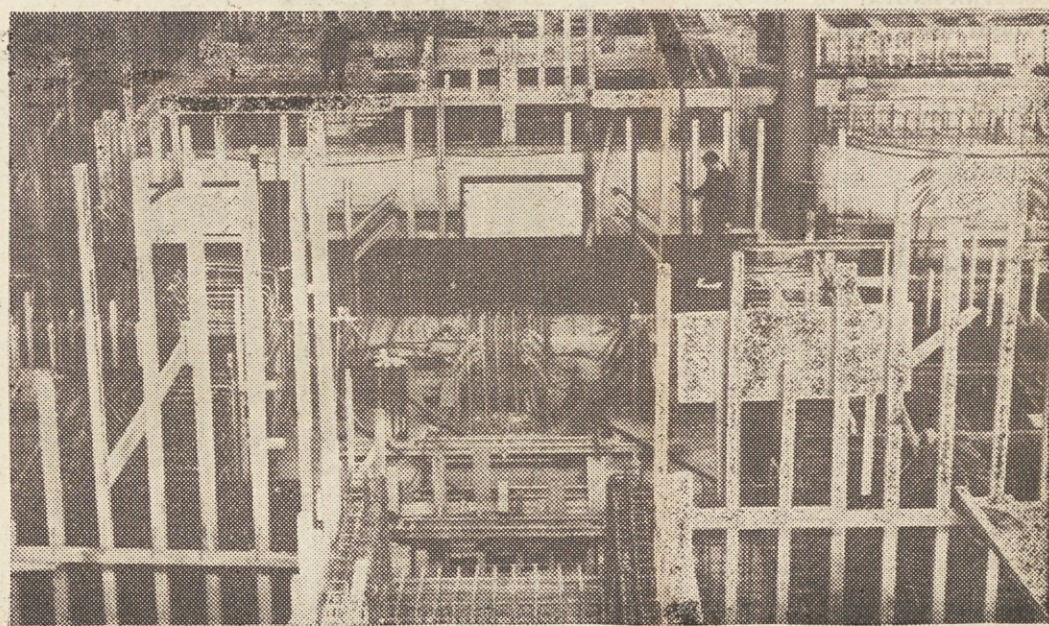
leto pa pomeni pričetek gradnje velikega stanovanjskega naselja v Novih Jaršah, kjer bo čez nekaj let kakih 1500 družinskih stanovanj. Na teh stanovanjskih objektih bo kolektiv Ljubljana-okolica gradil svojo perspektivo in se vse bolj specializiral za gradnjo stanovanjskih stavb.

Mehanizacija na odvodnem kanalu Srednje Drave

Začetek gradnje na Belškem polju. Zdaj valjarna že stoji

Betoniranje temeljev na objektu valjarne na Jesenicah

JESENICE dvajset let pozneje

Jesenice sodijo med naša najstarejša gradbišča, zato ni nič čudnega, če je ime »Gradis« znano po vsem Gorenjskem ter je tesno povezano z rekonstrukcijo železarne ter gradnjo velikih in malih industrijskih objektov v tem prelepem delu slovenske zemlje. Če prištejemo še gradnjo hidroelektrarne Moste, hidroelektrarne Medvode, avtomobilsko cesto in vse mostove na Gorenjskem, lahko smelo trdimo, da so gradisovci opravili v obdobju 20 let na Gorenjskem res gigantsko delo. In ne malo zaslug za to ima jeseniški kolektiv.

»Gradis« je pričel graditi na Jesenicah takoj po osvoboditvi. Po končani obnovi so v glavnem gradili objekte visokih gradenj, predvsem stanovanjske bloke na Jesenicah in Javorniku. Od leta 1948 dalje pa so gradbeno dejavnost preusmerili na industrijsko gradnjo. Tako so do leta 1955 zgradili nove obrate valjarne na Javorniku,

predelovalne obrate na Jesenicah in vse nove objekte v stari železarni. Zgradili so tudi vrsto drugih objektov, kot so: ceste, mostovi, kanalizacija, šole, železniški podvoz itd.

Leta 1960 so začeli graditi veliko valjarno na Belškem polju. Vsa gradnja je bila razdeljena na več faz, ki so zdaj že vse uspešno zaključene. Dokončujejo se še dela na »aneksu« in betonirajo nekaj temeljev za stroje v novi valjarni.

Kdor je po 20 letih prišel na Jesenice, se skoraj ni več znašel. Trdimo lahko, da so Jesenice in bližnja okolica s pomočjo neumornih gradisovcev v 20 letih temeljito spremenile svojo podobo.

Pravijo, da se dober glas sliši v deveto vas. To velja tudi za Jesenice. Kvalitetno delo in dobra organizacija je bila povod, da so gradisovci radi sprejemali tudi zunanje Jesenice. Tako so zgradili že vse objekte ELAN v Begunjah, glavne objekte za tovarno verig v Lescah, rov za sanacijo Blejskega jezera, skladišče za žito v Lescah, več mostov, npr. most čez Savo na cesti Lesce-Bled, most čez Savo v Bitnem in v Soteski, hotel Svoboda na Bledu, nove objekte LIP Bled ter še vrsto večjih in manjših objektov.

Danes so glavna dela usmerjena na Hrenovico, kjer gradijo veliko halo za patentirano žico in trafo-ploščo ter na gradnjo treh stolpnice na Jesenicah. V gradnji je tudi železniški podvoz s priključki in novim mostom čez Savo. Novi most bo povezoval hokejsko igrišče s cesto. Za LIP Bled grade novo žago z ustreznimi objekti, v Begunjah pa silos za žagovino.

Poleg tako pomembnega dogodka kot je 20-letnica podjetja, slavimo tudi 15-letnico delavskega samoupravljanja. Tudi na tem področju jeseničani niso zaostajali. Od skromnih začetkov, skozi posamezna obdobja razvoja delavskega samoupravljanja, do današnjih velikih uspehov, vse to je verna slika zavesti jeseniških upravljavcev.

Prvi delavski svet, ki je bil izvoljen julija 1950, je bil prvi poskus približati proizvajalcem samoupravljanje. Res, da prvi delavski sveti niso dosegli vidnejših uspehov, toda na podlagi 15-letnega uspešnega dela lahko trdimo, da je delavsko samoupravljanje edina pot, ki vodi do socialističnih odno-

sov, večji produktivnosti in pravilni delitvi ustvarjenih uspehov.

Enajst dosedanjih predsednikov delavskega sveta, med katerimi zasledimo imena Martin Rihard, Ivan Zevnik, Viljem Zrim, Franc Bališ, Franc Vovk, Srečko Arčon, Stane Simeonov in Jože Bertonec, so iz leta v leto uspešneje vodili poslovno enoto. Naraščala je proizvodnja ter se dvigala produktivnost dela.

Samoupravni organi so v zadnjih petih letih posvečali še posebno skrb za dvig življenjskih razmer zaposlenih delavcev. Zgradili so si tri samske domove s 360 posteljami ter 27 družinskih stanovanj. Imajo vzorno urejeno menzo z okusno in poceni hrano. Še bi lahko naštevali uspehe organov upravljanja in jeseniškega kolektiva, da jim ob zaključku lahko izrečemo vse priznanje.

L. Cepuš

V 11 letih 700 projektov

V letu 1954 je bil pri našem podjetju registriran tudi projektivni biro z vsemi pooblastili za opravljanje projektantskih del. V obdobju 11 let, od ustanovitve do danes, je tudi ta ekonomska enota, ki šteje danes 31 ljudi, opravila velike in odgovorne naloge.

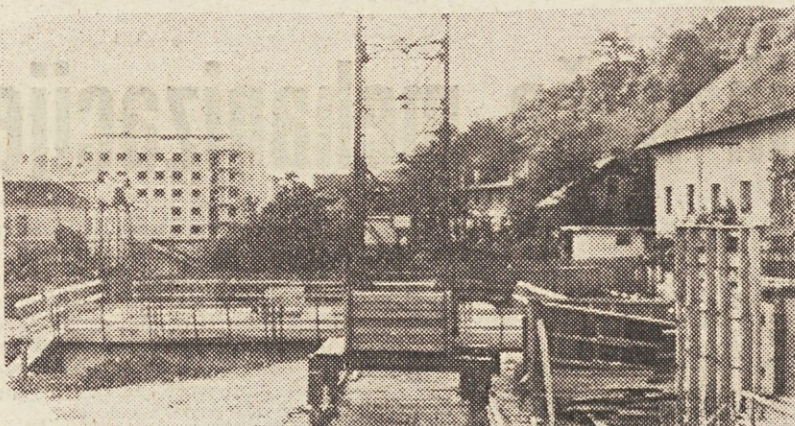
V prvi fazi je projektivni biro izdelal načrte za nekatere odseke avtomobilske ceste »Bratstva in enotnosti« in za več mostov na tej cesti. V drugi fazi so prišli na vrsto industrijski objekti in javne zgradbe, zadnje čase pa vse bolj in bolj tudi stanovanjski objekti. V času od svoje ustanovitve do danes so v projektivnem biroju izdelali okrog 700 različnih načrtov, letna realizacija te poslovne enote na znaša okrog 150 milijonov.

Med objekti, ki so jih v celoti projektirali v našem biroju, naj naštejemo samo nekatere najpomembnejše: predilnica v Ajdovščini, hala v tovarni »Veriga«, Lesce, trg na debelo v Ljubljani, hala v kemični tovarni, Hrastnik, LIP, Bled, opekarna »INDOP« v Ljubljani, hala na Hrenovici, na Jesenicah, most čez Soro pri Medvodah, stavba »konzorcija« v Ljubljani, stanovanjski objekti tipa »DOM« v Ljubljani, Mariboru in Kranju, naselje Salar v Kopru, stanovanjski bloki sistema PRM v Ljubljani, stolpiči in stolpnice sistema Gradis 62 in Gradis 64 v Ljubljani, Celju in na Jesenicah, hala »Avtoobnove« v Mariboru, farma bekonov na Turnišču pri Ptuj, žičnice na hmelju v Savinjski dolini in še marsikaj.

Razen izdelave konkretnih projektov je biro opravljal tudi študijske naloge, ki so služile pri reševanju problemov za operativno in za uvajanje novih vrst materiala. V zadnjem času je biro opravil več uspešnih nalog pri uvajanju prednapetih betonskih konstrukcij, tako zlasti za mostove (8) čez pretočni kanal za HE Srednja Drava in pri tipskih skladiščih v Kopru.

Novi samski domovi na Jesenicah

Na Jesenicah bomo zgradili velike stolpnice

POSLOVNA ENOTA:
Jesenice

LANSKA REALIZACIJA:
2.100.000.000 din

ZAPOSLENIH:
480

USTANOVLJENA LETA:
1945

SEF POSLOVNE ENOTE:
Franc Vovk

PREDSEDNIK DS:
Jože Bertonec

PREDSEDNIK UO:
Jože Ferjan

PREDSEDNIK SINDIKATA:
Vlado Čelik

NAJVEČJE GRADNJE:
Rekonstrukcija Železarne Jesenice, izgradnja velike valjarne na Belškem polju, ELAN Begunje, ter preko 700 družinskih stanovanj na Jesenicah in Javorniku

NAJVEČJI USPEHI:
Izgradnja velike valjarne na Belškem polju, rekonstrukcija Železarne, železniški podvoz Jesenice, dvojna osemletka Jesenice, LIP Bled in ELAN Begunje

NAJVEČJA ŽELJA:
Čim več dela ter vsaj na tem nivoju ustvarjati letno realizacijo, urediti naselje ter zgraditi še nekaj stanovanj za naše delavce

Ivan Božić,
Centrala

Franc Cognar,
LO Sk. Loka

Peter Hari,
Ljubljana

Jože Kapelj,
Ljubljana

Hilda Mlakar,
SPO Ljubljana

Feliks Muršec,
Maribor

Ludvik Vovk,
Ljubljana

Jože Žakelj,
Ljubljana

POSLOVNA ENOTA:
Kovinski obrati Ljubljana

LANSKA REALIZACIJA:
950.755.433 din

ZAPOSLENIH:
200

USTANOVljena LETA:
1946

ŠEF POSLOVNE ENOTE:
Joško Repše

PREDSEDNIK DS:
Lado Povž

PREDSEDNIK UO:
Franc Pevec

PREDSEDNIK SINDIKATA:
Janez Martinčič

NAJVEČJE GRADNJE:

Obrtniška krovsko-kleparska dela na objektih Železarne Jesenje — gradbišče Belško polje — 9000 m² črne kritine v vrednosti 42.000.000 din. Obrtniška ključavničarska dela na objektih Železarne Jesenje v vrednosti 35.000.000 din.

NAJVEČJI USPEHI:

Največje uspehe je zabeležila poslovna enota pri reševanju pereče stanovanjske problematike za člane kolektiva. V letu 1965 je bilo vseljivih 5 stanovanj, medtem ko smo uspeli pri licitaciji še za nadaljnja 4 stanovanja, za katera so iz sredstev sklada skupne porabe po zaključnem računu za poslovno leto 1964 tudi zagotovljena potrebna finančna sredstva. Prav tako je bilo članom kolektiva odobrenih 2.700.000 din za kreditiranje stanovanjske gradnje oziroma nakupa stanovanj.

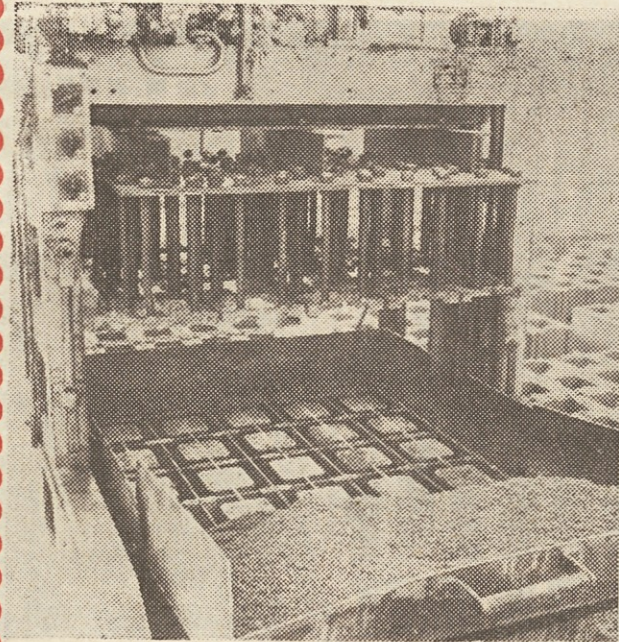
NAJVEČJA ŽELJA:

je vsekakor vezana na nadaljnje poslovne in kvalitativne uspehe poslovne enote in podjetja kot celote, v zvezi s tem pa na zagotovitev kontinuiranega dela za vse delavnice in izpolnjevanje plana investicijskega vzdrževanja mehanizacije in voznega parka podjetja.

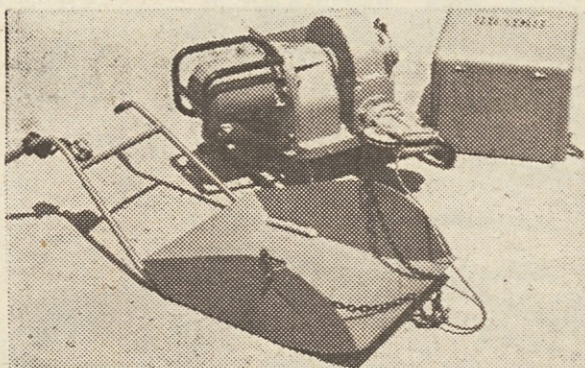
Vsekakor vsebuje ta želja še posebno željo po zagotovitvi reprodukcijskega materiala in rezervnih delov (tudi iz uvoza) s strani našega trgovskega omrežja.

Nadalje želimo ob uvajanju in sprovajanju načel in ukrepov gospodarske reforme podporo, razumevanje in predvsem zadovoljstvo vseh članov kolektiva.

In na koncu še željo, da bi vse črne kritine bile nepropustne, da bi bilo čim manj reklamacij in zavrnitev računov in da bi v sodelovanju z investitorji dosegli obojestransko zadovoljstvo.

Model »kometa«, izdelan v delavnicah naših kovinskih obratov — Zgoraj levo: ročni skreper RS II, izdelan v naših delavnicah — Spodaj levo: iz remontnih delavnic

KO LJUBLJANA NE ČAKA

Trojna podoba notranjih rezerv

Seveda občutimo reformo tudi pri nas, so dejali v ljubljanskih kovinskih obratih, občutili smo jo pa že prej, ker je bil obseg dela zaradi restrikcije investicij manjši ter smo morali najti delo kjerkoli.

V ljubljanskem kovinskem obratu pa ne drže križem rok ter ne čakajo le na to, kar »bo dal ljubi bog«, marveč so temeljito pregledali, kje in kaj bi se dalo prihraniti, kako izboljšati proizvodnjo, kje dobiti nova tržišča. Spoznavajo namreč tisto, kar dandanes ob govorjenju o tako imenovanih notranjih rezervah le redkokdo spoznava: njihovo trojno podobo.

Prva je v preprosto rečeno, zategovanju pasu. To pomeni, da se v gospodarski enoti odreče vsemu, kar ni nujno potrebno. Marsikdaj pa zaradi tega trpi potlej kvaliteta, ali pa nastaja drugačna škoda zaradi čisto napačnega varčevanja.

Druge vrste »notranje rezerve« so res prave notranje rezerve, ki so ostale največkrat kot dediščina preteklosti, ker smo neko reč uvedli, potlej pa je ostala, čeprav je proizvodni postopek že zdavnaj čisto drugačen ali pa je iz drugih vzrokov postala odveč, pa tega v vsakdanjem življenju niti ne opazimo. Te vrste rezerv je treba kajpak temeljito pospraviti, poskrbeti za res polno izkoriščanje delovnega časa, za to, da bi bilo čimmanj bolezenskih izostankov ali izostankov zaradi nesreč pri delu, da varčujemo, kjer je varčevati treba in je to pametno, saj takih stvari tudi ne manjka.

In tretja podoba »notranjih rezerv« je v tem, da to pravzaprav niso več notranje rezerve. Gre predvsem za to, da poiščemo, kako bi si še širše odprli tržišče, da poiščemo nove možnosti prodaje blaga in v množični industrijski proizvodnji

čimbolj racionaliziramo svojo proizvodnjo ter dosegamo visoko produktivnost. To je prava in najbolj perspektivna pot naprej.

V kovinskih obratih so, kot kaže, videli vse te tri strani tako imenovanih notranjih rezerv. Pregledali so organizacijsko shemo enote ter poiskali, kaj je tu morda odveč ali pa celo premalo. Dalje so pregledali tudi režijske stroške in analizirali produktivnost. Ukinili so nekatera nepotrebna delovna mesta, združili določene delavnice ter tako poskrbeli za racionalnejšo uporabo strojev, orodja in delovne sile, zmanjšali so režijo. Odpustili pa so tudi vse upokoje.

O vseh teh ukrepih so v obratu na široko razpravljali. Najpogostejše vprašanje je bilo: zakaj je doslej šlo in zakaj zdaj kar naenkrat ne gre več. Zdaj smo se stvari lotili pač korenito in z vseh strani pa je ustvarjen videz, kot da je bilo prej vse narobe in vse zavoženo, kar pa seveda ni res. Ljudje zdaj to razumejo in zlasti naglašajo, da je treba bolj izkoristiti delovni čas. Tehnični oddelek se je zavzel za to, da bi se bolj okrepila priprava dela in s tem izboljšala proizvodnja. Uspehi so vidni, kar je videti v manj režijskih urah.

Problem, ki nas tare od vsega začetka, pripovedujejo v obratu, je pomanjkanje reprodukcijskega materiala in rezervnih delov. Iz tega raste nedokončana proizvodnja, kolektiv pa je prikrajan pri dohodku.

Trd oreh je bil prebit, ko so uveljavili razne pravilnike o nagrajevanju po učinku oziroma o delitvi

osebnih dohodkov po delu. Uveljaviti ne morejo le pravilnika o nagrajevanju organizatorjev proizvodnje. Le-ta je seveda v veljavi, le da organizatorji proizvodnje nikakor ne pridejo do tega, da bi po tem pravilniku padel še njim kakšen dinar. Poslovna enota se namreč bori, da bi dosegla plan. Ta pa je previsok in je znesel 1.050 milijonov dinarjev za letošnje leto. Tega so potlej revidirali na 960 milijonov pa so še kljub temu težave. Plan je po obračunskih enotah takole razdeljen:

— novogradnja 352 milijonov,

— kleparska dejavnost 170 milijonov in

— remont 439 milijonov dinarjev. Iz tega je videti, da obsega remont še vedno okrog polovico vse v obratu ustvarjene vrednosti, saj so ustanovljeni.

Druge težava pa so neplanirana dela. Ta namreč podro vsa planska predvidevanja za določeno obdobje, ker morajo pač pustiti vse in se sredi dela lotiti nečesa drugega.

Razvoj stranskih obratov v podjetju

Ko se je organizirala leta 1946 gradbena operativna v podjetju, je bilo potrebno misliti tudi na stranske obrate v dveh glavnih bazenih tj. v Ljubljani in Mariboru.

Zarodek naših obratov v Ljubljani so bile nekatere že obstoječe delavnice nacionaliziranih privatnih podjetij ali pa obrtnikov. Pred letom 1948 so bile npr. mehanične delavnice na Celovski cesti, v Škofji Loki smo imeli v sedanjih prostorih Jelovice ključavničarske delavnice, kakor tudi zarodek lesnih obratov. Na Šmartinski cesti v Ljubljani je bila bivša Stavbna družba in gradbeno podjetje ing. Antona Umeka ter podjetje Bracar, ki je izdelovalo opremo in stroje za mline. Vsa ta podjetja so imela manjše delavnice za vzdrževanje strojev, kakor tudi obdelovalne stroje.

V Mariboru smo podedovali stare nemške barake, ki so služile pri gradnji hidrocentrale Mariborski otok in v katerih so bili tudi nameščeni razni obdelovalni stroji za vzdrževanje gradbene mehanizacije.

Za osnovo organizacije lesnih obratov so služila nekatera nacionalizirana podjetja lesne stroke kot npr. Ravninar na Linhartovi cesti, Kavka v Zibertovi ulici ter Žaga Lorenčič v Vošnjakovi ulici.

Ti obrati so ostali kot samostojni obrati v sklopu podjetja do leta 1948, ko so se organizirali centralni obrati podjetja z enotno upravo na Šmartinski cesti. Ta uprava je združevala vse obrate v Ljubljani, Mariboru, Škofji Loki. Pozneje so se razvili še posebni obrati za sečnjo gozdov in tako smo imeli eno takšno podružnico v Straži pri Novem mestu za sečnjo lesa v Kočevskem Rogu ter drugo v Škofji Loki

Jubilant Jože Kapelj šestdesetletnik

Jože Kapelj, praznuje letos dvoj-
Jože Kapelj praznuje letos dvoj-
letnico dela v podjetju.

Slavljenec je 8. septembra 1929 illegaino prekorajčil bivšo italijansko mejo, odkoder se je moral zaradi na prednih idej, umakniti. Zato ni nič čudnega, če ga ves čas do druge svetovne vojne najdemo med predvojnimi aktivisti. Bil je delavski zaupnik in sodelavec znanih revolucionarjev, kot so: Ganziti, Berdajs, Skofljic, Breje in drugi. Skupno so organizirali štrajke, preganjali stavkokaze ter se skrivali pred policijo.

Takoj ob okupaciji so ga zaprli Italijani, od koder pa je bil zaradi pomanjkanja dokazov kmalu izpuščen. Zato pa se je z večjo vnemo prgel na ilegalno delo. Bil je zaupen sodelavec Osvobodilne fronte.

Ob ustanovitvi podjetja je bil že v vrstah »Gradisac«. 20 let je zidal, 20 let aktiven delal v sindikatu, v organih delavskega samoupravljanja. Delal je na Bledu, Voloskem, Ljubljani itd., skratka tam, kjer so narokovale potrebe podjetja.

V podjetju je preživel veliko veselih dni. Najboljše je bilo na Bledu, kjer so gradili Titovo vilo. Tu je bil zbran cel koartet. Slamič, Zuzek itd., tu so, kot sam pravi, preživi veliko veselih večerov.

— In kaj predlagate v bodoče?

»Jaz imam mnogo želja, je odornil. Konec leta grem v zaslužni pokoj. V podjetju pa želim boljše disciplino in boljšo pripravo in seveda veliko dela.«

Tovariš Jože, tudi mi ti želimo še vrsto srečnih in zadovoljnih let.

Delovna disciplina je zdaj kar dobra razen občasnih nihanj v kleparski delavnici. Želja kolektiva pa je, da bi bil čimprej izdelan elaborat za postopek pri črni kritini, ker je zdaj zelo veliko reklamacij zaradi tega, ker strehe zamakajo.

Zadnja leta so v kovinskem obratu v Ljubljani rešili tudi večidel vse pereče stanovanjske probleme in jih je zdaj le še kakih šest do osem, ki so še nujni. Nekaj sredstev bo, upam, ostalo, je dejal šef obrata tovariš Repše, da bomo uredili tudi te probleme.

Pri zdravnikih naše mehanizacije

Tudi kolektiv Kovinskih obratov Maribor ima za seboj že bogato tradicijo. Poleg remonta, krovsko-kleparskih del so se lotili še gradnje stotine novih gradbenih strojev.

Tako so od leta 1959 dalje izdelali 60 sušilnih bobnov, 59 pritlačnih mešalcev PM 250, 9 velikih protitočnih mešalcev PM 500, 28 nakladalnih silosov po 5 ton, 35 velikih dozirnih naprav, 38 kotlov za topljenje bitumna po 3000 litrov, 36 mešalcev itd. Poleg tega so izvršili

vsa kleparska dela v tovarni glinice in aluminija v Kidričevem, na objektih železarne v Ravnah na Koroškem, na stanovanjskih blokih v novem Velenju, v tovarni dušika v Rušah itd.

Razvoj kovinskih obratov Maribor je terjal mnogo naporov, dosegli pa so vrsto zavirljivih rezultatov. K temu je mnogo pripomogla sindikalna podružnica, ki se je znašla že takoj v prvih povojnih letih. Sindikalna podružnica je iz-

vedla vrsto koristnih akcij, skrbela za družbeno-politično izobrazbo, v letu 1950 pa je bila nosilec vseh priprav za prve volitve organov delavskega samoupravljanja. Z izvolitvijo prvega delavskega sveta sindikalna podružnica ni izgubila svojega vpliva, temveč je aktivno delovala vse do današnjega dne.

Tudi kolektiv kovinskih obratov Maribor se lahko ob 20-letnici podjetja s ponosom ozre na prehojeno pot.

Delavski svet kovinskih obratov v Mariboru (1952) in del kolektiva tega obrata

Koprskie razglednice

Kolektiv koprškega gradbišča je od vsega početka uspešno posegel v gospodarsko življenje te pomorske občine, saj mu je bila zaupana gradnja mnogo zelo pomembnih objektov, med katerimi prednači tovarna motornih vozil »TOMOS«.

Za gradnjo te tovarne so se investitorji odločili leta 1955., ko so se ti kraji nekdanje cone B dokončno priključili Jugoslaviji. Po dograditvi te tovarne je koprski kolektiv prešel na gradnjo stanovanj ter do danes zgradili nekaj več kot 500 stanovanj.

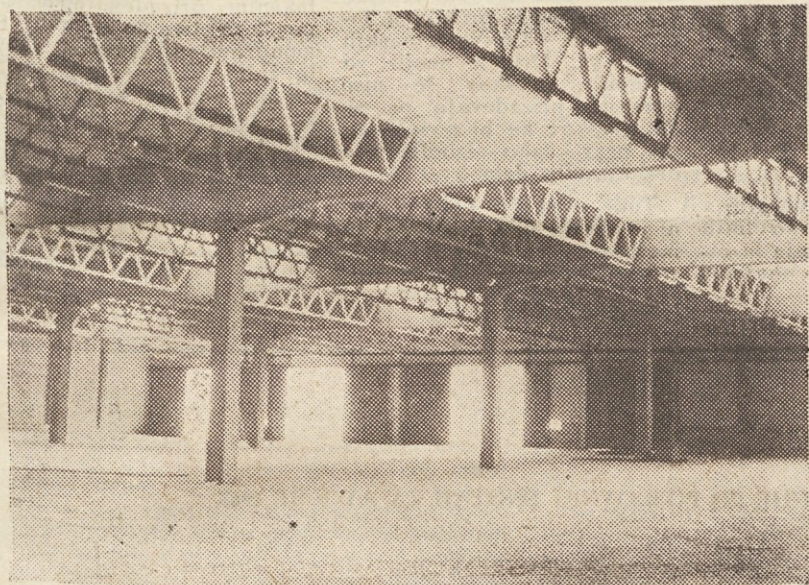
Omembe vreden rekord v stanovanjski gradnji je bil, ko so v štirih mesecih zgradili v Strunjanu eno izmed največjih počitniških

naselij na Primorskem s 100 ležišči za zvezo vojaških invalidov.

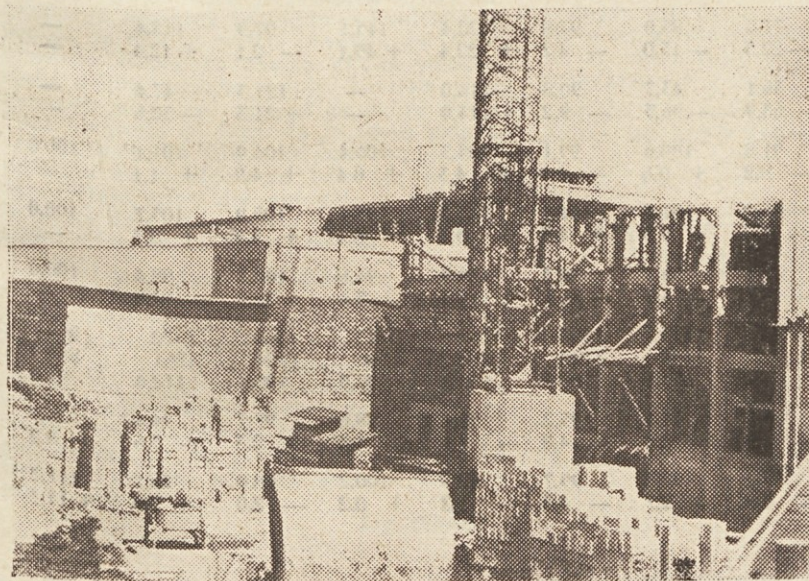
Se bolj učinkovito pa je enota posegla tudi v pomorsko gradbeno dejavnost, saj je po prvem uspešnem poskusu gradnje 60 m dolgega pomola v ladjedelnici Piran zgradila v koprski luki operativno obalo v dolžini 550 metrov. Pri postavljanju in vgrajevanju 100-tonskih betonskih blokov ji je izdatno pomagalo pontonsko dvigano »Veli Jo-

Končana dela na strehi skladišča v Kopru

Hala skladišča v Kopru tik pred predajo

Na objektu Šalara v Kopru avgusta 1965

POSLOVNA ENOTA:

Koper

LANSKA REALIZACIJA:

980 milijonov din

ZAPOSLENIH:

210

USTANOVLJENA LETA:

1953

SEF POSLOVNE ENOTE:

Bernard Gabrijelčič

PREDSEDNIK DS:

Ivan Zore

PREDSEDNIK UO:

Anton Flanderajh

PREDSEDNIK SINDIKATA:

Jože Čanadi

NAJVEČJE GRADNJE:

Tomos, Luka Koper, Ind. center Dekani, stanovanjsko naselje Belvedere, Tomos Semedela, Šalara, poč. Strunjan, Nikola Poreč

NAJVEČJI USPEHI:

Luka Koper, Tomos, Šalara

NAJVEČJE ZELJE:

Veliko dela, dobri uspehi in samski dom

že, ki je bil ves čas gradnje predmet pozornosti Koprčanov in turistov.

Pri vseh problemih in delu pa enota v okviru sindikalne podružnice ni pozabila na človeka. Nudila je stanovanje in priznalo dobro hrano po nizkih cenah v svojih menzah. Nabavila je televizor, radijski aparat s ploščami ter še vrsto drugih športnih rekvizitov za rekreacijo članov kolektiva v prostem času.

Značilnost poslovanja te enote je tudi v tem, da je vseskozi poslovala in še posluje v izredno močni konkurenci, saj se je na razmeroma majhnem obalnem prostoru nakopičilo kar deset gradbenih podjetij. Zato so bile tudi licitacije gradbenih objektov silno ostre, kar se je odražalo tudi pri obračunu dela. Kljub težavnim problemom pa je kolektiv dokazal, da je zmožen dobro gospodariti tudi v najtežjih razmerah.

Zdaj grade v Kopru stanovanjske hiše na Šalari, od katerih je gotovih že 360 stanovanj. Predvidevajo še gradnjo »Olmo« z okrog tisoč stanovanj. V luki Koper gradijo skladišče in še vrsto manjših objektov. Letos bo znašala realizacija 750 milijonov, število zaposlenih pa je 140.

Pričetek gradnje svetilnika pri Debelem rtiču

Svetilnik na morju

Da, zares pravi morski svetilnik gradijo naši Koprčani tik ob meji med Jugoslavijo in Italijo. Pa recite, da se niso že specializirali za vse morske in obmorske gradnje.

Pihal je močan jugo, ko je »koprška barka« počasi plula proti Debelemu rtiču. Če ne bi srečal delovodje tov. Medveda, nikoli ne bi od blizu videl, kako se gradi morski svetilnik, kajti vstop na barko je nepoklicanim strogo prepovedan. Kapitan »ladje« Ivan Brezar dela za podjetje že več let. Posebno se je izkazal pri gradnji operativne obale v luki Koper, zato je tako rekoč postal kar star gradisovec.

Pluli smo v gosjem redu: motorna ladja, rešilni čoln in velik trajekt koprškega gradbišča, ki je bil do vrha naložen s peskom in drugim gradbenim materialom.

Danes ne bomo mogli delati, je dejal tov. Medved. Valovi so previsoki in bi se lahko trajekt potopil. Zato smo ga z materialom vred pustili v pristanišču Debelega rtiča, sami pa smo se z »ladjo« podali na odprto morje.

Z razvojem koprške luke je bilo treba na nevarnem mestu ob Debelem rtiču postaviti stabilen svetilnik. In kot specialistom za obmorske gradnje so to nalogo zaupali našemu kolektivu. Svetilnik sam po sebi ni velik, visok je le 12 m. Od tega jih je pet pod morjem. V morju ima svetilnik 7 m premera, na vrhu pa 4,5. Od obale je oddaljen ca. 500 m. Z deli so pričeli 6. julija 1965. Če računamo na oteženo delo zaradi vremenskih ne-

prilik, je dejal tov. Medved, delo hitro napredujejo. Ko je bilo morje mirno in lepo vreme, smo betonirali dva dni in dve noči nepretrgoma kajti čas je treba izkoristiti. Ko se zadnjič betonirali do desetih ponoči, je naenkrat nastal vihar in le s težavo so pripluli v pristan na Debeli rtič.

Okoli gradnje svetilnika se širi jo anekdote:

Po pomorskih predpisih mora

In to so graditelji svetilnika

imeti vsaka ladja zastave, s katerimi se ladje sporazumevajo. Tako npr. pomeni rumena zastava: pozor, človek v morju, rdeča, zmanjšaj hitrost itd.

Naši mornarji pa so to prekrstili. Pri njih pomeni rumena zastava »Ivica v morju«, rdeča pa »tišina, Bila spava«. Ko bo prihodnji mesec svetilnik gotov, bo trdno stala kot kolektiv »Gradisa«, pa naj bo morje še tako razburkano. L. C.

POVEČANJE OTROŠKEGA DODATKA

V zvezi z izplačevanjem otroškega dodatka smo sprejeli več vprašanj, zato objavljamo nove zneske.

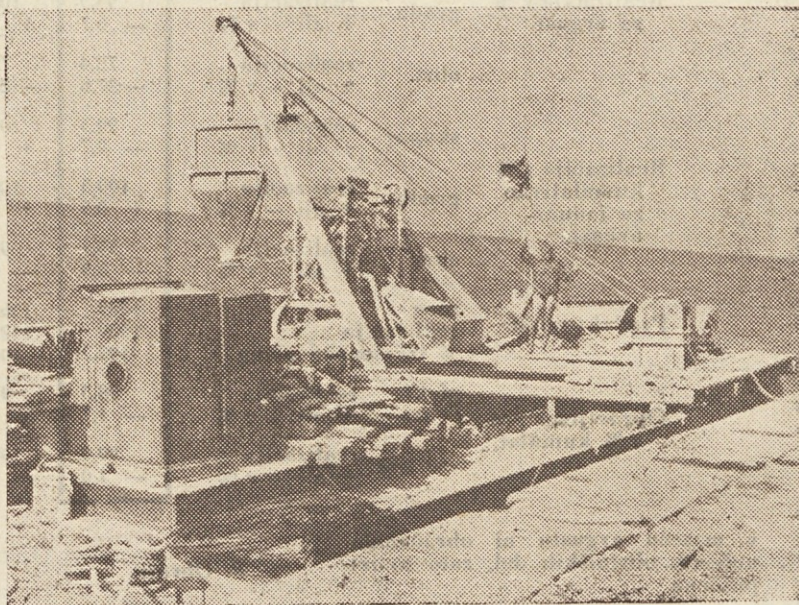
Uradni list SFRJ št. 33/65 določa povišanje otroškega dodatka za 1200 dinarjev upravičencem skupine I, to je upravičencem, ki prejmejo otroški dodatek v polnem znesku, tako da znašajo novi zneski:

za enega otroka	5.250 dir
za dva otroka	10.510 dir
za tri otroke	14.950 dir
za štiri otroke	19.110 dir
za pet otrok	22.770 dir

za vsakega naslednjega otroka po 3690 dinarjev mesečno.

Povečan otroški dodatek bodo izplačevali brez novih odločb.

Do vrha naložen koprski »trajekt« pred odhodom na betoniranje svetilnika pri Debelem rtiču

Ivan Bezjak, Maribor

Ivan Koračin, Jesenice

Edo Kragelj, Ljubljana

Jenda Stoviček, OGP Ljubljana

Aleksander Skerlak, Maribor

Franc Stalec, KO Ljubljana

Jože Verbič, Ljubljana

Franc Vovk, Jesenice

Kolektivi vseh enot podjetja si temeljito prizadevajo, kako bi zmanjšali stroške poslovanja

Z analiziranjem režijskih stroškov so ugotovili številne možnosti, kako naj bi te stroške znižali in da pri tem ne bi trpelo poslovanje

Tako so v Mariboru skenili, da bodo ekonomičnejše uporabljali konstrukcije za cevne odre, omejili so na najmanjše uporabo električnega toka, pisarniškega materiala in podobnega.

Da bodo zmanjšali izdatke za terenske dodatke in za prevoz na delo in z dela, bodo razporejali tiste delavce po terenu, ki stanujejo v bližnji okolici, kolikor bo pač to mogoče uspeti s samo organizacijo dela.

Uvedli so kontrolo bolnikov na domu, da bodo s tem preprečili izrabljanje bolniškega dopusta.

V Ljubljani so že znižali režijske stroške za približno 45 milijonov in s tem občutno zmanjšali težave, ki jih še imajo z rentabilnostjo poslovanja. To jim je uspelo z ukinitvijo izplačil za terenske dodatke tistim, ki na te niso bili upravičeni, reducirali so število administrativnega osebja, oddali so režijske voze, ki niso bili povsem izkoriščeni, in z reorganizacijo skladiščne službe zmanjšali materialne stroške.

V Celju so že lansko leto krepko pometli pred svojim pragom. Niso pa pri tem odnehali in so svoje delo še nadaljevali. Ukinili so vsa pomožna delovna mesta na te-

renu. Tako nimajo več pomožnih skladiščnikov, pomožnih delovodij, brigadirjev, raznih pomožnih administratorjev, zmanjšali so tudi število snažilk po delavskih naseljih z uvedbo merjenja individualnega učinka, dalje pa so obdržali le tiste ljudi v servisnih delavnicah, ki so nujni za vzdrževalna dela.

Ugotavljajo pa, da je treba reorganizirati poslovanje v vsem podjetju, ker terja sedanja organizacija številno administrativno delo. Sodijo, da bi bilo možno z boljšo organizacijo poslovanja doseči znatne prihranke.

Kolektiv na Jesenicah si je že vseskozi prizadeval za zniževanje režijskih stroškov in so bili do sedaj njihovi podatki vedno najugodnejši. Imajo pa sedaj težave zaradi prevzema nekaj ljudi iz enote v Kranju, ki bremene zdaj režijo.

V Ravnah so ugotovili, da bo mogoče znižati režijske stroške v primerjavi s prejšnjim letom za približno 7 milijonov dinarjev, in to pri drobnem inventarju, z ukinitvijo terenskih dodatkov, s strogo kontrolo bolnikov in racionalnim izvajanjem investicijskih popravil.

Gradbišče Ljubljana-okolica je znižalo stavež zaposlenih,

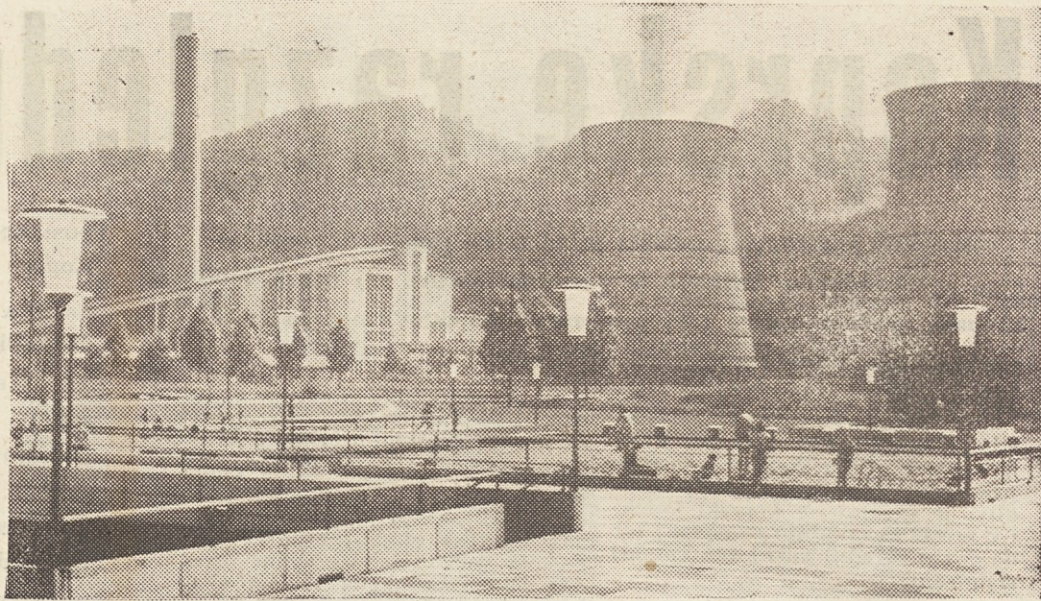
ki bremenijo režijo, dalje pa so skrbili nadurno delo v administraciji.

Kolektiv te enote je ugotovil, da je treba intenzivneje vključiti pripravo dela v delovne operacije na deloviščih. Program, ki ga izdelava priprava dela, je treba spremljati na terenu, da bi sproti odstraževali ovire in s tem izboljšali organizacijo proizvodnega procesa na podlagi študijskih ugotovitev priprave dela.

Organi upravljanja v tem kolektivu so sprejeli številne ukrepe, ki zadevajo ugotavljanje notranjih rezerv za znižanje režijskih stroškov, kot npr.: poosttrili so kontrolo boleznin, kontrolo točnosti prihajanja na delo, dosledno izvajajo načela nagrajevanja po delu in bolj smotno uporabljajo zaščitna sredstva za varstvo pri delu.

Kot druge enote predlaga tudi kolektiv gradbišče Ljubljana-okolica, da bi bilo potrebno spremeniti organizacijo poslovanja v podjetju, ker sedanja preveč obremenjuje poslovne stroške.

V Kopru so uvedli skrajno varčevanje vsega materiala. Zaradi premajhnega števila abonentov so ukinili lastno menzo. Preselili so stanovalce v naselju v dve baraki in s tem zmanjšali stroške čiščenja, električne razsvetljave in porabe vode. Kolektiv si že dalj časa prizadeva, da ne bi zvišal režijskih stroškov.

Delo naših rok: TE Soštanj

V Kovinskih obratih v Ljubljani so temeljito analizirali svoje poslovanje. Postavili so si konkretne naloge, da bo poslovanje boljše in sedanja stroški nižji.

Reducirali so stavež zaposlenih v režiji. Ukinili so brusilnico kot samostojno delavnico in jo združili z mehanično delavnico. S tem se je zmanjšalo število režijskih delavcev, medtem bodo pa z reorganizacijo delovnih postopkov v mehanični delavnici dosegli pocenitev uslug.

Ukinili so servis za osebne avtomobile, ker je nerentabilen zaradi pomanjkljive tehnične opreme. Uvedli so pa strogo specializacijo pri izvajanju vzdrževalnih del ostalih prevoznih sredstev podjetja in ukinili vsa režijska dela v avtomobilski in pleskarski delavnici.

Sedanjo mizarsko delavnico bodo opustili in vključili delavce v kleparsko in mehanično delavnico za vzdrževalna dela. S tem bodo odpadla tudi vsa režijska dela v mizarski delavnici.

Tudi v kovinskih obratih v Mariboru so se resno lotili organizacije poslovanja in računajo s tem na možnost

zmanjšanja stroškov poslovanja.

Strojno prometni obrat je zmanjšal režijske stroške z odpravo servisne delavnice na Jesenicah, s poostreno kontrolo vseh režijskih del strojnikov in šoferjev. Zmanjšali so število delavcev v servisni delavnici na Srednji Dravi in uvedli tam dežurstvo za vzdrževanje pri drugi izmeni. En delavec posebej skrbi za mazanje strojev in shranjevanje odpadnega olja ki ga oddaja »Petrolu«. S tem so dosegli že precejšen prihranek.

Poleg tega pa pričakujejo zmanjšanje stroškov še s skrajnim varčevanjem pisarniškega materiala in pri drugih stroških, ki bremenijo režijo.

Obrat gradbenih polizdelkov bo imel manjše stroške v primerjavi s preteklim letom zaradi ukinitve terenskih dodatkov. Drugih analiz za znižanje stroškov še niso opravili, prizadevajo pa si, da stroškov ne bi povečevali in prav tako izboljšujejo organizacijo dela.

Tudi v Škofji Loki v lesnem obratu niso mogli še temeljiteje analizirati svoje režije, sodijo pa, da je nji-

hova glavna skrb v tem, da izboljšajo proizvodnjo in s tem posredno znižujejo režijske stroške.

Biro za projektiranje, študij in razvoj predlaga, da bi se kopirnica preselila v prostore, kjer je biro, in bodo s tem stroški nižji zaradi boljše koordinacije dela. Stavež režijskih delavcev ne bodo povečevali, sedanje število zadošča za normalni potek dela.

Upravni odbor, ki je obravnaval opisano stanje, je naložil vsem službam na centrali podjetja, naj pregledajo sleherno delovno mesto, ali je nujno potrebno glede na obseg dela in da bi polno zaposlili vsakega na delovnem mestu.

Lahko trdimo, da bodo s takšnim prizadevanjem članov kolektiva in organov samoupravljanja rezultati kmalu vidni. Ne smemo pa ostati na pol poti in se zadovoljiti že s temi ukrepi. Poiskati bo treba še rezerve, izboljšati poslovne postopke in s tem omogočiti še večjo rentabilnost in ekonomičnost pri delu.

Raiko Zupančič

Planski barometer za avgust 1965

V juliju je bil izvršen rebalans plana. Zaradi neurejenih razmer na tržišču, je plan rebalansiran samo za 3. trimesečje. V začetku 4. trimesečja bo ponovno izvršen rebalans in šele takrat bo znan rebalansiran letni plan. Naša tabela prikazuje samo primerjavo med izvršenim mesečnim in kumulativnim planom za obdobje 8 mesecev. Kumulativni plan za obdobje januar-avgust je z rebalansom zmanjšan za ca. 13 %.

A. Uspeh podjetja

V avgustu je bila realizacija približno ista kot v juliju, vendar je izvršitev plana za 1,5 % manjša. Skupni mesečni plan je izvršilo podjetje z 89,6 % ali za 10,4 % pod planiranim nivojem. Tudi gradbeni dela so pod planom za 6,7 %, medtem ko so obrtniška dela za 27,6 % pod planom.

Kumulativni plan podjetja je v glavnem dosežen. Skupna dela je podjetje izvršilo z 99,3 %, medtem ko so gradbena dela malenkostno presežena (za + 0,5 %).

B. Uspeh gradbenih enot

Gradbišča kot celota mesečnega plana za avgust niso dosegla. Skupna dela gradbišč so za 6,0 % manjša, kot je bilo planirano. Gradbena dela so za 1,4 % večja od planiranih, medtem ko so obrtniška dela za 27,6 % pod predvidenim.

Boljšo sliko nam da realizacija kumulativnega plana gradbišč za obdobje januar-avgust, saj so skupna dela dosegla predvideni nivo, in to za 0,2 % nad planom. Gradbena dela so za 2,1 % nad planom, medtem ko so obrtniška dela za 6,9 % pod predvidenim planom. Najnižji odstotek doseganja plana smo opazili pri Ljubljani, tako mesečni kot kumulativni, najvišji pa pri Jesenicah in Ravnah. V mesečnem planu je PE Kranj izpuščena, pri kumulativnem planu pa je dosežena realizacija prikazana kot rebalansiran plan s 100 %. PE Ravne

v mesecu avgustu ni obračunala nobenih obrtniških del, zato so izpuščena.

C. Uspeh obratov

Obrati, kot celota niso dosegli mesečnega in ne kumulativnega plana. Mesečni plan so dosegli le z 79,2 %, medtem ko so kumulativni plan dosegli s 97 %. Nad planom je samo PE Projektivni biro, ki je presegel mesečni plan s 30 %, kumulativni plan pa s 4,2 %. Podrobnejši podatki so razvidni iz razpredelnice A in B.

Produktivnost je v glavnem dosežena, saj je podjetje kot celota za 2,2 % nad predvideno, gradbišča pa 4,4 % nad predvideno, medtem ko obrati niso dosegli planirane produktivnosti, ker je bila nizka realizacija.

PREGLED REALIZACIJE PO POSLOVNIH ENOTAH ZA AVGUST 1965

A. Gradbišča

Planski pokazatelj

skupaj	realizacija + ali - v %
Realizacija v % za avgust	gradb. realizacija + ali - v %
obrt.	realizacija + ali - v %
skupaj	realizacija + ali - v %
Realizacija v % kumulativno za januar-avgust	gradb. realizacija + ali - v %
obrt.	realizacija + ali - v %
Produktivnost	plan realizacija % izvršenega plana
Opravljen ure v % kumulat.	efekt. ure realizacija + ali - v %
vse ure	realizacija + ali - v %

Gradbišča skupaj	Gradbišča skupaj	Ljubljana	Maribor	Celje	Jesenice	Ravne	Lj. ok.	Koper	Kranj
89,6	94,0	63,2	75,9	94,1	154,3	129,7	106,3	90,0	-
- 10,4	- 0,6	- 36,8	- 24,1	- 5,9	+ 34,3	+ 29,7	+ 6,3	- 10,0	-
93,3	101,4	77,5	85,0	95,8	122,4	145,1	97,9	112,4	-
- 6,7	+ 1,4	- 22,5	- 15,0	- 4,2	+ 22,4	+ 45,1	- 2,1	+ 12,4	-
72,4	72,4	36,1	43,7	90,8	214,0	-	121,3	47,4	-
- 27,6	- 27,6	- 63,9	- 56,3	- 9,2	+ 114,0	-	+ 21,3	- 52,6	-
99,3	100,2	91,8	100,6	99,1	104,3	106,4	104,9	101,1	100,0
- 0,7	+ 0,2	- 8,2	+ 0,6	- 0,9	+ 4,3	+ 6,4	+ 4,9	+ 1,1	-
100,5	102,1	94,2	101,3	104,5	103,4	108,4	105,9	105,7	100,0
+ 0,5	+ 2,1	- 5,8	+ 1,3	+ 4,5	+ 3,4	+ 8,4	+ 5,9	+ 5,7	-
93,1	93,1	87,3	96,1	88,3	119,9	94,6	102,7	88,4	100,0
- 6,9	- 6,9	- 12,7	- 3,9	- 11,7	+ 19,9	- 5,4	+ 2,7	- 11,6	-
1529	1361	1770	1423	1023	1702	1443	1360	1572	968
1559	1421	1122	1484	1123	1789	1586	1484	1761	886
102,2	104,4	93,9	104,3	109,8	105,1	109,9	108,4	112,0	91,5
98,3	97,9	98,2	97,1	95,2	98,4	98,6	97,7	94,4	109,2
- 1,7	- 2,1	- 1,8	- 2,9	- 4,8	- 1,6	- 1,4	- 2,3	- 5,6	+ 9,2
99,0	98,3	99,2	97,3	95,7	98,8	100,2	98,0	96,1	111,7
- 1,0	- 1,7	- 0,8	- 2,7	- 4,3	- 1,2	+ 0,2	- 2,0	- 3,9	+ 11,7

B. Obrati

Planski pokazatelj

Realizacija v % za avgust	realizacija + ali - v %	97,2	71,6	98,4	80,7	106,9	44,3	130,0
Realizacija v % kumulativno za jan.-avg.	realizacija + ali - v %	- 20,8	- 28,4	- 1,6	- 19,3	+ 6,9	- 55,7	+ 30,0
Produktivnost	plan realizacija % izvrš. plana	97,0	99,7	99,6	95,3	92,6	94,1	104,2
Opravljen ure v % kumulat.	efekt. ure realizacija + ali - v %	- 3,0	- 0,3	- 0,4	- 4,7	- 7,4	- 5,9	+ 4,2
2029	2108	2038	2004	1898	1984	2393	1866	2576
1978	2092	2038	2004	1898	1984	2393	1866	2576
97,5	99,2	97,1	94,0	99,6	94,1	107,6	94,1	107,6
99,6	100,4	102,5	101,4	93,0	100,1	96,8	100,1	96,8
- 0,4	+ 0,4	+ 2,5	+ 1,4	- 7,0	+ 0,1	- 3,2	+ 0,1	- 3,2
101,3	105,0	101,7	103,8	94,3	100,3	99,7	100,3	99,7
+ 1,3	+ 5,0	+ 1,7	+ 3,8	- 5,7	+ 0,3	- 0,3	+ 0,3	- 0,3

Od pastirja do mojstra novogradnje

»Moja mladost je bila eno samo pomanjkanje, revščina in trdota.« je dejal mojster novogradnje v kovinskih obratih v Ljubljani, visoko kvalificirani kovač Alfred Brank. »In ponosen sem na to,« je še pristavil jubilar, ki je že 20 let v našem kolektivu.

Rodil se je leta 1912 v češkem mestecu Pilnikav. Njegov oče, doma iz Skarucne pri Ljubljani, je bil sicer izkušen za čevljarja, toda verjetno je spoznal, da s tem poklicem ne bo dosti zaslužil, pa je odšel s trebutom proa svetovna vojna. Poklicali so ga na fronto, kjer je sprico vojnih grozot hudo zbolel in kmalu po vojni umrl.

»Moja mati je ostala sama, v družini je bilo pet otrok. Po vojni smo se kot Slovenci iz Nemčije spet preselili v Jugoslavijo.« je pripovedoval tovariš Brank. »Leta 1919 smo preko Kidričevega — takratnega Strnišča — in Pluja prišli v Kamnik in nato v Vodiče.«

Rebna družina je dobila takoj po vojni skromno stanovanje. To je bila majhna klet, dolga 4 in široka 3 metre. Tu je živel mati s petimi otroki. Tla so bila betonska, prostor je imel eno samo okno.

»Preživljali smo se s tem, da smo hodili od hiše do hiše in pri premožnejših kmetih dobili včasih kos kruha, včasih malo repe, korenja, krompirja ali koruze,« je razlagal tovariš Brank. Včasih je bilo treba živež prisluziti z delom, včasih pa je bil kakšen kmet toliko dober, da je tudi dal kaj zastoj.

Ko je tovariš Alfred nekoliko odrasel, je šel za pastirja. In potem je nekega dne šel v Ljubljano učiti se za kovača. Bil je priden in ubogljiv, trda mladost ga je izsolala, da se je zadovoljil tudi z malim in bil z vsem zadovoljen.

Takoj po osvoboditvi se je nekdanji delavec v predvojnem podjetju »Didek« zanašel v »Gradiso«.

»Kako gledate na teh zadnjih 20 let?« sem vprašal.

»Veliko smo naredili v teh dveh desetletjih,« je odornil jubilar. »In veliko smo v teh objektih delali prostovoljno. Proa leta smo delali prostovoljno včasih tudi do enajstih ponoči in še do polnoči. Kanalizacijo, vodovod in še marsikaj smo v nekdanjih centralnih obratih zgradili v glavnem s prostovoljnimi delom.«

»Kaj pa mladina? Kako kaj gledate na mladi rod?« me je zanimalo.

»Mladina sploh ne ve, kako trdo življenje je bilo včasih,« je povzel tovariš Brank. »Imam pa rad mladino. Samo delati je treba z njo pravilno. V teh 20 letih sem vzgojil precej dobrih delavcev. Menda jih je vsaj kakšnih 50 šlo skozi moje roke. Nekateri so še ostali v našem kolektivu, nekaj pa jih je že odšlo drugam, v druga podjetja. Marsikateri so se dokopali tudi do lepih položajev, na vodilna mesta,« je razlagal.

Potem je še povedal, da se starši danes razmeroma malo zanimajo za svoje otroke, ki jih dajo v uk. Tako nekako se mu zdi, kot da bi bili kar srečni, ko se otresejo vseh skrbi in vseh odgovornosti za svoje sinove, ko jih dajo v uk za vaje.

»In še to bi rekel, da je teh dvajset let minilo hitro, zelo hitro, prehitro,« se je nasmehnil naš jubilar. »Dela smo in smo v delu kar pozabili, da sta šli mimo nas dve desetletji...«

DELALI SMO TUDI PO 16 UR DNEVNO

Med številnimi jubilarji, ki so v našem kolektivu preživeli nepretrgoma vseh 20 let od osvoboditve do danes, je

tudi mojster remontne delavnice v kovinskih obratih v Ljubljani, tovariš Anton Šepetavec.

»Rodil sem se leta 1911 v Podčetrtku. Ko sem bil star 18 let, sem bil že izučen mehanik. Zaposlil sem se pri predvojni gradbeni firmi »Dukič«, kjer sem ostal oja leta do osvoboditve, razen medvojnega obdobja, ko sem bil v Celju,« je pripovedoval jubilar.

Med pripovedovanjem je naš »dvojsetletnik« poudaril, da pred vojno ni bilo tolikšne specializacije kot je danes. On je bil pred vojno — kot pravimo — »dekla za vse«: strojnik, mehanik in še električar. Delal je na gradbenih strojih in če se je kaj pokvarilo, bodisi v stroju ali pri električnih napravah, je moral kar sam vse lepo urediti.

»Res je pa lastnik podjetja znal pravilno ceniti in tudi nagraditi tiste ljudi, ki so mu bili najbolj koristni in potrebni,« je povedal tovariš Šepetavec. »Nekvalificirani delavci so bili plačani zelo slabo, največ po 2 dinarja na uro. Jaz sem kot mehanik in strojnik zaslužil na mesec po 3000 dinarjev. To je bil pred vojno tolikšen denar, da ga sploh nisem mogel zapraviti.« Povedal je še, da je imel glavni inženir te firme 14.000 din, njegov pomočnik pa 7000 din mesečne plače. Torej, čeprav je lastnik firme v bistvu vse izkoriščal, saj si je leži delež dobička prav gotovo pridržal sam zase, je vendarle dobro vedel, kdo je v proizvodnem procesu koristnejši in pomembnejši člen in zato tudi vreden večje nagrade.

Po osvoboditvi je tovariš Šepetavec takoj prišel v »Gradiso«, kjer je nekaj časa delal na železniški progi Preserje-Borovnica, nato pa v Usnjarni na Vrhniki. Od tam je prišel v centralne obrate, kjer je ostal vse do današnjih dni.

Poprašal sem ga, kako je živel gradbeni delavec nekoč in kako danes.

»Večji del delavcev, zlasti nekvalificiranih, je pred vojno delodajalec nedvomno močno izkoriščal,« je menil tovariš Šepetavec, »medtem ko delavcem, ki so imeli kako višjo kvalifikacijo, ni bilo hudega. Skratka, visoko kvalificirane

Viktor Ahec, Maribor

Frane Greifoner, Maribor

Alojz Turel, Ljubljana

strokovnjake in delavce je pred vojno delodajalec zelo dobro nagradil. To so tudi naša sedanja prizadevanja, čeprav bi morala ta razlika biti precej večja.«

Jubilar, ki je danes visoko kvalificirani strojni ključavničar in mehanik, je bil po vojni tudi nekaj časa na specializaciji v Franciji, kjer se je pri tordki »Spirus« specializiral za probleme kompresorjev.

»Se to bi povedal za zaključek,« je dejal ob koncu pogovora. »Včasih smo delali tudi po 16 ur na dan, pa nam niti na misel ni prišlo, da bi terjali za to večje plačilo. Včasih se je delavec bal za svojo službo, vedel je, da če ga bo kaj polomil, bo ostal na cesti, brez zaslužka. Mislim, da je kar dobro, če ima delavec vsaj nekoliko skrbi za svoj kruh. To je namreč tisti vzpored, ki delavca sili k dobremu delu, k odgovornosti do dela.«

DVA MESECA BREZ HRANE

Mnogi delavci našega kolektiva so se med narodnoosvobodilno vojno s puško v roki borili proti okupatorju. Tudi Rudolf Cotič, visoko kvalificirani mehanik v kovinskih obratih v Ljubljani, je eden izmed njih. V letu 1944 se je vključil v 5. prekomorsko brigado, ki se je v sklopu NOV Jugoslavije borila proti okupatorju.

Kot 20-letnega fanta so tovariša Cotiča že leta 1937 Italijani vtaknili v vojaško suknjo in ga odpeljali na fronto v daljno Etiopijo. Rodil se je namreč v Ruji pri Gorici, ki je bila pred vojno v Italiji. Tako je že leta 1937 odkorakal v Etiopijo, kjer je fašistična

Musolinijeva Italija vodila takrat osvajalno vojno proti majhni, vendar svobodoljubni afriški državi.

»Nekaj časa so Italijani sicer zmagovali,« je pripovedoval tovariš Cotič, »pozneje pa je slo vedno slabše. Italija se je zapletla v vojno z Angleži in od takrat se je vojna sreča obrnila. Majhno, slabo oboroženo Etiopijo so fašisti sicer še nekako obvladali, potem pa ni šlo več.«

Meseca junija 1941 je bila italijanska vojska v Etiopiji obkoljena. Pritiskali so jo z vseh strani Angleži in tudi etiopske čete, ki so si ob pomoči zaveznikov spet opomogle.

»To so bili zame hudi časi,« je pripovedoval. »Bili smo skoraj dva meseca popolnoma odrezani, obkoljeni, brez prave hrane, brez preskrbe. Hranili smo se s tem, kar smo našli v gozdovih, v naravi, z različni gozdnimi sadeži.«

Kot italijanski vojak je poleti 1941 prišel v angleško ujetništvo. Angleži so jih spravili v taborišče v Keniji.

»Kakšna pa je kaj pokrajina v Keniji?« me je zanimalo.

»Poosod smo videli velike plantaže, ki so jih uredili farmarji,« je pojasnjeval tovariš Cotič. »Sicer pa je Kenija gozdnata afriška pokrajina. Taborišče smo imeli razmeroma blizu znane afriške gore, Kilimandžaro. Sicer pa leži Kenija skoraj ob ekvatorju in je svedba tam zelo vroča. Kenija je tudi polna pragozdov, v katerih žive še vedno velike afriške zveri in živali — levi, sloni, žirafe, nosorogi, leopardi in druge.«

Več kot dve leti je tovariš Cotič prebil v ujetniškem taborišču v Keniji. Od tu ga je pot vodila v Egipt in nato v Tunis, kjer so Angleži začeli nekoliko »selekcioniirati« ujetnike. Kot zaveden Slovenec so je tovariš Cotič prijavil za partizansko vojsko, v prekomorske brigade, ki so se formirale zlasti iz vrst Slovencev in Hrvatov, nekdanjih italijanskih vojakov oziroma poznejših ujetnikov zaveznikov.

»Iz Tunisa smo odpotovali v Alžir, nato pa v Neapelj in v Bari. Tu smo dobili tudi orožje in uniforme,« je pripovedoval.

S peto prekomorsko brigado je nato odšel leta 1944 iz Italije v Split, ki so ga partizani že osvobodili, nato pa v Biograd in pozneje v Zadar.

Iz Zadra je večji del brigade odšel v Liko,« je nadaljeval tovariš Cotič. »Kjer se je pri Gospiću zapletel v hude boje z ustaši in domobranci. V teh bojih so imeli tudi naši fantje precejšnje izgube zlasti se zato, ker so prišli ponoči v popolnoma nepoznane terene. Mene so kot avtomehnika dodelili k letalcem. V Zemuniku pri Zadru je bila namreč takrat prva letalska šola, kjer smo skrbeli za partizansko letala.«

Proti koncu vojne se je tovariš Cotič z vso letalsko šolo preselil iz Zadra v Banat, kjer je bila v Ečki letalska šola. Tu je tudi dočkal osvoboditev in ostal do leta 1946 v JLA, nato pa se je vrnil v svojo rojstni kraj, ki ga ni videl že polnih deset let. Potem pa se je leta 1947 preselil v Ljubljano in zaposlil v centralnih obratih našega podjetja, kjer je zaposlen še danes.

Še vedno kvaliteta

Na enem naših gradbišč smo pred nedavnim spet odkrili premajhno trdnost vgrajenega betona višjih mark. Slabo trdnost betona smo ugotovili tako z oklerometričnimi preiskavami kot s poskusnimi kockami. Vzrok za te slabe rezultate je v tem primeru spet treba iskati v neustreznem mineralnem agregatu, ki je vseboval kljub temu, da je bil razdeljen v dve frakciji, mnogo preveč drobnih zrn.

O tem, kako važen je pravilen sestav mineralnega agregata za napravo kvalitetnega betona, je bilo že mnogo povedanega in napisanega. Nobenega dvoma ni, da strokovnjaki dobro poznajo pogoje, katerim mora ustrezati mineralni agregat za dober beton. Toda ko pride do tega, da je treba pripraviti tak ustrezen mineralni agregat, naekrat pozabijo na predpise in izkušnje in spet uporabljajo mineralni agregat, za katerega že dolgo časa vemo, da z njim ne moremo dobiti višje marke betona od 220.

V dobi gospodarske reforme, ko se je obseg gradbenih del močno zmanjšal in ko mnogo težje kot prej dobimo ustrezna dela, je ena bistvenih nalog tehničnega kadra ta, da preda investitorju brezhibno izdelano stavbo. Da se pa to lahko doseže, mora ta tehnični kader stalno skrbeti tudi za to, da bo za beton uporabljal tak mineralni agregat, ki nas ne bo presenetil in s katerim bomo v vsakem primeru dosegli ustrezno marko betona.

ing. Šircelj

Prefabricirana nadvozna cesta v Londonu

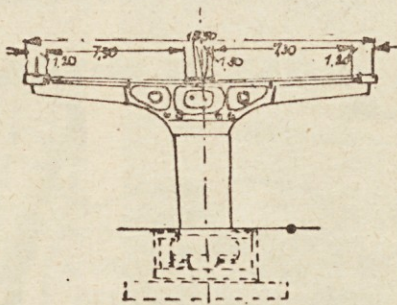
V Londonu so zgradili 860 m dolgo nadvožno cesto, da bi razbremenili zelo prometno cesto s 70.000 vozili v 12 urah. Nadvozna cesta ima 16 polj z razpetinami od 22,50 do 42,60 m. V osnovi je konstrukcija sestavljena iz prefabriciranih elementov, ki so s

prednapenjanjem povezani v en sam glavni vzdolžni nosilec, ki je z dilatacijo približno v sredini razdeljen na dva neprekinjena nosilca preko več polj.

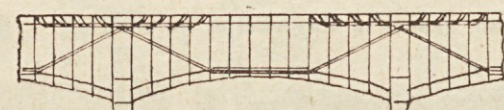
Na sliki št. 1 so prikazani najvažnejši deli konstrukcije: element glavnega nosilca, element s konzolami in voziščno ploščo. Stebri so monolitni in votli.

Na sliki št. 2 je prečni prerez nadvozne ceste, ki ima dva po 7,30 m široka voziščna pasova, 1,5 m širok srednji pas in po dva 1,20 m široka zasilna hodnika za pešce. Hodnik je obenem izoblikovan kot robni nosilec plošče, ki tako daje celi konstrukciji večjo togost. Glavni nosilec je votel in so v njem nameščene napeljave za vodovod, odvodnjavanje in električni kabel za razsvetljavo ter gretje vozišča. Te napeljave in kabli so skozi votle stebre povezani z ostalo napeljavo.

Stebri so pravokotnega prereza in se zožujejo od 3,05 x 2,60 m ob glavi na 2,60 x

Sl. 2

Sl. 3

x 2,15 pri nogi stebra. Vzdolžni premiki so omogočeni tako, da stoje stebri na dveh valjih. Valji so premera 20 cm, dolgi 80 cm in imajo vsak po 1000 ton nosilnosti.

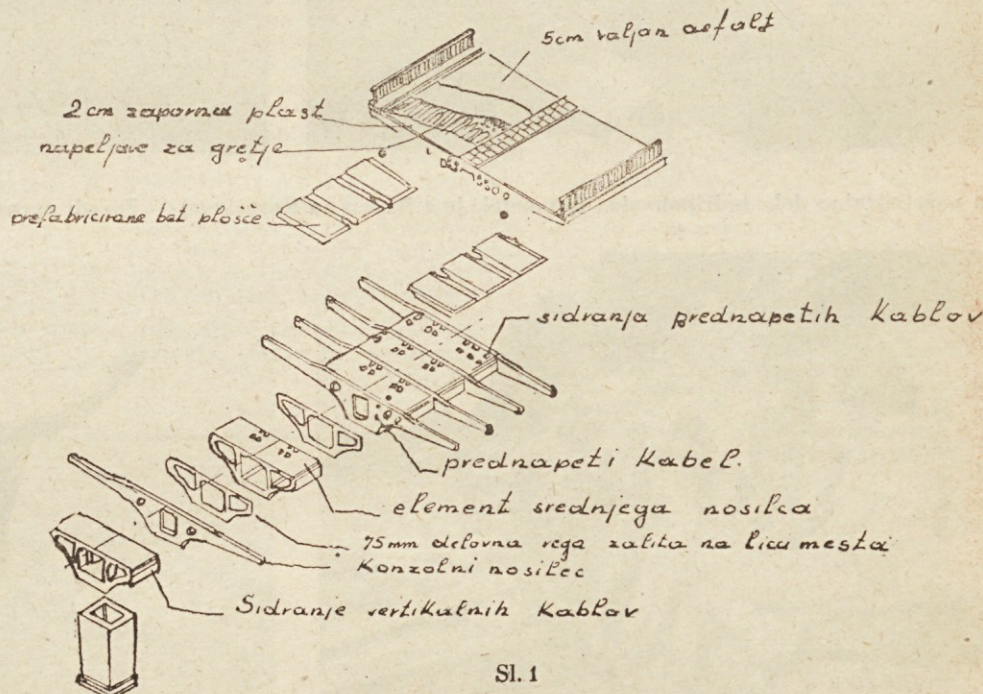
Zgornja konstrukcija je z vertikalnimi kabli pripeta na stebre. Kabli so speljani po vogalih stebra in zasidrani v nogi stebra, ter v element glavnega nosilca. Predvideno je tudi za kasnejše dvige stebra zaradi eventualnih posegov.

Elementi glavnega nosilca so različni, ker se višina nosilca proti sredini manjša. Izdelani so bili elementi širine 2,60 m in dolžine 8 m, z višinami od 2—2,75 m. Najlažji element je težak 30 ton, najtežji 60 ton.

Konzolni nosilci, ki nosijo obe vozišči, služijo hkrati za povečanje prečne togosti konstrukcije. Dolgi so 18 m in debeli 36 cm. Element glavnega nosilca, konzolni nosilec in dve na licu mesta zlitli delovni regi po 75 mm tvorijo osnovno enoto dolžine 3,04 m (10 čevljev). Skupno je bilo zgrajenih 202 elementa za glavni nosilec in 202 konzolna

poseben žerjav. Ko je žerjav položil en element glavnega nosilca in en previsni nosilec, so podaljšali progo za dolžino osnovne enote, tj. 3,04 m in ciklus dela se je ponovil. Do prednapetja so elemente podprli z montažnim odrom.

Za prednapetje je služilo 32 kablov v štirih grupah, po dve grupi na vsaki strani.

Sl. 1

nosilca. Teža previsnega konzolnega nosilca znaša 15 ton.

Voziščne plošče so položene na previsni nosilec in zalite. Skupno so naredili 408 kosov 20 cm debelih in 6 ton težkih železobetonskih plošč.

Prefabrikacija je tekla v tovarni betonskih elementov, ki je bila oddaljena 14 km od gradbišča. Za izdelavo elementov za glavni nosilec so uporabljali 4 jeklene opaže, za izdelavo previsnih nosilcev pa dva jeklena opaža. Elemente so betonirali v ležečem položaju; ko so se strdili, so jih dvignili in transportirali s portalnim žerjavom na deponijo. Čeprav so imeli sorazmerno malo opažev, je bila proizvodnja kontinuirana po sistemu tekočega traku.

Elemente so nato odpeljali na posebnih tankovskih prikolica na gradbišče. Na začetnem prihodu do nadvozne ceste, od koder se je začela montaža, je elemente prevzel

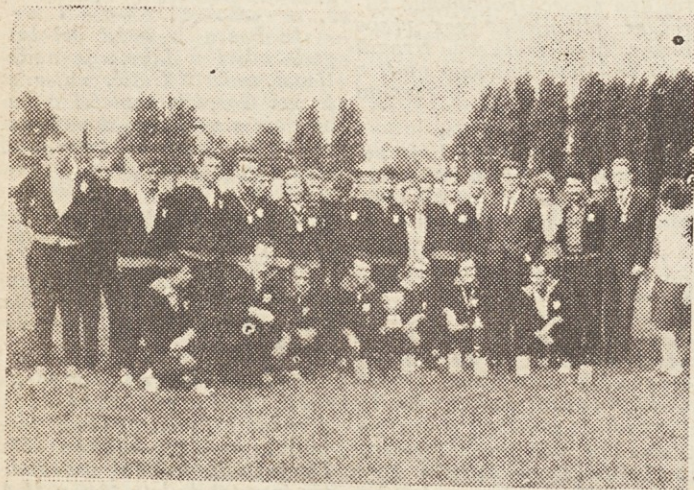
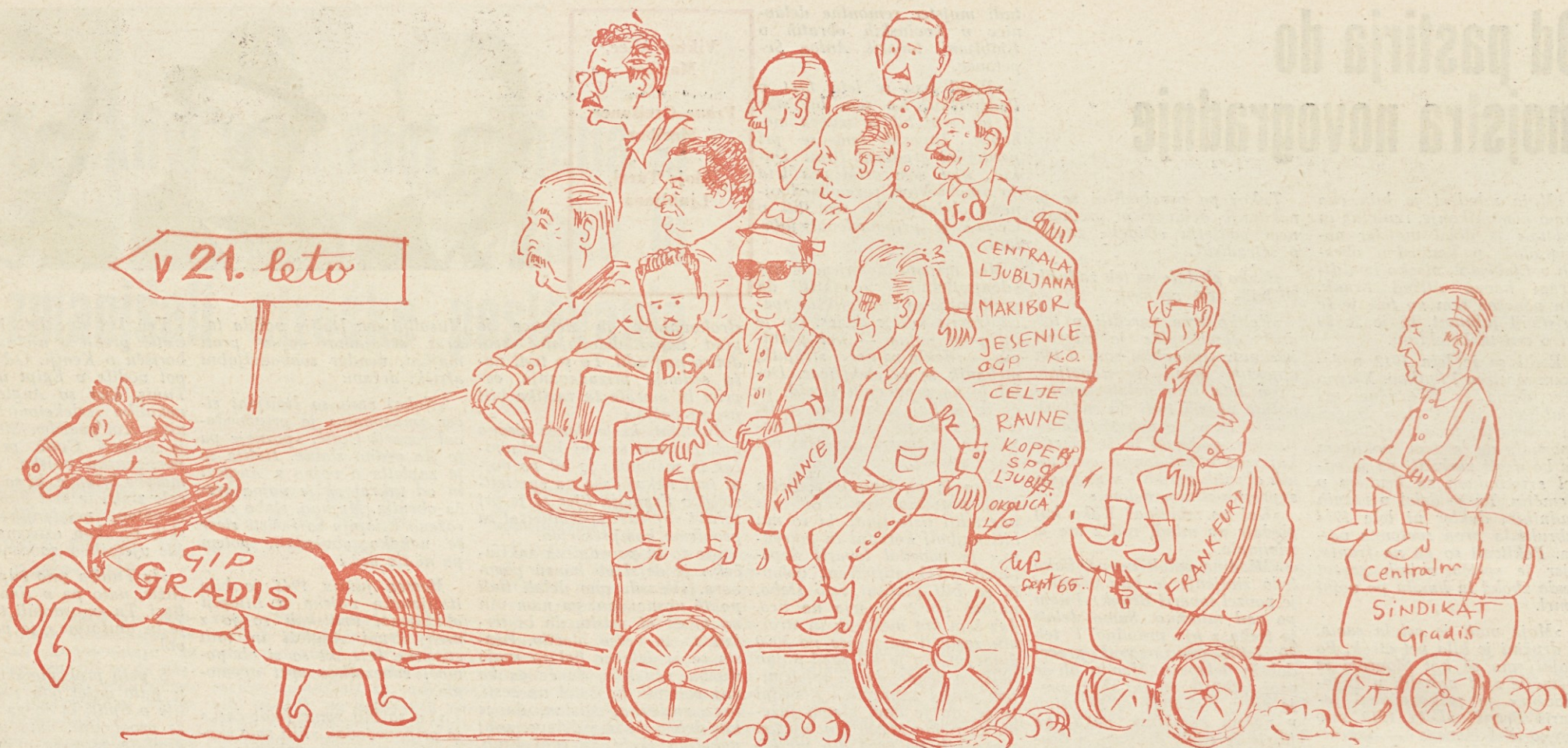
Vsak kabel (R = 3 cm) je zasidran na zgornjo stran elementa glavnega nosilca. Kablo so speljani preko treh podpor in dveh razpetin. Ker se kabli prekrivajo, je kontinuiranost sistema zadržana. Prednapenjanje se je vršilo po angleškem sistemu Gifford-Udall. Vsak kabel je bil napet s silo 65 ton.

Na voziščno ploščo so nanesli 2 cm asfaltne zaporne plasti. Na to plast so položili instalacije za gretje vozišča in 5 cm obrabne plasti iz valjanega asfalta. Gretje se vključuje avtomatično, odvisno od toplotnih razmer in preprečuje, da bi se na vozišču napravil led. Razsvetljavo, odtoki in vstop v glavni votli nosilec so v srednjem pasu.

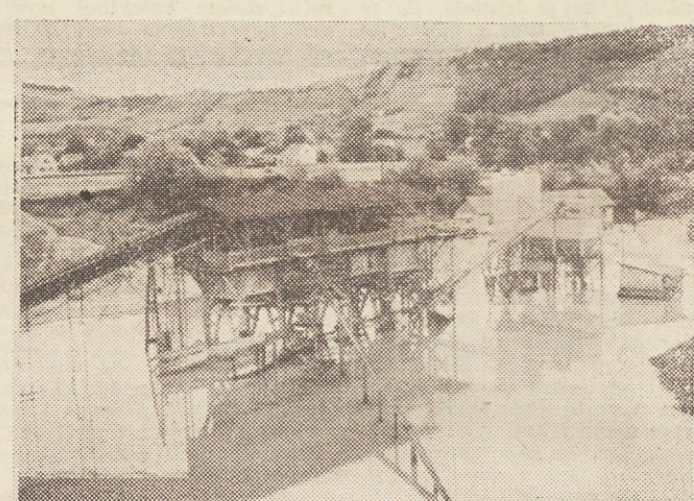
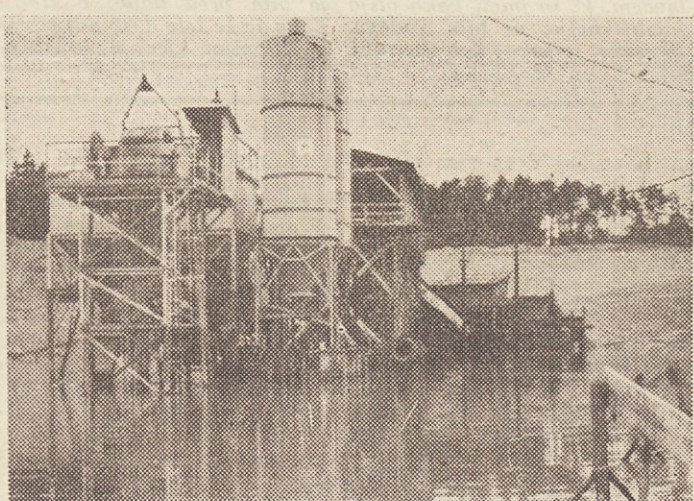
Robni nosilec je bil zabetoniran na licu mesta. V ta nosilec so vgradili ograjo po švedskem sistemu. Poskusi so pokazali da ograja lahko zadrži 15 ton težak tovornjak, ki se pod kotom 45° zaleti v ograjo s hitrostjo 45 km/h.

ing. Silvo Erjavec

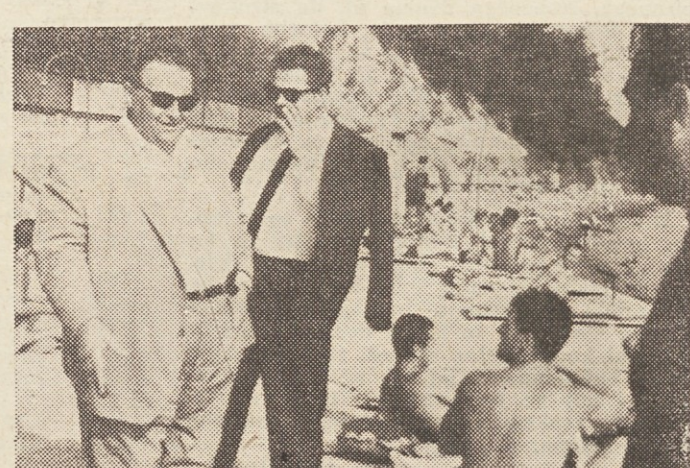
ob splošno
sinovnovni sistem

Zmagovita ekipa naših športnikov na športnih igrah gradbincev Slovenije v Celju — Sredi: Tovariš Janžekovič daje zadnja na vodila pred tekmo — Napečo pričakovanje: Jože Grebenc in Marjan Starovasnik iz Maribora ter Bruno Wabra iz centrale podjetja

Za požrtvovalno delo tudi pohvala. (posnetek je z Raven na Koroškem) — Zaradi narasle Drave in talne vode je bila betonarna v Mariboru nekaj časa pod vodo

Se nekaj spominov na počitnice v Ankaranu: sekretar na morju, skok v vodo (kdo je to, naj sam ugane) in »inšpekcija« na obali

Po sestanku so si kadroviki ogledali gradnjo naselja Šalara v Kopru. Šef poslovne enote tov. Gabrijelčič je rad odgovarjal na vprašanja — Sredi: Se ena iz Ankarana: Prihodnje leto na svidenje, kličejo file, ki so skrbeli za naš telesni blagor — Iznajdljivost, čez vse: zasilna niža na terenu